

Luk

Yesu pi wel wiak kutömweri sèèn wë ènëmak Luk puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Luk pi ngaan root yaatak wakaimaupök Pool kaamök elmëa. Pi Yuta omën wonöp, köpël omnaröakaanëpök Krik omnaröaan retëng ëa. Krik omnarö pöt, wotpil yaauten kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuun wotpil yaapöp pöta ngönte retëng ë mena. Pi omnaröen Yesuuk yaköm yaalni pöt pet elmëa. Luk pi Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngönteta retëng ëa.

Pöt epël wia.

Son i yamëaupre Yesuu wilauta ngönte *1:1–2:52*

Son i yamëaupë ya mënaut *3:1-20*

Yesu i momëen morök elmëaut *3:21–4:13*

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut *4:14–9:50*

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut *9:51–19:27*

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut *19:28–23:56*

Yesuu wal ëak kutömweri isaut *24:1-53*

Luk puuk Tiopilas pöpëen pep epwer retëng ëa

¹ O omën kaöap Tiopilas, tenim tekrakaan omën selap pöröak Anutuuk elmëen tenim naë omnant oröa pötön ökre was retëng ëaut. ² Pit omën wet reäk omnant oröön itena pöröa këmötëaan ngön kat wiak retëng ëaut. ³ Pël yaëen nem itena pöröen pëel mëak songönöt këëkë kat wiaut. Pötaanök wotpil wesak nimëen ë yaningk. ⁴ Ni kat wiak wet reäk omën muntaröak ök niaan kat wian epot yaap tapöt pël wasumëak retëng ë yaningk.

Ensel nampök Sonë wilëpnaaten Sakaraiaan ök mēēa

⁵ Erot pim Yuta omnarö ngarangk ëak wëa akun pötak kiri ar yaaö omën namp wëa yapinte Sekaraia pöp Eron pim kurmentëkaanöröa naëaan Apaisa pim toktakaanëp. Ën pim öngöp Elisapet piita Eron tapöpë kurmentëkaanëp. ⁶ Piarip Anutuu ëöetak wotpil wë pim ngön kosang pout ngar weim wakaima. ⁷ Pël ëak Elisapet pi ru köpëlëp yak piarip ru won wë ulöp sa.

⁸ Sekaraiaare kiri ar yaaö pim karurö pit Anutuu ngönën tup kaöetak së ilëak Anutuu ëöetak neenem yaat mëmpö yesem ⁹ Sekaraia puuk ka ngerö ngëëngktak së köp nga kaampöt kiri ar ëak koulöp wes mëëpënak pitëm yaaul wël ëlmëen sa. ¹⁰ Pël yaëen akun pötak omën yaap sa pörö pit tomök wa top kësang ëak Anutuun kimang maim wëa. ¹¹ Pël ëen Sekaraia pi itena pöt Aköpë ensel namp köp nga kaampöt kiri ar yaaö pöta weë yaapköökël tauaan itenak ¹² kas kaö ëak reëreë ura. ¹³ Pël yaëen enselëpök epël mēēa. “Sekaraia, ni kas ëëngan. Anutu pi nim kimang ngönte kat wia. Pötaanök nim öngöp Elisapet pi nim yokot namp wilëpnaat. Pël ëen pim yapinte Son pël mam. ¹⁴ Pël ëak ni ya kë sak ërëpërëp yaëen omnaröeta pim orööpna pötaan ërëpërëp ëëpnaat. ¹⁵ Pi Aköpë ëöetak kaö sak wë wain iire i nga muntat nanëmpan. Pim ëlëpë yaatak wëen Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëëpnaap. ¹⁶ Puuk Israel omën selap pan lup kaip motiin Anutu pitëm Aköpë naë rë olapnaat. ¹⁷ Pi Eliaë ëa pöl weëre kosang wak Aköpë wotöök rapnaap. Puuk peparöa könöt

kaip motiin rungaaröaring lup yal mampnaat. Pël een omën ngön wa olëolë yaauröeta tapël elmëen wotpil wëauröa könöt kat mowiipnaat. Pël elmëen omën pörö Aköpë waisëpnaataan ko ëak öpnaat.”
¹⁸ Pël maan Sekaraia pi enselëpön epël mëëa. “Ten öngöp pouwaar ulöpaar. Pötaanök nim ngönta këët orööpnaalën kön nawiin yeë.”
¹⁹ Pël maan enselëpök kangiir epël mëëa. “Ne Kepriel, Anutuu ëöetak wë piin inëen elmëeim wëaup. Pimtok ngön ompyaö epët ök niamëak wes nemëen waisaup.
²⁰ Pël een ni kat wiak kön wi kosang newasën yaën. Pötaanök ngön won sak wëen nem ngön yeniak pipot kë oröönak kaalak ngön amëët.”

²¹ Sekaraia pi ka ngerö ngëëngktak akun wali wëen omnarö kor wë kön selap ëa.
²² Pël ëeim wëen ënëmak kakaatiaan oröak ngönaak mapënëak poprak ëa. Pël een omnarö pit epël kön wia. “Pi ka ngëëngkta kakaati omën it ngolöp nent itena koröp.” Pël een pi ngön apënëak pomp ëak more-siarëring ök elmëa.

²³ Ënëmak Sekaraia pim ngönën tup kaöetak ya yamëngka akunet pet irën kaalak kakë sa.
²⁴ Pël een ënëmak Elisapet ru kepring sa. Pël ëak ëlëëpëlëëp ëeim wëen ngoon mor nas won sa. Pël een epël mëëa.
²⁵ “Aköp pi kaamök elnëak omnaröa ëöetak nem ëöempel won newesak rungaap yenangk.”

Ensel nampök Yesu wilëpnaaten Mariaan ök mëëa

²⁶ Elisapet pöp ru iirak ëaan ngoon mor nas nasi-aan namp won sëen Anutuuk ensel Kepriel pöp wes mëen Kalili yangerak ka naö yapinte Nasaret pörökë sa.
²⁷ Pörök öng ulwas namp wëa yapinte

Maria pi omp namp Yosep piin yaö elmëen wëa. Yosep pi Tewit pim körööp. ²⁸ Pël ëen Kepriel pi Maria pim naë së epël mëea. “Yowe, Aköp pi nimëen ya ërëp ëak niiring wë.” ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak ya ngës ëen epël kön wia. “Tol ëenak yoöre ërëp epël yenëa?” pël kön wia. ³⁰ Pël ëen enselëpök epël ök mëea. “Maria, ni kas ëengan. Anutu pi nimëen ya ërëp yaë. ³¹ Nim yokot kepring sak wilumë pipop yapinte Yesu pël mam. ³² Puuk omën kaö sak öpnaap. Pël ëen omnaröak piin yaya mëak Anutu kaö panëepë Ruup pël mapnaap. Pël ëen Anutuuk pim körööp Tewit pim ëaul yangerakë omnaröa kaö wes moulmëepnaap. ³³ Pi Yakopë ëere köröörö ngarangk ëak wakaïm öpnaap. Pël ëen pim wa ngaöök nimëepna pöt won nasëpan.” ³⁴ Pël maan Maria enselëpön epël mëea. “Tol ëak pël ëëm? Ne omp wonöppe.” ³⁵ Maan enselëpök kangïir epël mëea. “Ngëengk Puloök nim naë wais Anutu ngaarëkëp pim weëre kosangët nim rangk niwiin kaamök elniipnaat. Pël ëen nim ru wilumë ngëengk pöpön omnaröak Anutuu Ruup pël apnaat. ³⁶ Kat wi. Nim karip Elisapet pi ulöp saupök ru kepring wë. Ngaan, ‘Pi ru nawilpanëep,’ pël aimautak peene pöt pi ru kepring wëen ngoon mor nas nasiaan namp ëak yes. ³⁷ Anutu pi omën nant ëëpënëak poprak naën yaaup.” ³⁸ Pël maan Mariaak kangïir epël mëea. “Ne Anutuu inëen koontup. Pötaanök yaan pil elnëep.” Pël maan enselëp pi sëp wesak sa.

Maria pi Elisapeten itaampö sa

³⁹ Maria pi akun tapëtakëer wal ëak Yutia rosir omnaröa kak nerekël sa. ⁴⁰ Pël ëak Sekaraia pim

kaata kakaati sē ilēak Elisapeten yoöre ērēp mēēa.
⁴¹ Pēl yemaan Elisapet pi Mariaē yoöre ērēp pōt kat yawiin ru Elisapet pim yaatak wēaō pōp elel ēa. Pēl ēēn Ngēēngk Pulō Elisapet piik ilēak peō ēa. ⁴² Pēl ēēn ngōn ēak Mariaan epēl mēēa. “O ōng epop, ni ōng muntarōa ōk won. Anutu pi niin ompyaō yaalni. Ēn nim ru wilumē pōpta ompyaō elmēēpnaat. ⁴³ Ne ompyaō talēpēēn nem Akōpē ēlēpōk nem naē yewaisēn? ⁴⁴ Yoöre ērēp ngōn neaan kat yawiin nem yaatak wēaupta kat wiak ērēpsawi ēak elel yaē. ⁴⁵ Ni Akōpē ngōn ōk niia pōt kē rapna pōten kōn wi kosang yewasēn. Pōtaan ērēpsawiarīng ōmēēp.”

Mariaak ērēpsawi ngōn mēēa

- ⁴⁶ Pēl maan Maria pi epēl mēēa.
 “Nem lupmerōk Akōpē yapinte wak yawis.
⁴⁷ Ēn nem kōnōpōk Anutu ne utpetetakaan yeneō pōtaan ērēpsawi yaalmē.
⁴⁸ Pi ne pim inēēn koont pasip sant yaalnē.
 Pōtaanōk omēn peene wē eporōere ēnēm orōōpnaarō pitōk neen, ‘Anutuuk ompyaō yaalmē,’ pēl apnaat.
⁴⁹ Anutu weēre kosangēp puuk retēng epēt yaalnē.
 Pōtaan pim yapinte ngēēngk wia.
⁵⁰ Pi omēn pim iri wēaurō sant yaalmēaup.
 Omnarōa ōpnaal sant pōt pangk ēak wiaapnaat.
⁵¹ Pim moresōk ya kosang mēnak omēn pitēmtēēn wak isak yaaurō wa moolaan yes.
⁵² Pi yang omp ak weērōeta wa moolēak omēn yapin wonōrō pitēm yapinōt wak isak yema.
⁵³ Pi omēn ngōntōk yaaō omnant wonōrō ulōl wes yemangk.

Ën ulöpre moupring wëaurö ngöntök yemowas.

⁵⁴⁻⁵⁵ Pi tiarim ëaröen Apramre pim ruure ëarö kaamök elniipënëak kosang wesak ök mëëa. Pötaanök pi pim ngön kosang wesa pöten kön wiak Israel pim ya omnarö kaamök elnieim wë.”

⁵⁶ Maria pi Elisapetring wëen ngoon naar namp ëak won sëen kaalak pim kakë sa.

Elisapetök Son wila

⁵⁷ Elisapet pim akunet temanöm sëen yokot namp wila. ⁵⁸ Pël ëen omën kaköröere nanangarö pit Aköpë sant elmëa pöt kat wiak piiring top ëak ërëpsawi ëa.

⁵⁹ Wë akun 7 ëak won sëen 8 pötak pit yokotup Anutuun yaö wesak pim koröp kaut ilëpënëak wa top ëa. Pël ëak pit Sekaraia pim pepapë yapin ngamp mapënëak mëëa. ⁶⁰ Pël maan ëlëpök ke urak epël mëëa. “Won, tiar pim yapinte Son pël mepa.” ⁶¹ Pël maan pit epël mëëa. “Nim nanang nampë yapinte pil won wia.” ⁶² Pël mëak pepapön mor ök elmëak yapin talte mapën pöten pëël mëëa. ⁶³ Pël ëen pi kël wësap naöön kimang elmëen wa mangkën puuk, “Yapinte Son,” pël retëng ëen pit yaan sa. ⁶⁴ Pël ëen tapëtakëer pim këmët kengkën sëen ngönte orö rëen Anutuun yaya mëëa. ⁶⁵ Pël ëen kak pörek wëaurö pit yaan sak pöta ngönte ka poutë ök maö yesem Yutia yangerak rosiratë ka wieëa pötëeta ök aö sëen pangk ë pet ira. ⁶⁶ Pël ëen omën pöt kat wia pörö om ngön pöt kön wieim wë Aköpök weëre kosang mena pël wesak epël mëëa. “Yokotup kaö sak tol ëëpën?”

Sekaraiaak tektek ngön mëak Aköpön yaya mëëa

67 Ngëengk Pulö Sonë pepap Sekaraia pim lup-meri peö elmëen tektek ngön epël mëëa.

68 “Tiar Aköp, Israel omnaröa Anutu pim yapinte wak isak mapa.

Puuk tiar kaamök elniak utpetetakaan ent ë yanu-ulë.

69 Pim inëen ruup Tewit pim kurmentëkaan namp tiar utpetetakaan niöpënëak omën weëre kosangring pöp tau yaulmë.

70 Omën pöpön ngaanëer pim tektek ngön yaaö ngëengköröen ök maan pitëm këmötëaan epël aimaut.

71 Aköpök tiarim kööre toköröere këépöt yaniwe-saurö pitëm naëaan ent ë nuulëepnaat.

72 Pi ngaanëer ngön ngëengk kosang wes mena pöten kön wieë

tiarim ëarö lup sant elmëeima.

73 Pim ngön kosang wes mena pöt tiarim körööp Apramön epël mëëa.

74-75 ‘Ne ar neen akun poutë ompyaöre wotpil wë kas naën inëen elnëënëen arim kööre toköröa naëaan kama niömaat.’

76 Ën yokot epop, ni wet rëak Aköpëen kan ngësum. Pël ëëmë pötak omnaröak niin, ‘Anutu Ngaarëkëp pim tektek ngön yaaup,’ pël niapnaat.

77 Ni Anutuuk pitëm utpetatë kangut kërë moolëak utpetetakaan öpnaat pël ök maan kat wiipnaat.

78 Anutu pi tiarimëen sant yaaup.

Pötaan pël elniipnaat.

Pi kutömweriaan namp tiarim naë wes mëen puuk këtëpë yema pöl ëwa elniipnaat.

79 Pël èen omèn koutak wëauröere wel wiipënëak yaaurö

ëwa elniak mayaap kanöök niulëen öpenaat.”

80 Ënëmak yokot Son pöp kaö sëere könö kaö së pël ëa. Pël ëak yang omèn wonrek së wakaim wiak pim ya mëmpna akunet temanöm sëen Israel omnaröa naë orö tekeri sa.

2

Yesu wila (Matiu 1:18-25)

1 Akun pötak Rom yang omp ak Sisa Okastas puuk omèn pim iri wëauröa yapinöt öpënëak ngön kosang wia. 2 Ya pöt ngaan namëngkënte, Sairinias pim Siria yangerak yang ngarangk ëak wëaö akun pötak ngës rëa. 3 Pël èen omèn pourö pit yapin wiipënëak pitëm ka songönötë sa.

4 Yesën Yosep pi Tewit pim körööpök Kalili yangerak Nasaret pörek wëa. Pötaanök Yutia yangerak Tewit pim kak Petelem pörekë sa.

5 Sëpënëak pim öng yaup Maria pöpta yapin wiipënëak koirak piarip pouwaar sa. Maria pöp ru kepringëp. 6 Pël ëak wëen Maria pim ru wilëpna akunet temanöm sa. 7 Pël èen pim yokot wetkaalëp wila. Pël ëak poë koröp kautak kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri öngpök mowiin wieëa. Su kaat omèn peö ëa. Pötaanök ur ap wesak purmakaö kaatak së wëa.

Enselörök pol sëpsëp ngarangköröen ök mëëa

8 Petelem kak pörekë naë omèn narö pitëm pol sëpsëporö rö kan koinë ngarangk eim wëa. 9 Pël èen Aköpë ensel namp pitëm naë së oröön Aköpë

ëwaöök pitëk ëwa elmëen kas kaö ëa. ¹⁰ Pël yaëen enselëpök epël mëëa. “Ar kas ëëngan. Kat wieë. Ne arimëen ping ngön ompyaut wak yewais. Yang poutë omnarö kat wiak ërëpsawi ëënëët. ¹¹ Peene öng nampök Tewitë kak eprek rungaap yawil pipop ar omën pourö utpetetakaan niöpnaap. Pi Aköp Kristo, Anutuuk Yaö Mëëaup. ¹² Itenak yaap ëa wasënëëtaan wetete niamaan. Poë koröpöök kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri wiaan itaampunëët.” ¹³ Pël maötaring ensel muntarö kësang pan tapët pöt pitëm karipë naë oröak Anutuun yaya mëak epël mëëa.

¹⁴ “Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isëp. Omen pim lup sant elmëaurö pitëm naë mayaap wiaap.”

Pol sëpsëp ngarangkörö Yesuun itena

¹⁵ Enselörö pit kaalak kaip tiak kutömweri sëen sëpsëp ngarangkörö pit neneren epël mëëa. “Tiar Petelem kak së oröak Aköpë ök yenia pipten iteempa.” ¹⁶ Pël mëak pit teëntom pan së Mariaare Yosep koirak itaangkën öngaap poë koröpö kör koëak pol purmakaöröa umweri wiaan itena. ¹⁷ Pël ëak yokot pöpëen ngön ök maan kat wia pöt ök mëëa. ¹⁸ Pël ëen omën pörek wëa pörö pourö pit sëpsëp ngarangköröa ngön ök mëëa pöt kat wiak yaan sa. ¹⁹ Ën Maria pöt ngön pöt kat wiak pim lupmeri wa wiak om kön wieima. ²⁰ Pël ëen pol sëpsëp ngarangkörö pit kaalak yesem enselëpök rungaapëen ök mëëa pöl itaampöore kat wi ëa pötëen Anutuun yaya maima.

Yesuun yapin mëëa

²¹ Yesu wilën wieë akun 7 ëak won sëen 8 pötak pit pim koröp kaut ilak yapinte Yesu mëea. Yapin pöt pi yaatak won wiaan enselëpök ök mëeaut.

Simionre Ana piarpim ngönte

²² Mariaare ruup piarip kak wë piarpim iirëpna akunet temanöm yesën Moses pim ngön kosangöt ngar wak Yosepring Yerusalem kak së yokotup Aköpëen yaö mowasëpënëak wak sa. ²³ Pöt Aköpë ngön kosang epël wia pöt ngar wak pël ëa. “Yokot wetkaalörö wilën pöt Aköpëen yaö mowasën.” ²⁴ Pël ëak piarip Aköpë ngön kosangöt ngar wak Aköpëen yaö mowasëpnaataan int ek naar kiri ar ëëpënëak wak sa.

²⁵ Yerusalem kak omën namp wakaima yapinte Simion. Pi omën wotpil ngönënringëpök omën Israel omnarö utpetetakaan moöpna pöpön kor wëen Ngëëngk Pulö piiring wakaima. ²⁶ Ngëëngk Pulöök ngaan piin epël ök mëea. “Ni wel nawiin om wëen Aköpë Yaö Mëeaup, Kristo, oröön ite-nakök wel wiimëet.” ²⁷ Omën pöp Ngëëngk Pulöök elmëen Anutuu ngönën tup kaöetak së wëa. Pël ëen Yosepre Maria piarip rungaap wak ngön kosangta wieëaul elmëëpënëak ngönën tupta kakaati sa. ²⁸ Pël ëen Simion pi Yesu wak kapariak epël mëak Anutuun yaya mëea.

²⁹ “Aköp nim neaan pöt yok kë jaarö.

Pötaanök nuuk aan ne ya kë sak wë wel wiimaan.

³⁰ Nem itöök nim omën ten utpetetakaan niöpënëak yaan pöpön ityaangk.

³¹ Aköp ni omën pouröak piin itaampunëak ko ë ninaup. ³² Puuk kopël omnaröa lupöt ëwa yaalmë.

Ën Israel nim omnarö tenim yapinte wak yawis.”

³³ Yokotupön pël yemaan ëlre pepaar piarip kat wiin pölöppölöp ëa. ³⁴ Pël ëen Simion pi welaköt elmëak yokotupë ëlëp Mariaan epël mëëa. “Yokot epopë naë Israel omnarö pit komre kap ëëpnaap. Pël ëak narö pim naëaan kawi ngentiipnaat. Ën narö pim naë tauak kosang sëpnaat. Puuk sowi mowiin omnarö pimëën ngön utpet apnaat. ³⁵ Pit pël yemaan pitëm kön ëlëëpöt yoolök wasëpnaat. Pël yaëen nimëntta ya këlangön ëak yaköm kön wiimëët.”

³⁶ Tektek ngön yaaö öng namp wëa yapinte Ana. Pi Panuel pim koontup, Asa pim kurmentëkaanëp. Pim öng ulwasöök omp wak wëen krismaki 7 ëak sëen ³⁷ wel wiin öng tek wakaima. Pim krismakiat 84. Öng ulöp pöp pi akun poutë ngönën tup kaöet sëp newasën këtëkre rö kan poutë Anutuun yak kë ngës olëak wë kimang maim wakaima. ³⁸ Öng pöp pi akun pötak pitëm naë së Anutuun yokotupëen yaya mëak Yuta omën Anutuuk pit utpetetakaan moöpënëak kor wakaimauröen yokotupë ngönte ök mëëa.

Yosep Mariaare Yesu mësak Nasaret kakë sa

³⁹ Yosepre Maria piarip Aköpë ngön kosangta wieëa pöl omnant pout ë pet irak kaalak Kalili yangerak Nasaret kakë sa. ⁴⁰ Pël ëak yokotup kaö sak weëre kosang wak ëwat kaöempelring wëen Anutu pimëën ya kë sa.

Yesu kotupök Anutuu ngönën tup kaöetakë sa

⁴¹ Yesuu ëlre pepaar piarip Anutuu mait elmëa akun poutë Yerusalem kak seim yeëa. ⁴² Pötaanök piarpim yaaul Yesu krismakiat 12 ëak won saupök

mesak pit pourö sa. ⁴³ Pël äak wë ngëengk akunet pet irën kaalak kakë sëpënëak yokotup Yerusalem kak om wëen piarip pöten köpël yak sa. ⁴⁴ Pël äak yesem yokotup omën karuröaring yes wesak kët pöt seim wiap kan piarpim kar pöröa naë ap wesa. ⁴⁵ Pël äak pitëm naë ap wes pet irak kaalak Yerusalem kak ap wasëpënëak sa. ⁴⁶ Pël äak ap weseim wëen akun nentepar nent äak won sa. Pël ëen ënëmak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën pörek rë yemoulauröa tekarak wel aisëë pitëm ngönöt kat wiak songönötön pëel maim wëa. ⁴⁷ Pël ëen omën pim ngön kat wia pörö pit pim ngön kaip ti mampöore ëwat yaautaan itenak yaan sa. ⁴⁸ Pël ëen pim ëlre pepaar piin itenak yaan sak ëlëpök epël mëëa. “Yokot epop, tol ëënak tenipön epël yaalniin? Ten pep yaköm ë sak niin ap wasö imep.” ⁴⁹ Pël maan kangiiir epël mëëa. “Öröpmorëënök neen ap wasö im? Arip köpël ma? Ne nem Pepapë kaatak wëep.” ⁵⁰ Pël maan piarip ngön pöt kat wiak ëngk ma e wesa. ⁵¹ Pël ëen ëlre pepaaring pit kaalak Nasaret kak së wë piarpim ngön ngar weim wakaima. Ën ëlëp pöt pi omën itenak kat wia pöt pim lupmeri wa wiak kön wieima. ⁵² Pël ëen Yesu pi wë kaö sak pim ëwatte ompyaö ëa. Pël ëen Anutüre omnarö piin itaangkën pangk ëa.

3

Son i yamëaup pim yaat ngës rëa

(Matu 3:1-12; Maak 1:1-8; Son 1:19-28)

¹⁻² Son, Sekaraiaë ruup, pi yang omën wonrek wëen Anutuuk ya ngön mëëa. Akun pötak omën eporöak yang ngarangk eim wëen Anutuuk pël

mëea. Rom omp ak Taipirias Sisa pi Rom yang pör ngarangk ëak wëen krismaki 15 ëak won sa. Akun pötak Pontias Pailat pi Yutia yanger ngarangk ëëëa. Ën Erot pi Kalili yangera kaö sak wëen pim nangap Pilip pi Ituriaare Trekonaitas yangera kaö sak ngarangk ëa. Ën Laisenias pi Apilini yanger ngarangk ëëëa. Ën Anasre Kaiapas piarip kiri ar yaauroa wotöök wëa. Akun pötak Anutuuk Sonön ya ngön mëea. ³ Pël ëën pi i Yotanë we naöökaan naöök yesem Anutuuk omnaröa saunatë kangut ent ë moolapnaataan lup kaip tiin i momëëpënëak ök maima. ⁴ Pöta ngönte tektek ngön yaaup Aisaia puuk epël ngönentak retëng ëa pöt Son pim naë kë oröa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëën kanö wotpil weseë.

Ngësak ompyaö panë weseë.

⁵ I kön pipotta yang rë ngep ëëë.

Pël ëak rosir kotre kaö pipotta pout mëngkën iri rëëp.

Kan pek wia pipotta wotpil weseë.

Pël ëak kamtaöök kël wia pipotta wa moolëak won weseë.

⁶ Pël ëën omën pourö Anutuuk utpetetakaan yaniö pöten itaampenaan.’ ”

⁷ Omën kësang Sonök i momëëpënëak pim naë sëen epël mëea. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaauro. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ya pöt naalniipan.

⁸ Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëër omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten

Apramë köröörö,' pël anë pöt pangk naën. Ne nia-maan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. ⁹ Anutuuk iner këra songöntak wia. Këra nement ulöp ompyaö nautön eëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.”

¹⁰ Pi pël maan pit piin pëel mëëa. “Elei, ten tol eën?” ¹¹ Pël maan puuk kangiir epël mëëa. “Omën namp pim ulpëen naar wiaan pöt omën wonöp namp mamp. Ën namp kaömpöt selap wiaan pöt tapël muntap nant mamp.”

¹² Takis yewa omën naröeta i mëëpënëak sa. Pël ëak pi ngön pöt maan kat wiak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten tol eën?” ¹³ Maan puuk epël mëëa. “Ar omnaröa naëaan takis önëak pöt ngarangköröa niia pil pëen ön. Arök arimëen kaut önganok.” ¹⁴ Pël maan nga omën naröeta kaalak pëel mëëa. “Ën ten tol eën?” Pël maan puuk epël mëëa. “Arta omnarö mööre kaar ëak sumat wë pël eënganok. Ar arimtë ya yamëngkauta sumat pëen weë. Muntat önëak kent eëngan.”

¹⁵ Son pi pël maan omnarö pit ërëpërëp ëak pimëen kön selap ëak epël mëëa. “Ëpop Yaö Mëëaup Kristo tapöp koröp.” ¹⁶ Pël yaan pit pouröen epël ök mëëa. “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epopök pim ing korötepar wii nemowilnganëëp. Ne i yaaptaring i yanimë. Puuk pöt ar Ngëëngk Pulö nimëen esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹⁷ Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak

wiipnaat. Pël äak unönre söksök pöt wa top äak es kosangwesi moolaan kot sēpnaat.”

Erotök Son wii kaatak moulmëa

¹⁸ Son pi ngön pöt ök mëak wa korkor ngön munt nantre ngön ompyaut omnaröen ök mëä.

¹⁹ Pël äak yang ngarangk kaöap Erot pi utpet nant yaaupök pim nanëpë öngöpta wa ëp ëa pötaan ngön kosang mëä. ²⁰ Pël ëa pöta rangk saun kaö panëët Son wii kaatak moulmëa.

Yesu i mëa

(Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

²¹ Son pi wii kaatak nemoulmëen wiaan omnarö i momëak Yesuta i momëa. Pël ëën pi Anutuun kimang yemaan kutömwer këm nga ëën ²² Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak Yesuu rangk irëa. Pël yaëën kutömweriaan ngön nent epël mëä. “Ni nem Ruup. Ne niin ya kë sak kent pan yaalni.”

Yesuu ëere köröörö

(Matiu 1:1-17)

²³ Yesu pi pim krismaki 30 äak won sëën pim yaat ngës rëa. Pël yaëën omnaröak piin kön wiin Yosepë ruup pël ëa.

Yosep pöp Ilai pim ruup.

²⁴ Ilai pöp Matat pim ruup.

Matat pöp Liwai pim ruup.

Liwai pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Sanai pim ruup.

Sanai pöp Yosep pim ruup.

²⁵ Yosep pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Emos pim ruup.

Emos pöp Neam pim ruup.

Neam pöp Eslai pim ruup.

Eslai pöp Nakai pim ruup.

²⁶ Nakai pöp Meat pim ruup.

Meat pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Semen pim ruup.

Semen pöp Sosek pim ruup.

Sosek pöp Sota pim ruup.

²⁷ Sota pöp Soanan pim ruup.

Soanan pöp Resa pim ruup.

Resa pöp Serapapel pim ruup.

Serapapel pöp Sialtiel pim ruup.

Sialtiel pöp Nerai pim ruup.

²⁸ Nerai pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Etai pim ruup.

Etai pöp Kosam pim ruup.

Kosam pöp Elmatam pim ruup.

Elmatam pöp Er pim ruup.

²⁹ Er pöp Yosua pim ruup.

Yosua pöp Eliesa pim ruup.

Eliesa pöp Sorim pim ruup.

Sorim pöp Matat pim ruup.

Matat pöp Liwai pim ruup.

³⁰ Liwai pöp Simion pim ruup.

Simion pöp Yuta pim ruup.

Yuta pöp Yosep pim ruup.

Yosep pöp Sonam pim ruup.

Sonam pöp Elaiakim pim ruup.

³¹ Elaiakim pöp Melia pim ruup.

Melia pöp Mena pim ruup.

Mena pöp Matata pim ruup.

Matata pöp Netan pim ruup.

Netan pöp Tewit pim ruup.

³² Tewit pöp Sesi pim ruup.

Sesi pöp Opet pim ruup.

Opet pöp Poas pim ruup.
Poas pöp Salmon pim ruup.
Salmon pöp Nason pim ruup.
³³ Nason pöp Aminatap pim ruup.
Aminatap pöp Atmin pim ruup.
Atmin pöp Anai pim ruup.
Anai pöp Esron pim ruup.
Esron pöp Peres pim ruup.
Peres pöp Yuta pim ruup.
³⁴ Yuta pöp Yakop pim ruup.
Yakop pöp Aisak pim ruup.
Aisak pöp Apram pim ruup.
Apram pöp Tera pim ruup.
Tera pöp Neo pim ruup.
³⁵ Neo pöp Serak pim ruup.
Serak pöp Reu pim ruup.
Reu pöp Pelek pim ruup.
Pelek pöp Epe pim ruup.
Epe pöp Sela pim ruup.
³⁶ Sela pöp Kenan pim ruup.
Kenan pöp Apaksat pim ruup.
Apaksat pöp Sem pim ruup.
Sem pöp Noa pim ruup.
Noa pöp Lamek pim ruup.
³⁷ Lamek pöp Metusala pim ruup.
Metusala pöp Inok pim ruup.
Inok pöp Saret pim ruup.
Saret pöp Malalel pim ruup.
Malalel pöp Kenan pim ruup.
³⁸ Kenan pöp Inos pim ruup.
Inos pöp Set pim ruup.
Set pöp Atam pim ruup.
Atam pöp Anutu pim ruup.

4

*Setenök Yesu morök elmëa
(Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)*

¹ Yesu pi Ngëengk Pulöök pim lupmeri peö ëäk mësak Yotan imer sêp wesak yang omën wonrekë sa. ² Pël ëäk wë kët 40 ëäk won sëen Seten pim naë sê oröak morök elmëa. Akun pötak pi kaömp won pan ëa. Pël ëen akun pöt won sëen këen wel wia. ³ Pël yaëen Setenök epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëen në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëënök omnaröa wëwëet nanimpan.’” ⁵ Pël maan Seten pi Yesu mësak rosir naöök is moulmëak tapëtakëer yangerakë omën poutön pet elmëak ⁶ epël mëëa. “Yang epotë omën nantre nant pötë weëre kosang nem naë wiaan namp ngarangk elmëëpnaataan mempëak pöt mempaat. Pötaanök ni ngarangk ëëmëëtaan nimpëak yeë. ⁷ Pötaanök ni nem iri ilëak yaya neamë pöt omën epot pout nimëen sêpnaat.” ⁸ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëen elmëem.’” ⁹ Pël maan Seten pi kaalak Yesu mësak Yerusalem kak sê ngönën tup kaöeta möröök moulmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök eprekaan öngkrek sörok ola. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat.’” ¹¹ Ën ngönën nenteta epël wia. ‘Këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.’” ¹² Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönën

nenteta epël wia. ‘Aköp Anutuun kaamök elni-
ipnaaten ököök elmëengan.’” ¹³ Pël maan Seten
pi morök ke nentere nent elmë pet irak akun
nentakëen wesak sa.

*Yesu pi Kalili yangerak pim yaat ngës rëa
(Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)*

¹⁴ Yesu pi Pulöök weëre kosang kaamök elmëen
Kalili yangerakël kaalak sa. Pël ëen pim ëa pöta
ngönte yang pörek sa pet ira. ¹⁵ Pël ëen ngönën
tupötë ngönën ök yemaan omën pourö pim yap-
inte ngar wa.

*Nasaret omnarö Yesu kaseng mena
(Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)*

¹⁶ Yesu pi Nasaret kak pim kotuuk wakaimau-
rekë sa. Pël ëak pim yaaul kë yesa akun ngëengtak
ngönën tuptak së ngönënte sangk kelëpënëak wal
ëa. ¹⁷ Pël ëen nampök Aisaia pim ngönën pepewer
mangkën wilak epël retëng ëaö pöt koira.

¹⁸ “Aköpë Pulö neering wë.

Pim ngön ompyaut omën omnant wonöröen ök
mamëak yenëa.

Pi ngön epël ök mamëak wes nemëen waisaut. ‘Ar
wii kaatak wëaurö, nook wil niulëen kan
sënëet.

Ën ar it ngaap wëaurö, nook ompyaö niwasën nga
sënëet.’

Pi këlangön kat wieim wëaurö pitëm këlangön
yemengkauröa naëaan wil moulmëen
sëpënëak wes nemëaut.

¹⁹ Pi Aköpë omnarö utpetetakaan moöpëna akunet
temanöm yes pötenta ök mamëak wes
nemëaut.”

²⁰ Yesu pi ngön lup pöt sangk kelak pepewer kaalak koö möak ya omnamp menak wel aisëa. Pël èen omën ngönën tup pötak wëa pörö pourö piin it kos elmëëa. ²¹ Pël èen ngës rëak epël ök mëëa. “Ngönën lup sangk kelën kat yawi pipët peene kë yaarö.” ²² Pël maan pit piin kön wiin isën kön selap ëak pim këmtakaan ngön ompyaut oröa pöten yaan sak neneren epël mëëa. “E, tiar piin ewat wëep. Pi Yosepë ruuppe.” ²³ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Tiar akun poutë, ‘Rotap nimtë yaumantë won wasum,’ pël yaaurö. Pöta ök arök neen, ‘Pi yaap ma kaar ya,’ pöt itaampunëak waswas ngön pöt an koröp. Pël neak arök kaalak, ‘Nim Kapaneam kak ya mëngkën kat wian pöt nimtë wëaö eprekta pël namëngkan ma?’ pël an koröp.” ²⁴ Pël mëak epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Tektek ngön yaaö nampök ngönte aan pimtë ka songöntakörö kat nawiin yaaurö. ²⁵ Ne yaap niamaan kat wieë. Arim köröörö tektek ngön yaaup Elia pim ngönten kat nawiin èen Anutuuk maan kopi nepelën wiaan krismaki 3 ngoon 6 ëak won sëen kaömp ngöntök kësang pan yang poutë wiakaima. Akun pötak öng kapir kësang Israel yangerak wë kaömp ngöntök wakaima. ²⁶ Pël yaëen Anutuuk Elia pitëm naë wes namëen, Saiton yangerak Sarepat kak öng kapir kopët namp wëa pöpë ngësël wes momëen sa. ²⁷ Pöta ök, tektek ngön yaaup Ilaisaë wakaima akunetak Israel omnaröa naë omën selap kësë ëak wakaima. Omën pörö pitëm naëaan namp ompyaö nemowasën won. Neaman Siria yangerakaanëp pi kopëtapökëer ompyaö mowesa.”

²⁸ Pël maan omën ngönën tupta kakaati wëaurö

pit ngön pöt kat wiak ya sangèn pan ëa. ²⁹ Pël ëèn wal ëak Yesu moröak kaöökë wilëngkëel sa. Pitëm ka pö tomönta rangk wieëa. Pötaanök pit pi wak parëaöök moolapënëak sa. ³⁰ Pël ëèn Yesu pi pitëm teköök ilëak kö sak sa.

*Yesuuk urmer namp waö ë momëa
(Maak 1:21-28)*

³¹ Yesu pi Kalili yangerak ka naöökë yapinte Kapaneam pörek së kët kë yesa akun ngëëngktak omnaröen ngönën ök mëëa. ³² Pël ëèn pit kat wiin pi pepapök öngpököt wa kotiak yemaan kat wiak yaan sa. ³³ Pël ëèn ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö namp puuk Yesuun ngön ëak epël mëëa. ³⁴ “Elei, Yesu Nasaretaanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ewat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp.” ³⁵ Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa. “Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak oröak së.” Pël maan urmer pöp utpet nemowasën, om oröak sëpënëak pi kutpat ë omnaröa teköök moolëak oröak sa. ³⁶ Pël ëèn pit yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei, ngön epët tol nent? Pi weëre kosangring urmeraröen ngön maan kat wiak oröak kas yesëp.” ³⁷ Pël mëak pit pöta ngönte aö sëen yang pörek ka wieëa pötë sa pet ira.

*Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
(Matiu 8:14-15; Maak 1:29-31)*

³⁸ Yesu pi ngönën tuptakaan oröak Saimonë kaata kakaati sa. Pël ëak itaangkën Saimonë öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem wieëa. Pël yaëen pit puuk kaamök elmëepënëak

mëëa. ³⁹ Pël ëën Yesu pi öng yauman wieëaupë naë së tauëë yaumanten nga mëëa. Pël ëën öngöp pi tapëtakëër koröp es nga pöt won sëën wal ëäk kaömp ar ë mena.

*Yesuuk omën selap ompyaö mowesa
(Matiu 8:16-17; Maak 1:32-34)*

⁴⁰ Kët yeilaan omnarö pitëm kar yauman ke nentere nent yaaurö mësak pim naë sëën pim moresiar pitëm rangk mowiak yaumanöt ompyaö mowesa. ⁴¹ Pël yaëën urmerarö pit omën naröakaan oröak yesem ngön ëäk epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup.” Pöt pit pi Kristo, Yaö Mëëaup, pöten ëwat wëa. Pötaanök pim songönten ök mapanëäk nga mëëa.

*Yesu pi ka nantë ya mëmpö sa
(Maak 1:35-39)*

⁴² Ëlpam walën Yesu pi kaöökaan oröak yang lup omën won nentak së wëën omnarö pit ap wasö së koirak pi sëpanëäk mëëa. ⁴³ Pël ëën Yesu pi epël mëëa. “Ne Anutuu omnarö wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök niamëäk wes nemëaup. Pötaanök omën ka muntatëëröenta ök maö sum.” ⁴⁴ Pël mëäk Yuta omnaröa ngönën tup wieëa pötë ngönën ök maima.

5

*Yesuuk maan Pita i kaö imënörö kësang pan wa
(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)*

¹ Akun nentak Yesu pi Kenesaret i kaöökë pisöök wëën omën kësang pan pit Anutuu ngönte kat wi-pënëäk së wa rongan ëäk pi kör mokoëa. ² Pël ëën i pisöök pörek wang kot naöörar wieëa. Pepaar pöt

wi ulmäak sê iiröt iireim wêa. ³ Pêl êên Yesu pi Saimon pimöökê ngaarêk isak Saimonön kot nent mök ë i kaöökêl mëepênêak mëak pöök wel aisêak wê omnaröen ngönên ök mëea.

⁴ Pêl ë pet irak Saimonön wangaö kaalak i kaöökêl mök ë mëak iiröt olêak i kaö imên narö waulöpênêak mëea. ⁵ Pêl maan Saimonök kangiir epêl mëea. “Kaöap, ten röök epöök weë ngen-tiak pêl êeim imên namp naön ëautep nim ngöntak kaalak olamaan.” ⁶ Pêl mëak pit iiröt olaan imên kêsang pan ilêak peö êên iiröt ilêpênêak ëa. ⁷ Pêl êên pit pitêm karurö wang muntaöök wëauröen kaamök elmëepênêak moresring waiseë elmëên sê kaamök êak wangaöörarê wiin könöm menak i kaöök ilapênêak ëa. ⁸ Pêl êên Saimon Pita pi pöten itenak Yesuu ingrak tok oriak epêl mëea. “O Aköp, ne utpetapök sêp newesak sê.” ⁹ Pöt piire omên pörêk wêa pörö pit imên kêsang pan wa pöten yaan sak pêl mëea. ¹⁰ Pêl maan Sepeti pim ruaar Semsre Son, Saimon pim karaar, piaripta tapêl yaan sa. Pêl êên Yesuuk Saimonön epêl mëea. “Ni kas ëëngan. Ênëmak nim i kaö imênörö yewan pi tapêl omnaröeta ömëët.” ¹¹ Pêl maan pit wangaöörar weruak sê i pisöök më ulmäak pitêm omnant pout sasa sêp mowesak Yesuu ênëm elmëa.

*Yesuuk omên kêsë ëa namp ompyaö mowesa
(Matu 8:1-4; Maak 1:40-45)*

¹² Yesu pi kak nerek sê wëên omên namp pim koröp pou kêsë ëaup Yesuun itenak pim naë sê tok oriak ë koset yangerak elak wê epêl mëak kimang mëea. “Aköp, ni ompyaö newasumêak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.” ¹³ Maan Yesuuk

moresiar pim rangk mowiak, “Pël eëmëak yeëerek, ompyaö së,” pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa. ¹⁴ Pël eën Yesuuk ngön kosang mëak epël mëea. “Epël yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ewat sêpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar eëm.” ¹⁵ Pël maan Yesu pim elmëa pöta ngönte ka poutë kat wi pet irak omën kësang pan pim ngön kat wiire yaumanöt won wasö pël eëpënëak pim naë së oröa. ¹⁶ Pël yaëen pi yang omën wonrekël së Anutuun kimang mëea.

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

¹⁷ Kët nentak Yesu pi omnaröen ngönën ök maim wëen ka poutë Kälili yangerakaanre Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaan omën ngön kosangötë ngarangk naröere Parisi ngönën omën narö pitta pörek wel aisëak wëen Aköpë weëre kosangöök Yesu kaamök elmëen yauman omnarö ompyaö mowesa. ¹⁸ Pël yaëen omën narö omën kosat kël wa namp urweri wiak wak naë së kakaati ilëak Yesuu naë mowiipënëak itaangkën omën kësang pan peö ëak wëa. ¹⁹ Pël eën pit yaumanëp wak kakaati sêpënëak omnaröaan kan pomp ëak kamöröökë ngaarëk is kamörö kan wesak omën pöp urtaring wes mëen yangerak omnaröa tekarak Yesuu naë ngemëa. ²⁰ Pël eën Yesu pi pitëm kön wi kosang yewesautön itenak epël mëea. “Ngöntöp, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak.” ²¹ Pël yemaan omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnarö

neneren epël mëëa. “Omën epop pim oröptak Anutu wa iri yemowas? Omën nampök yok pangk omën muntapë saunatë kangut ent ë nemoolangan. Ya pöt Anutu pimtëetep.” ²² Pël yaan Yesu pi pitëm lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön pil yawi? ²³ Nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. ²⁴ Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këëp e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëën epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ë korumönte wak nim kaatakë së.” ²⁵ Pël maan tapëtakëër pitëm itöök wal ë pim korumönte wak pim kaatakë yesem Anutuun yaya mëëa. ²⁶ Pël ëën omën pourö itenak yaan panë sak Anutuun ping wesak epël mëëa. “Peene ten omën it ngolöp nenten ityaangk.”

*Yesuuk Liwaiën yas mëëa
(Matu 9:9-13; Maak 2:13-17)*

²⁷ Yesu pi kaatakaan oröak yesem takis yewa omën namp yapinte Liwai pöp pim takis yewa kaatak wëën itenak epël mëëa. “Ni nem ënëm elnë.” ²⁸ Pël maan Liwai pi wal ëak pim omnant pout sëp wesak Yesuu ënëm sa.

²⁹ Liwai pi Yesuun sis nëmpënëak kaömp ar ëak takis yewa pim kar naröere omën munt naröen maan pim kaatak së piaripring kaömp na. ³⁰ Pël

ëen Parisi omnaröere pitëm ewat omnarö pit Yesuu ruuröen epël ök mëä. “Ar tol ëënak omën takis yewauröere saun omnaröaring iire kaömp ngawi yen?” ³¹ Pël maan Yesu kangiir epël mëä. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yauman-ringörökëer rotaaröa ngësë sa yaë. ³² Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, ne omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

*Ngës olëak wëauta ngönte
(Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22)*

³³ Yesuuk pël maan pit kangiir epël mëä. “Sonë ruurö pit Anutuun yak kaömp ngës olëak wë kët poutë Anutuun kimang më yaë. Ën Parisi tenim ruuröeta tapël ë yaë. Ën nim ruurö pöt kaömp nëëre i në pël ëeim.” ³⁴ Maan Yesuuk pitëm pim karuröaan kaaö ngön mëä pöten kat wiak kangiir epël mëä. “Ar yok pangk omën namp öng öpënëak yeem pim karuaröaring wëen pöt karuröen, ‘Kaömp ngës olëak weë,’ pël maan pit kat wiipën ma? Won pan. ³⁵ Peene wë omën öng öpna pöp pim karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëen ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëer pim karurö yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.” Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nëm ruurö neen yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.

³⁶ Yesu pi watepang ngön pil mëak kaalak munt nent epël mëä. “Omën namp pim ulpëen ngolöpöpökaan lup nent ilak ngaanëpök wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt ulpëen ngolöpöp

utpet wasën ngolöp pöp köpöpring ngöntre kar naën eëpnaat. ³⁷ Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön yok pangk naëpan. Pël eëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël eën pol koröpwerta utpet eëpnaat. ³⁸ Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë meëpna pötak pangk eëpnaat. ³⁹ Omën namp wain i ngaante yenaupök ngolöpta songönte köpël ëak nanën eëpnaat. Pël eëpnaatak ngaante ewat wë pöt pëen kent ëak nempnaat.” Yesuu pël meëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök ya.

6

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte (Matiu 12:1-8; Maak 2:23-28)

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais ya neweri lup sa. Pël ëak ruurö pit ulöp narö töak söngsöng ëak na. ² Pël yaëën Parisi naröak pitën epël meëa. “Kë yesa akun ngëëngktak arim ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Tol eënak yeë?” ³ Maan Yesuuk kangiir epël meëa. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ⁴ Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu eöetak wieëa pöt kiri ar yaaurökëer nempnaan omën pasurö nëmpanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” ⁵ Pël meëak epël meëa. “Omën Këep ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap.”

Kë yesa akun ngëengknentak Yesuuk omën namp ompyaö mowesa

(Matiu 12:9-14; Maak 3:1-6)

⁶ Kë yesa akun ngëengknentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati sê omnaröen ngönën ök yamëem pörek omën namp pim mor yaapkëes kël waup wëen itena. ⁷ Pël ëen ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröak Yesuuk akun ngëengktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëepënëak ngai yeem wëa. ⁸ Pël ëen pimtök pitëm lupötë itenak omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal ëak wais omnaröa itëkëël tau.” Pël maan omën pöp wal ëak sê pörek taua. ⁹ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Ne arën pëlpël niamaan. Tiar yok pangk kë yesa akun ngëengktak omnarö ompyaö elmëepen ma utpet elmëepen? Yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma mëmpen?” ¹⁰ Pël mëak pitën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. “Nim mores el më.” Maan omnamp pi pël ëen mores kosang sa. ¹¹ Pël ëen pit ya këlangön utpet ëen pitëmënt wa top ëak neneren epël mëëa. “Tiar Yesu epop tol elmëepen?” pël mëëa.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö il ulmëa

(Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19)

¹² Akun pötak Yesu pi Anutuun ök mapënëak rosir naökël sa. Pël ëak rök pötak ök maim wëen ëwa tëa. ¹³ Pël ëen ëlpam walën pim ruuröen yas maan sëen pi pitëm naëaan omën 12 ëak il moulmëak pitëm yapinten pim ngönte yaaö omnarö pël mëëa. ¹⁴ Nampë yapinte Saimon pöpön Yesuuk yapinte Pita pël mëëa. Ën namp Entru pöp Saimon pim nangap. Ën naröa yapinöt Semsre

Son, Patolomiuure ¹⁵ Matiu, Tomasre Sems Alpi-asë ruupre Saimon Selot pël yamëëa pöp, ¹⁶ Yutas Sems pim ruupre Yutas muntap Keriot kakaanëp, ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

*Omën selap pan wëën Yesuuk ya mëna
(Matiu 4:23-25)*

¹⁷ Yesu pitring rosiraöökaan eëtöök së oröak pim ruurö selap pan pitring tauaan omën selap Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaanre i kaö eöök Taiiare Saiton ka pöteparëaan narö pit pourö wa top ëa. ¹⁸ Omën pörö pit Yesuuk ngönën ök maan kat wiire pitëm yaumanöt won wasö pël eëpënëak sa. Pël ëën Yesuuk omën urmerarö pitëk wëauröeta ompyaö mowesa. ¹⁹ Pël ëën omën pourö pit itaangkën weëre kosangö pim naëaan sëën ompyaö sëpën seëa pöt itenak pitta ompyaö sëpënëak kent ëën piik morring ngëën elmëepënëak ök ëa.

*Ërëpsawiarung wëautere yaköm ë sak wëauta ngönte
(Matiu 5:1-12)*

²⁰ Yesu pi pim ruuröen iteneë epël mëëa. “Om-nant wonörö ar Anutuuk wa ngaöök yanimë. Pötaanök ërëpërëp ëënëët.

²¹ “Omën peene këen ëeim wëaurö ar ënëmak kep ëënëët. Pötaan ërëpërëp ëënëët.

“Omën peene ingre këlël aim wëaurö ar ënëmak söm anëët. Pötaan ërëpërëp ëënëët.

²² “Ënëmak omnarö pit arën Omën Këep nemorö pël niak nga elniak kasëng nimampnaat. Pël ëak ngön utpet niak arim yapinöt utpet pan we-sak niapnaat. Pël ëën ar pöten ërëpërëp ëënëët.

²³ Ngaan pitëm ëarö tektek ngön yaauröen pil elmëaurö. Pötaanök pit ar pël yaalniin pöt, ‘Ënëmak

kutömweriaan kangut kësang önaat,' pël weseë ya kë sak ërëpërëpring tan urön.

²⁴ “Ën monere urömaringörö ar omnant weimaurö, yakömpe. Ar kutömweri kaalak munt nant naöngan.

²⁵ “Kaömp nak kepring wakaimaurö, yakömpe. Ar këen eim önëët.

“Söm aim wakaimaurö, yakömpe. Ar ingre ya ilak aim önëët.

²⁶ “Omën peene omnaröak arim yapinöt ping wesak yaaurö, yakömpe. Ngaan arim ëaröak tektek ngön kaarkaar yaauröen tapël elmëa.”

*Kööre tokörö lup sant yaalmëauta ngönte
(Matiu 5:38-48)*

²⁷ “Nem ngönte kat yawiaurö arën ök niamaan. Arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëen. Utpet yaalniaurö ompyaö elmëen. ²⁸ Omën ar utpet niwasëpënëak ngön yaaurö Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang man. Ën arimëen ökre was yaalniauröaan Anutuun kimang man. ²⁹ Omën nampök kerëm nentak yanimöön pöt nenteta nimööpnaan mowasum. Ulpëen rangkëp yeön pöt iriipön nga elmëënganok. ³⁰ Namp niin omën nantön kimang niaan mamp. Nampök niikaan wa ëp ëen kaalak nimpënëak ke urak manganok. ³¹ Ar omnaröak omnant elniipënëak kent kön yawi pipël arökta pitëmëen elmëen.

³² “Arim kar lup sant yaalniaurö kangiir lup sant elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta lup sant tapël elmë yaë. ³³ Ën omën ompyaö yaalniaurö kangiir ompyaö elmëënë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta ompyaö tapël

elmë yaë. ³⁴ Ën ar omnarö kangut nimpënaak pël wesak omnant mampunë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta omnarö kangiir tapël mampënaak pël wesak omnant men yaë. ³⁵ Ar pöt, arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëak ompyaö elmëen. Ar omnarö omën kangutëen kön wiak mengkanok. Pël ëenë pötak kangut kaö pan wak Anutu Ngaarëkepë ru sënëet. Pöt pi omën pimëen yowe nemaan yaaöre utpet yaalmëa pöröaan kësangën yaaup. Ar Anutuu ru sënë pötaan pim ök tapël omnarö elmëen. ³⁶ Arim pepapök yaköm yaalni tapël arta yaköm elmëen.”

*Ngön ë pet yairauröa yaë pöta ngönte
(Matiu 7:1-5)*

³⁷ “Ar omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl ëënganok. Pël ëenë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl naalniipan. Ar omnarö ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm mangkanok. Pël ëenë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm naningkën ëëpnaat. Ar omnaröa saunatë kangut kërë moolan. Pël ëenë pöt Anutuuk arimotë kangut kërë nuulapnaat. ³⁸ Ar omnarö kësangën yaalmëen Anutuuk ar tapël elniipnaat. Pöt arim ëenë pöt il wesak kësang panë wesak wa top elniipnaat. Pöta ök omnaröen elmëenë pöt Anutuukta ar elniipnaat.”

³⁹ Pël mëak Yesu pi yal menak watepang ngön nent epël mëea. “Omën it il tëa naar piarip yok pangk nampnamp mësak sëpën ma? Won, pël naëpan. Piarip pouwaar kanö wiaan saarëak së parë orööpnaat. ⁴⁰ Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Pi omnant ëwat sa pet irak

pim pepapë ök sēpnaat. ⁴¹ Ni tol ēēnak nim karipë itöök ulöl kotten iteneēak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaēn? ⁴² Nimtëöök om wiaan ni tol ēak karipön epël maan pangk ēēpën? ‘Ngöntöp, ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ēēpnaat.”

*Këraatë songönte
(Matü 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “Këra ompyaumentëk ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetementëk ulöp ompyaurö nautpan. ⁴⁴ Këraamenti songönte ulöpöröak war yewas. Wëleri ēēr nautpan. Ën rakësaöök kasu nautpan. ⁴⁵ Omën ompyaup pi pim lupmeri kön ompyaut wieëa. Pötaanök omnant ompyaö yaē. Ën omën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieëa. Pötaanök pi utpetat yaē. Omën namp ke nentere nent pim lupmeri peö ēak wë pöt këmtak war yewas.”

*Ka ök yarëauta songön nentepar wia
(Matü 7:24-27)*

⁴⁶ “Oröp ēēn, ‘Tenim Aköp,’ pël yeneemak nem ngönte kat nawiin ēeim? ⁴⁷ Omën nem naē wais ngönte kat wiak nem këm ngön ngar öpna pipopön omën eptak ök ēēn ar ēwat sënëen. ⁴⁸ Omën pipop pi omën ka weit ök rëaupë ököp. Omën pöp pi pim kaat ök rëepënëak wap waliit ilak pongön tēak wes mēen ngemaan yang menak taintaē wesa. Pël ēēn kopi akunaöök i nga urak tööl noolaan ēa. Pöt omën pöp pi taintaē pan wesak ök rëa. Pötaanök kosang ēa. ⁴⁹ Ën omën nem ngönte kat wiak ngar naön ēēpna pipopön omën kaat mangkimangki ök

rëa pöpëel ök eëmaan. Omën pöp pi ka wapöt taë newasën ëa. Pötaanök kopi akunaöök i nga urak tööl olaan yangerak ngentiak utpet pan ëa.”

7

*Yesuuk Rom nga omnaröa wotöököpë inëënëp ompyaö mowesa
(Matiu 8:5-13)*

¹ Yesu pi ngön pöt omnaröen ök më pet irak Kapaneam kak së oröa. ² Pörek Rom nga omnaröa wotöök nampë inëën namp yauman kaö pan yeem wel wiipënëak ëa. Wotöököp piin kent yaaup. ³ Pël ëen wotöököp pi Yesu pim yaauten kat wiak Yuta kaö narö pi koirak waisën pim inëën ruup ompyaö mowasëpënëak wes momëa. ⁴ Pël ëen pit Yesuu naë së oröak kosang wesak epël mëëa. “Omën pöp ompyaö yaaup. Pötaanök ni kaamök elmë. ⁵ Pi tiar Yuta omnarö lup sant elniak tiarim ngönën tupët ök rëaup.” ⁶ Pël maan Yesu pitring së kaata temanöm yesën nga wotöököp pim kar narö epël ök mapënëak wes mëën sa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte ni nem kaatak waisum? ⁷ Ne nemtëen kön wiin pangk naën ëen nim ngësël waisumataan pomp yeë. Pötaanök ni om pirek wë këm pëentak aan nem inëën ruup ompyaö sëp. ⁸ Ne omën isauröa ikanöök inëën yaaup. Ën nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisëpnaat, ën nampön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnaat. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëën ruup yok pangk ompyaö sëpnaat.” ⁹ Pël maan Yesu pi kat

wiak yaan sak kaip ti omën pim ënëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne ök niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë.” ¹⁰ Pël maan nga wotöököpë karurö pit kaalak kaatak së itaangkën inëen ruup ompyaö sak wëa.

Yesuuk yokot namp weletakaan wal ë moulmëa

¹¹ Wë akun nentak Yesu pi ka nenta yapinte Nain pörökë yesën pim ruuröaring omën kësang pan piiring sa. ¹² Pël ëën kak temanöm yesën öng kapir namp pim yokot kopëtap wëa pël ëëëaup wel wiin yang kel weerëpënëak omën pourö wak kakaan kan kourak koira. ¹³ Pël ëak Yesu pi öng pöpön itenak yaköm ëën epël mëëa. “Ing angan.” ¹⁴ Pël mëak naë së umkekët mor wëen wak sa pörö leng ëak tauaan epël mëëa. “Yokot epop, ni wal ëëmëak yeniak.” ¹⁵ Pël ök maan welap wal ëak ngön ëa. Pël ëën Yesuuk pim ëlëpring öpënëak mëëa. ¹⁶ Pël ëën omnarö pöten itenak kas ëën Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Tektek ngön yaaö kaö namp peene tiarim tekrak jaarö.” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Anutu pim omnarö kaamök elniipënëak yewais.” ¹⁷ Pël ëën Yesu pim ëa pöta ngönte Yutia yang pour pangk ëën yang naë wieëa pötë sa.

*Sonök Yesuu ngësë ru naar wes mëa
(Matiu 11:2-19)*

¹⁸ Sonë ruurö pit Sonön Yesuu ëa pöta ngönte ök mëëa. ¹⁹ Pël maan Son pi ru naar ngön maan sëen Aköpön epël pëlpël mapënënenëak wes mëa. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?” ²⁰ Pël mëak wes mëën omën pöaar Yesuu naë së oröak epël mëëa. “Son i

yamëaup puuk niin epël pëel nianëak wes yanimë. ‘Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?’ ”

²¹ Akun pötak Yesu pi omën yauman ke nentere nent yaauro ompyaö mowasöore omën urmer-aröaring wëaurö urmerarö waö ë momëëre omën it il tëaurö it nganga mowasö pël ëeim wëa. ²² Pël ëën omën pöaar së ök maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Arip së Sonön omnant arpim itaampöore kat wi yeë epotön ök man. It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katun yaauro kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaauro ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ²³ Omën namp nemëen yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

²⁴ Pël maan omën Sonë wes mëa pöaar yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte epël mëëa. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. ²⁵ Ma omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omnant kësangring omën omp aköröa ka ompyautë wë. Son pi ulpëen ke nalörö namëënëp. ²⁶ Ma ar omën ke tolëelëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Pi tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngkaut il yemowas. ²⁷ Omën pöpëenök ngönëntak epël retëng ëa. ‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen nimëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësöpnaat.’

²⁸ Ne ök niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël äaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas.” ²⁹ Omën yaapöröere takis yewaurö pit makre ku mëak epël mëäa. “Mak, Anutu pi ompyaö yaaup.” Pöt Sonök wet rëak pit i momëa. Pötaanök pël mëäa. ³⁰ Ën Parisi ngönën omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Sonök i momëöpnaaten kaaö yeem Anutuu kan ompyaö pet yaalmë pö kasëng mena.

³¹ Pit pël yaëen Yesuuk epël mëäa. “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar talöröa ökörö? ³² Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem neneren epël yema. ‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë. Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

³³ Ar tapël yaurö. Son i yamëaup pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’ pël aiman. ³⁴ Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. ³⁵ Pël äaap Anutu pim ewat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

Öng utpet nampök Yesuu ingesiarë i köp nga kamp nent lë momëa

³⁶ Parisi ngönën omën nampök Yesu piiring kaömp nëmpënëak yas maan pim kaata kakaati së kaömp yenem wëa. ³⁷ Pël ëen kak pörök öng utpet namp Yesu Parisi omnampë kaatak kaömp yenem wë pöt kat wiak i köp nga kamp nent kep

ompyautaring wak sa. ³⁸ Pël äak Yesuu kasngaël sê pim ingrak tauëë ing äa. Pël äën ing lelapöt pim ingesiarë ngentiin pim kepön ëptak kol mowesak ingesiar tot nak i köp nga kamp pöt lë momëa. ³⁹ Pël yaëën Parisi omën Yesuun yas mëëa pöp itenak kön epël wia. “Pi tektek ngön yaaö namp äanëën öng epopë songönten ewat äan tapön. Öng epop saun öngöp.” ⁴⁰ Pël kön yawiin Yesu pim kön pöt itenak epël mëëa. “Saimon, ne ngön nent ök niamaan kat wi.” Maan Saimonök epël mëëa. “Rë yanuulaup, ök a.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën naar piarpim sum kangit wiaapnaat. Namp 500 kina, namp 50 kina. ⁴² Piarpim sum pöt kangiir mampënaat pangk naën äa. Pël äën mon pepap piarpim kangiir mampëna pöt sêp mowesa. Ni kön wiin omën pöaarëkaan talëpök mon pepapön lup sant elmëëpën?” ⁴³ Pëël maan Saimonök epël mëëa. “Ne omën sum kangit selap sêp mowesa pöpön kön yawi.” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni pangk yaan.” ⁴⁴ Pël mëak kaip ti öngöpön itneë Saimonön epël mëëa. “Ni öng epopön itenaan ma? Ne nim kaatak waisën ni ingesiar iirömaan iit nenangkën. Pël äën öng epop pim ing lelaptak nem ingesiar i neirak kepön ëptak kol yewas. ⁴⁵ Ne waisën ni sant elnëak tot nenenën äaup. Pël äën öng epopök nem ingesiar tot yen. ⁴⁶ Ni nem kepön ëptak iit wa nenemëën yaëën öng epopök ingesiarë i köp nga kampët wa yenemë. ⁴⁷ Pötaanök öng epopë lup sant kësang yaalnë pöta songönte ök niamaan. Pim utpetat kësang pan pötë kangut kërë moolëaut. Namp pi nook pim saun kotta kangit kërë moolëma pöt pim lup santeta

kot tapël elnëepnaat.” ⁴⁸ Pël mëak Yesu pi öngöpön epël mëäa. “Nim saunatë kangut kërë niolëaut.” ⁴⁹ Pël yemaan omën piiring kaömp neim wëaurö pit kön epël wesa. “Saunatë kangut yakërë epop pi omën ke tolëälöp?” ⁵⁰ Pël ëën Yesuuk öngöpön epël mëäa. “Nimtë neen kön wi kosang yewesautak utpetetakaan yaniö. Pötaanök ya kë sak së öm.”

8

Öng narö Yesuu ënëm sa

¹ Akun kot nent won sëën rangkël Yesu pi ka kotre kaö poutë ngön ompyaut ök mëak Anutuuk wa ngaöök nimëepna pöta ngönte ök maö yesën pim ru 12 pöröeta piiring sa. ² Pël yaëën öng narö Yesuu ngaanëer urmerarö pitëkaan waö ë mëere yauman ompyaö mowasö ëa pörö pitta Yesuring sa. Namp Maria Matala kakaanëp urmerarö 7 ëak waö ë momëa pöp. ³ Namp Soana ngarangk namp Susa Erotë kaatak wëaup pim öngöp. Ën namp Susana piporöere öng munt narö pit Yesuring yesem Yesure ruurö sumre omnant kaamök elmë sa.

Omnant öpöt yaak yoolëauta ngönte (Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

⁴ Ka poutëaan omën selap pan së wa top ëën Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëäa. ⁵ “Omën nampök pim yaak omnant öpöt olëa. Pël ëën nant kantaöök ngentiin omnaröak kan së waisö yeeming mësak pötöp rep olaan intöröak wa na. ⁶ Ën nant këlöökë ngaarëk ngentia. Pël ëaut oröak yang kolapët won ëën umön rëa. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëën nönöt oröak ngep ëën sësë ëa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëën

pötökäär aprak kë kësang pan, kengk nemorëet 100, nemorëet 100 pël uta.” Yesu pi pël mëak ngön ëak epël mëea. “Katringspök ngön epët kat wiip.”

*Yesu pim watepang mëäuta songönte
(Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)*

⁹ Pël maan ruurök Yesu pim watepang ngön pöta songönten pëel mëea. ¹⁰ Pëel maan Yesuuk epël mëea. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëep pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut këre olapan itöök itaampënaatak këeten yok pangk itnaampan ma katëepök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan.”

*Omnant öpötëen watepang ngön ëa pöta songönte
(Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)*

¹¹ “Watepang ngön niak pöta këet epët. Anutu pim ngöntak omnant öpöt yoolak pötë ök yaë. ¹² Omnant öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiak Anutuun kön wi kosang wasën utpetetakaan moöpanëak Setenök pitëm lupötëaan wa yemoola. ¹³ Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen morököt oröön wil këlok ëëpnaat. ¹⁴ Ën öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep

elmëen ngönen keët mos eëpnaat. ¹⁵ Ën öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönen kat wiak lupöt ompyaö wesak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut koirëpnaarö.”

*Esuwes mangiak ëlëep yawiauta ngönte
(Maak 4:21-25)*

¹⁶ “Omnarö esuwes mangiak kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël naengan. Ngarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. ¹⁷ Omën ëlëep wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat. ¹⁸ Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Omën namp Anutuuk ngön ompyaö lup nant mangkën ompyaö wesak öpna pöp muntat kësang wesak mampnaat. Ën namp naön wë wak wë wes öpna pöt wa ëp eëpnaat.”

*Yesure ëlre nang pitëm ngönte
(Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)*

¹⁹ Akun nentak Yesuu ëlre nang pit Yesuun itaampënëak sa. Pël ëen omnarö kësang pan peö ëen pit om pëlëer wëa. ²⁰ Pël ëen omën nampök epël mëëa. “Nim ëlre nang niin itaampënëak wais tomök wë.” ²¹ Maan kangiir epël mëëa. “Omën Anutuu ngönöt kat wiak ënëm yaë piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

*Yesuuk kent kaöaöön nga maan leng ëa
(Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)*

²² Kët nentak Yesure pim ruurö pit wang naöök ilëak pitën epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” Pël mëak sa. ²³ Yesem Yesu pi

itkaan èen ka ura. Pël èen kent nempel möön i kaö maat wangaök ilaan utpet ëak i kaök ilapënëak ëa. ²⁴ Pël èen pit Yesuu naë sè it moilak epël mëea. “Rë yanuulaup, tiar kö sèpenëak yeë.” Pël maan pi wal ëak kentöore kaö maatön nga maan kentö leng èen kaö maat wiap sa. ²⁵ Pël èen pitën epël mëea. “Ar oröpmorëen neen kön wi kosang nenewasën yeë?” Pël maan pit yaan sak kas ëak neneren epël mëea. “Omën epop tal namp apen? Puuk kentre kaö ma pöteparën nga maan pim ngönte ngar yeöp.”

Yesuuk omën kaökaö yaaö nampökaan urmerarö waö ë mëa

(Matu 8:28-34; Maak 5:1-20)

²⁶ I kaö olëak sè Kalili ëngk komuntakël Kekesa yangerak sè oröa. ²⁷ Pël ëak pörek wangaö leng ë ulmëak wëen ka pöökaan omën namp pitëm naë sa. Omën pöp pim lupmeri urmerarö wëen akun wali yool wakaimaup. Akun wali urmer pörö omën pöpök taintaë wakaima. Pël ëaan omnaröak kët poutë ngarangk këekë elmëimeë wii weitring wii motëeima. Pël ëaap omën pöp pi wii pötta wil moolaima. Pël ëak urmer pöröak onnamp mësak omën wonrekë seima. Pi kakaati ka naurönöp, omën yangaök pëen wëaup. ²⁸ Omën pöpök Yesuun itenak merëk mëak pim ingesiare sè ngen-tiak epël mëea. “Yesu ni Anutu Ngaarëk panëepë Ruup. Ni ne tol elnëem? Ne këlangön nangkanëak kimang yeniak.” ²⁹ Pöt Yesuuk urmeraröen ngön ök maan orööpënëak yeem urmeraröak ngön pil mëea. ³⁰ Pël èen Yesuuk pim yapinten pëel maan epël mëea. “Nem yapinte Selap.” Pöt urmer selap

piik ilëak wakaima pötaanök. ³¹ Pël ëen urmer pöröak Yesuun ngön ëak epël kimang mëëa. “Ni ten es parëaöökël waö ë nimëengan.” ³² Yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. Pël ëen urmerarö pit es pariaöökël sëpanëak kas ëen Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten om wes nimëen polöröa öngpök ilenaan sën.” Pël maan Yesuuk kuure mak mëëa. ³³ Pël ëen urmerarö pit omën pöpökaan oröak së polöröak ilëa. Pël ëen polörö pöompö së parëaöök oröak së i kaöök ilëak i nak wel wia.

³⁴ Pël ëen pol ngarangkörö pit itenak kas së ngön pöt ök maan kaare yang pörekë omën wëaurö pangk ë pet ira. ³⁵ Pël ëen omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë së itaangkën omën urmerarö piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuu naë wel aisëaan pit itenak kas ëa. ³⁶ Pël ëen omën pöten itena pöröak Yesuu omën urmerarö lupmeri wakaimaup ompyaö mowesa pöta ngönte omnaröen ök mëëa. ³⁷ Pël ëen Kekesa yang pörekë omën pörö pim ëa pöten kas ëen Yesu pi pitëm yanger sëp wesak sëpënëak maan kaalak wangaöök ilëa. ³⁸ Pël yaëen omën urmerarö piikaan waö ë momëa pöpök Yesuring sëpënëak ke urak kimang mëëa. Pël ëen Yesuuk kaalak wes mëak epël mëëa. ³⁹ “Nim kak së omnaröen Anutuu nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.” Pël maan omën pöp pim kak së omën pörek wëauröen Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maima.

*Yesuuk öng namp ompyaö mowesak Sairasë
koontup weletekaan wal ë moulmëa
(Matu 9:18-26; Maak 5:21-43)*

⁴⁰ Omnarö pit Yesu kaalak sêpênëak yaëen kor wëen sê oröön omën pourö wa top ëak ërëpsawi elmëa. ⁴¹ Pël ëen ngönën tupta ngarangk namp Sairas pi Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak kosang wesak kimang epël mëëa. “Ni nem kaatak wais,” pël mëëa. ⁴² Omën pöp pim koont kopëtap kris-maki 12 ëak saup wëa pöp yauman kaö pan wel wiipênëak yeëa.

Yesu piiring yesën öngre omp kësang pan pi il mowaria. ⁴³ Pël ëen pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëen kris-maki 12 ëak saup wëa. Pël yaëen rotaaröakta kaamök elmëen pangk naën ëa. ⁴⁴ Öng pöp Yesuu kasngaë sê pim mores ulpëenëpök mësël elmëen tapëtakëër won sa. ⁴⁵ Pël yaëen Yesu kat men ëak pëël mëëa. “Talëpök mësël yaalnë?” Pël maan pit wonwon yemaan Pitaak epël mëëa. “Kaöap, omnarö tetang menak wëep naröak mësël yaalniip oröpmorëen yaan?” ⁴⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Won, omën nampök mësël elnëen nem weëre kosang nant piik yesën kat men yeë.” ⁴⁷ Pël maan öngpöp pi itaangkën pim songönte tekeri yewasën reireë urak Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak omnaröa itöök pim yau-manta songöntere mësël ëlmëak teëntom ompyaö sa pöta ngönte war wesak ök mëëa. ⁴⁸ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.”

⁴⁹ Pi pël yamëem taprek om wëen omën namp ngarangkëpë kaatakaan sê ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanu-ulaup koirak waisngan.” ⁵⁰ Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak kangiiir ngarangkëpön epël mëëa. “Ni

kon selap eënganëp om kön wi kosang newas. Pël eën nim koontup ompyaö sëpnaan.” ⁵¹ Pël mëak kaatak së oröak omën muntaröen kakaati sëpanëak nga mëak Pitaare Sonre Semsre koontupë ëlre pepaar pitëmënt piiring koontupë wieëaurekë sa. ⁵² Pël ëak öngre ompörö koontupëen ingre ya ilak kësang yaan Yesuuk epël mëä. “Ar ing angan. Koontup pi wel nawiin om ka ura.” ⁵³ Pël maan pit wel yaap wiaup pël kön wiak söm ëa. ⁵⁴ Pël yaëen Yesu pi koontupë moresi wak epël mëä. “Koontup aë, ni wal ë.” ⁵⁵ Maan pim könöp kaalak së ilaan tapëtakëer teëntom wal ëa. Pël eën kaömp mampënëak ök mëä. ⁵⁶ Pël eën ëlre pepaar pöten itenak yaan panë sa. Pël yaëen Yesuuk omën oröa pöta ngönte omnaröen mepanëak nga mëä.

9

Yesuuk pim ru 12 pöröen ya ngön mëä (Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)

¹ Yesu pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëere yauman yaaurö ompyaö mowasö pël eëpënëak weëre kosang mena. ² Pël ëak Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pël maöre yaumanörö ompyaö mowasö pël eëpënëak pit wes momëa. ³ Wes momëëpënëak yeem epël ngan rë mena. “Ar kan kourakë omnant wak sënganok. Sungkörere kërre kaömpre monere pötring ulpëen naar wak sënganok. ⁴ Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak sën. ⁵ Nerek së oröön pit ka naningkën eën pöt ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë ka pöök moolan.” ⁶ Pël maan sa. Pël ëak

ka poutë yesem ngönën ök maö yauman omnarö ompyaö mowasö pël ë sa.

*Erot pi Yesuu ngönte kat wia
(Matiu 14:1-2; Maak 6:14-29)*

⁷ Omën omp ak Erot pi Yesuu omnant yaaö pötön kat wiak ëngk ma e wesa. Pöt omën naröak Yesuun Sonök weletakaan wal ëak wë yaë pël mëëa pötaanök. ⁸ Ën naröak tapël, “Eliaak oröak yaë koröp,” yemaan naröak, “Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëak yaë koröp,” pël mëëa. ⁹ Pël yemaan Erot pi epël mëëa. “Son pöp nook maan ngernger ilauppe. Talëpök yaauten ne kat yawi?” Pël mëak Yesuun itaampënëak kent elmëa.

*Yesuuk omp 5000 ëak kaömp mena
(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Son 6:1-13)*

¹⁰ Yesuu ngön yaaö pim wes mëa pörö pit ya nga im olëak kaalak sa. Pël ëak pitëm ya mëmpööre omnant ë ima pötön ök mëëa. Pël ëën pit koirak kak pörek sëp wesak ka nenta yapinte Pesaita pörek së pitëmënt öpënëak sa. ¹¹ Pël ëën omnarö pöten kat wiak kaalak pim ënëm së oröön Yesu pitën itenak ngöntre kar elmëak Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök mëak yaumanringörö ompyaö mowesa. ¹² Pël ëeim wëën wiap kanök këtëp yeilaan ru 12 pörö pim naë së epël mëëa. “Tiar omën wonrek wë. Pötaanök ni omnaröen maan repak yang eprek ka wieëautë së kaare kaömp koirëp.” ¹³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Arök kaömp meneë.” Maan pit epël mëëa. “Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia. Ma ten kak së omën

selap eporöa kaömp nant sum eëneäk yaan ma?”
 14 Ompörö selap pan 5000. Pötaanök pël mëëa. Pël maan Yesuuk pitën epël ök mëëa. “Ar omnaröen ök maan pit kom ëak rongan 50 50 pël wel aisap.”
 15 Pël maan ruurö pit pël elmëen omën pourö wel aisëa. 16 Pël eën Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. 17 Pël eën omën pourö nak kep ëak kaut olaan ruurö wak kër 12 pötë waulön peö ëa.

*Pitaak Yesuun Kristo mëëa
 (Matu 16:13-19; Maak 8:27-29)*

18 Akun nentak Yesu pi pimtë ruuröaring pëen wë kimang ya mëna. Pël ëak pitën epël mëak pëël mëëa. “Omnarö neen talëp aim?” 19 Pël maan pit kangiir epël mëëa. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël aim. Ën naröak pöt, ‘Elia,’ pël yaan naröak, ‘Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëa,’ pël aim.” 20 Maan Yesuuk epël mëëa. “Ën arimtok pöt talëp aim?” Pël maan Pitaak kangiir epël mëëa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup.”

*Yesu pi pimtë wel wiak wal ëëpna ngönte ök mëëa
 (Matu 16:20-28; Maak 8:30-9:1)*

21 Pël maan Yesuuk pitën Pitaë ngön mëëa pöt omnaröen ök mepanëak nga mëëa. 22 Pël mëak yal menak epël mëëa. “Omën Këëp ne wë ënëmak këemre këlangön kësang kat wiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak akun nentepar nent kaalak wal ëëmaap.”

23 Pël mëak omën pouröen nent epël mëëa. “Namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë

könöökë kentöt këöpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk eëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër kët poutë waalak nem ënëm eëp. ²⁴ Namp pim wëwëet keimôn ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këöpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat. ²⁵ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëel kaamök elmëepën? Pël naëpan. ²⁶ Namp pi nemëntre nem ngönëntaan omnaröa eöetak eö eëpna pöp ënëmak Omën Këep ne nem Pepapre ngëengk enselöröaring pitëm ëwaat nem rangk elaan nem kutöm ëwaöring oröak piin kaaö elmëëmaap. ²⁷ Ne yaap niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin om wëen Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt yaaröön itaampun sa.”

*Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matu 17:1-13; Maak 9:2-13)*

²⁸ Yesu pi ngön pöt mëak wë kët 8 ëak won sëen Pitaare Sonre Semsre pël ëak pit koirak Anutuun ök mapënëak rosir naöökë sa. ²⁹ Pël ëak ök yemaan ë kosaö maim koröp oröön ulpëënëpta kölam panë tëen ëwa elmëa. ³⁰ Pël eën omën naar oröak piiring ngönngön ëa yapintepar Mosesre Elia. ³¹ Piarip kutöm ëwaöring oröak wë Yesu pi Anutuu yaö mëëa pöl Yerusalem kak së wel wiipna pöta ngönte piiring aim ³² wëen Pitaare karaar pit kakom pan yaëënak ke urak it nganga sak itaangkën Yesuu ëwaö wiaan omën pöaar piiring tauaan itena. ³³ Pël eën piarip Yesu wil moulmëak sëpënëak yaëen Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëëa. “Kaöap, ten eprek wëen ompyaö yaë. Pötaanök ten ka

kot nentepar nent äak ök renaan, nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen äak.” ³⁴ Pël yemaan tapët pöt uröam nempel iri kaka elmëen pit kas äa. ³⁵ Pël ëen uröam pömpelë öngpökaan ngön epël oröa. “Epop nem Ruup, piin yaö mëëaup. Pötaanök ar pim ngönte kat wiin.” ³⁶ Pël ëen pit ngön pöt kat wieë itaangkën Yesu pimënt tauaan itena. Pël äak pit omnant pitëm itaampööre kat wi äa pöt tapëtakëer omnaröen ök nemaan om yak wesak wakaima.

Yesuuk yokot namp urmerap piik wëen waö ë momëa

(Matiu 17:14-21; Maak 9:14-29)

³⁷ Ëlpam walën rosiraöökaan ngemaan omën kësang pan Yesu kan kourak koira. ³⁸ Pël äak omën pöröa tekrakaan nampök epël mëëa. “Rë yanu-ulaup, ni nem yokotupön iteempëek yak kosang wesak kimang yeniak. Pi kopëtapök yaë pötaanök. ³⁹ Urmerapök pi taintaë wak wëen këlël aim wë. Pël äak pöpök pi kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el äak wieë kepeep yangësem wiaakë yaë. Pël ëen këlängön panë yemengkem wil nemoul-mëen yaëen ⁴⁰ nim ruuröak waö ë momëëpënëak kosang wesak kimang maan pitök waö ëen pangk naën äaut.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Nim yokotup nem naë wak wais.” ⁴² Maan yokotup wak yesën urmer pöpök kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el äak wiaan Yesuuk urmerapön ngön kosang mëak yokotup ompyaö mowe-

sak pim pepap kaalak mena. ⁴³ Pël een omnarö Anutuu weëre kosang pöten itenak yaan sa.

*Yesu pi kaalak pim wel wiipnaata ngönte ök mëäa
(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)*

Pit Yesuu ëa pöten om kön wieim wëen Yesuuk pim ruuröen yas mëak epël mëäa. ⁴⁴ “Ar ngön epël këekë kat wieë. Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëepna akunet temanöm yes.” ⁴⁵ Yesuuk pit ngön pöta songönten kön wiipanëak ëlëep mowesa. Pël een pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e een pëel mapënëak ëak kas een sëp wesa.

*Kaö sak wëauta ngönte
(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)*

⁴⁶ Ruurö pit, “Tiarim naëaan talëpök kaö sak wë,” pël mëak pitëmënt ngön nga ela. ⁴⁷ Pël yaëen Yesu pi pitëm kön pöten itenak runga kot namp wak pim naë tau ulmëak ⁴⁸ pitën epël mëäa. “Omën namp nemëen yak runga kot ke epëlëp ompyaö elmëepna pipop ne elnëepnaat. Ne elnëepna pipop nem wes nemëaup elmëepnaat. Arim tekrakaan namp, ‘Ne irëak wë,’ pël apna pipop pi isak öpnaap.”

*Omën namp arim yaaut utpet newasën ëëpna
pipop arim karip
(Maak 9:38-40)*

⁴⁹ Pël maan Sonök epël mëäa. “Kaöap, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëen itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pël een tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ⁵⁰ Pël maan Yesuuk piin epël mëäa. “Ar kan mowariingan. Omën namp arim yaat komun naurön ëëpna pipop arim karip.”

Sameria omnaröak Yesu ka nemangkën äa

⁵¹ Yesu pi Anutuuk pi koirak kutömweri sêpna pöt temanöm yesën kosang weseäk Yerusalem kakë sêpënëak mëä. ⁵² Pël äak omën narö wes mëen wet rëak sê Sameria yanggerak ka naöök sê oröak Yesuun kaare omnant kopëta wasêpënëak mëä. ⁵³ Pël maan omën pörö pit Yesu Yerusalem kakë sêpnaat ewat wë yak pi sant nemowasën äa. ⁵⁴ Pël ään Yesuu ruaar Sonre Sems piarip pöten itenak epël mëä. “Aköp, tenip maan kutömweriaan esuwes irë pit kotöpën ma?” ⁵⁵ Maan kaip ti nga mëä. ⁵⁶ Pël äak pit kak nerekë sa.

*Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte
(Matiu 8:19-22)*

⁵⁷ Yesën kan kourak omën nampök epël mëä. “Nim yasumëetë ne ënëm elniimaap.” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël mëä. “Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël äaap Omën Këep nem ka uröma kaat won.” ⁵⁹ Pël mëak Yesuuk omën nampön epël mëä. “Ni nem ënëm ë.” Pël maan kangiir epël mëä. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rëak sê nem pepap yang kel weerum.” ⁶⁰ Maan Yesuuk epël mëä. “Sêp was. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat. Ën ni pöt sê Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök ma.” ⁶¹ Pël maan omën munt nampök epël mëä. “Aköp, ne nim ënëm elniimaaten kent yaë. Pël äaap ni kat wiin wet rëak kak sê nem karurö mor menak waisum.” ⁶² Maan Yesuuk epël mëä. “Omën namp pi Anutuuk yaatak wë wëwë ngaanten yaköm ëepna pöpök

Anutu pim wa ngaöök mäak wëäö pöta yaat yok pangk namëmpan.”

10

Yesuuk omën 70 äak ngönën yaatak wes mäa

¹ Ënëmak Aköp pi omën munt 70 äak kom ë ulmäak pim ënëm sëpnaal ka kotre kaö poutë naar kak nerekëën naar kak nerekëën pëlpël äak wet rëak wes mëën sa. ² Wes mëëpënëäk yeem epël mëëa. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël äaap ya omnaar kopët. Pötaanök ar yesem pöt ya Pepapön kimang man. Pël ëën puuk ya omën munt narö koirak wes mëën këët wa rongan ëëpnaan. ³ Seë. Yesem epël kön wieë. Pol sëpsëp ruurö kent toköröa öngpök wë pöl nook ar omnaröa öngpök wes nimëën së önëën yeë. ⁴ Pötaanök monere kërre ing kërre pöt wak sënganok. It wompwomp ëënganëën kan kourak yesem omnarö koirak ngönaak manganok. ⁵ Ar ka nentak së ilanë piptak wet rëak epël man. ‘Anutuuk öngre omp ka eptakörö mayaap elniip.’ ⁶ Pël ëën ka pötak omën mayaap namp wëa pöt arim mayaap ök mëëa pöt pim naë orööpnaat. Won ëën pöt arim mayaap pöt arimtë ngësël kaip tiak waisëpnaat. ⁷ Ya omnarö pit pitëm ya yamëngkauta kangiir omnant yok pangk yeö. Pötaanök ar ya omnarö arim ka önë pötak pëën wëën kaömpre iire pöt pit ningkën pöt yok pangk nën. Pël äak ar ka paspas ëënganok. ⁸ Kak nerek së oröön sant niwesak kaömp ningkën pöt nën. ⁹ Pël äak kak pörekë yauman omnarö ompyaö mowesak, ‘Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëäk yaë,’ pël man. ¹⁰ Ën ar kak nerek së oröön pit sant

naalniin ëen pöt ar ka tomök së tauëë epël man. ¹¹ ‘Ar kön wiak “Ten utpet yeë,” pël wasënëëk yak arim ka epöökaan yangre ulöl tenim ingötë el me-naut kaalak kërë arimtëen yanuulak. Pötaanök ar këëkë kön wieë. Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaaten kaaö yeë.’ ¹² Ne niamaan kat wieë. Ngaanëër Sotom kakörö pit utpet ëeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotom kakaanörö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ka ke pilötë pörö utpet pan ëen Sotom omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Yesuuk ka nantë omën lup kaip natiin ëauröaan yaköm ngön mëä

(Matu 11:20-24)

¹³ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaïta omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiiare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëër pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpöök wa mëan tapön. ¹⁴ Pötaanök wë ënëmak akun kaöaöök Anutuuk Taiiare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. ¹⁵ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët.” ¹⁶ Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëä. “Arim ngönöt kat wiipna piporö nem ngönöte kat wiipnaat. Ar kasëng nimampna piporö ne kasëng nemampnaat. Ne kasëng nemampna piporö wes nemëaupta kasëng mampnaat.”

Ya omën 70 pörö kaalak waisa

¹⁷ Omën 70 pörö ya nga im olëak kaalak ërëpsawiarëng së oröak Yesuun epël mëä. “Aköp,

ten nim yapintak urmerarö waö elmëen tenim ngönöt kat yawi.”¹⁸ Maan epël mëea. “Ne itaangkën Seten pim weëre kosang won sëen pi kent tangaarötë yaë pöl kutömweriaan wais yengenti. Pötaanök ar peene urmerarö waö yaalmë.¹⁹ Kat wieë. Ne yok weëre kosang ninaut. Pötaanök ar kamalre körngap pörö ing mësaan kööre toköp Seten pim weëre kosang pötak ar il naniwaspan ma këere nga nentak utpet naniwaspan.²⁰ Ar pöt, urmerarö arim ngönöt kat wia pötaan ërëpsawi ëëngan. Won, ar Anutuuk arim yapinöt kutömweri wa yawi pötaanökëer ërëpsawi ëë.”

*Yesu pi ërëpsawi ëak pim Pepapön yaya mëea
(Matiu 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Akun pötak Ngëengk Pulöök Yesu kaamök elmëen ërëpërëp kësang ëak Pepapön epël mëea. “O Pep, ni kutö mre yang poutë Pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatöröaan nim ngönönte ëlëep yaalmëaup. Ën kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.”

²² Pël mëak omën pouröen epël mëea. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëer ëwat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëer ëwat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ëwat sëpnaat.”

²³ Pël mëak Yesu pi kaip tiak ruurö pitëmtën epël mëea. “Omën it ngolöpöt arim ityaangk epötön ërëpërëp ëënëet.²⁴ Ne ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre yang omp akörö kësang pit

omën epotön itaampënëak äak itnaangkën äautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak äak kat nawiin äautak peene kat yawi.”

Sameria omën nampök pim kööre toköp ngarangk elmëa

²⁵ Omën ngön kosangöt ewat nampök Yesuun morök elmëepënëak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ne tol äak wëwë kosangta yaö sum?” ²⁶ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngön kosangöt pepeweri tolëel wiaan sangk kel yaaup?” ²⁷ Pël maan omën pöpök epël mëëa. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupmerre könre weëre kosangre kön yawiaare pipot pout pimëën pëël elmëak nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm pël wiaap.” ²⁸ Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Yok pangk yaan. Pël ëëmë pötak wëwë kosangta yaö sumëët.”

²⁹ Pël maan omën pöp pi pimtën wak isëpënëak Yesuun epël mëëa. “Ën nem karip talëp?” ³⁰ Maan Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. “Yuta omën namp Yerusalem kakaan Yeriko kakë sëpënëak yesën këkain yaaö naröak kamtaöök koirak mën olëak pim ulpëenre omnant wak sëën wel wiipënak eim wieëa. ³¹ Pël ëën kët pötak kiri ar yaaö namp kan tapöök së itaangkën wiaan keker elmëak sa. ³² Pël ëën Liwai ngönën omën kiri ar yaaö kaata inëën namp kan tapöök së oröak itenak keker elmëak sa. ³³ Pël ëën Sameria omën namp Yuta omnaröa kööre toköröa naëaanëp pi kan tapöök së oröak omën pöpön itenak yaköm pan ëa. ³⁴ Pël ëën naë së mën ilautë kolapötire wain iit wa momëa. Pël äak kör mokoëak wa pim pol

tongkiipë rangk ulmäak mäsak sē su ka nentak moulmäak ngarangk yeem ka ura. ³⁵ Pël äak wangam kanök sēpēnäak sum 2 kina pöt su ka pöta pepap menak epël mēäa. ‘Ni omēn epop ompyaö wesak ngarangk eēm. Nim sum nant pimēēn won wesan eēn pöt nem kaalak waisumaatak kangit nimpaat.’ ”

³⁶ Yesuuk watepang ngön pöt mē pet irak ngön kosangöt ewat pöpön epël mēäa. “Omēn naar namp pöröakaan talöpökēer omēn kēkainöröak mēna pöpē karip yaē?” ³⁷ Pël maan omēn pöpök mēäa. “Mēnaup sant mowesa pöp.” Maan Yesuuk kangiir epël mēäa. Niinta sē tapël eēm.”

Mataare Maria piarpim ngönte

³⁸ Yesure pim ruurö pit sē kak nerek oröön öng nampë yapinte Mata puuk Yesu pim kaatak koirak sē ulmäak sant mowesa. ³⁹ Pël eēn Mataë nang namp wēa yapinte Maria pöpök Yesuu naē sē pim ingrak wel aisäak wē ngönēn yaan kat wia. ⁴⁰ Pël eēn Mata pimēnt kaömp kēsang ar yeem pangk naēn eēn kön selap äak Yesuu naē sē epël mēäa. “Aköp, nem nangap pi ne wil neuläak sēēn nemēnt kaömp ar yeē. Pöten ni kön wiin yok pangk yaē ma? Ni maan ne kaamök elnēep.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk piin epël mēäa. “Mata, Mata, ni kaömp kēsang ar eēmēetaan kön selap äak ya ngēs yaēn. ⁴² Pël äaap ar omēn kopēt nent eēnē pöt pangk. Maria pi omēn kopēt ompyaö tapēt yaē. Pötaanök sēp waspanok mangan.”

11

Kimangyamëäuta ngönte (Matiu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Akun nentak Yesu pi nal së Anutuun ök maima. Pël äak pet irën ruuröakaan nampök epël mëäa. “Aköp, Son pi pim ruuröen Anutuun ök mapënëak rë mouleima pöl nuuk ten nent rë nuul.” ² Maan Yesuuk epël ök mëäa. “Ar Anutuun ök manëak pöt epël man:

‘Pep, nim yapinte ngëengk wiaap.

Ni wais wa ngaöök nimë.

³ Kët poutë tenim kaömpöt nimp.

⁴ Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenök omnaröa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök.

Moröktak nuulëenganok,’ ”

⁵ Pël mëak Yesuuk kaalak yal menak pim ruuröen epël mëäa. “Arim naëaan nampök röök ulöpöök së pim karip ka uraan it moilak epël mapnaat. ‘Ngöntöp, ni kaömp nemesiar nemes äak nan. ⁶ Nem kar namp kan im wais nem naë oröön kaömp mempaat won.’ ⁷ Pël maan ka pepap pi wal äak epël mapnaat. ‘Ni tol ëen ka uraan it yeneilën? Kaat kan wariaan rungaaröeta ka uraap. Yok pangk kaömp naningkan sa.’ ” ⁸ Pël mëak Yesuuk yal menak epël mëäa. “Ka pepap tol ëëpën? Ne niamaan kat wieë. Pi ‘Nem ngöntöpök ya,’ pël wesak nemampan. Om pim ke urak mapna pötaan omnant pim mapna pöt mampnaat. ⁹ Pöta nokoliit niamaan. Kimang maim olëak omën këet önëët. Ngaöl ëeim së këet koirënëët. Kanwer körangkörang maimën tē niwiipnaat. ¹⁰ Anutuun

kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaurö Anutuu naëaan këët yokoir. Kanweri körangkörang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. ¹¹ Arim naëaan namp pim rupuök animauten maan kamal utpet namp wa mampën ma? ¹² Ma kokor ngeepön maan körngap namp wa mampën ma? Won. ¹³ Ar omën utpetaröak arim rungaarö omën ompyaut men yeë pöl arim Pep kutömweri wëaup puuk il niwesak Ngëengk Pulöön piin kimang maan nimpnaat.”

*Omën naröak, “Pielsepul pöpök Yesu kaamök ëën ya yamëngk,” pël mëëa
(Matiu 12:22-30; Maak 3:20-27)*

¹⁴ Yesuuk omën urmerapök elmëën ngön naën wëaö namp waö ë momëën oröak sëën ngön yaap yaan omnarö itenak yaan sa. ¹⁵ Pël yaëën naröak epël mëëa. “Pi urmeraröa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëën urmerarö waö ë yemomë,” pël mëëa. ¹⁶ Pël yaëën naröak Anutu piiring wë ma won pöten itaampënëak kutöm retëng nent ëëpën mëak morök elmëa. ¹⁷ Pël yaëën pi pitëm lupötë itenak mëëa. “Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nga elak kom ëak wëën weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën ka naöök wëaurö pit tapël kom elmëën repak sëën ka kosaö wiaapnaat. ¹⁸ Pöta ök Setenë omnarö pit kom ëak pitëmënt nga elëpna pöt tol ëak pim yaat kosang sëpën? Ar neen, ‘Pielsepulök kaamök elmëën urmerarö waö ë yamë,’ pël yak. Arim ngön pöt yaap ëanéën nemorö waö ë mëan tapön. ¹⁹ ‘Pielsepul puuk kaamök elmëën urmerarö waö ë yamë,’ pël aim.

Pötaanök arim ngön pipët yaap yeëanëën arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëën urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtok arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas. ²⁰ Ne Anutu weëre kosangöök urmerarö waö yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö. ²¹ Omën nga namp, Seten, pim raëëp wak tupre ka pimtak ngarangk ëak öpna pöt pim omnant muumöngk wiaapnaat. ²² Pël ëaap omën nga munt namp weëre kosangringëp nook wais il mowesak raare inre tang pim kosang wesak weëa pöt wa ëp ëak pim omnant pout kom ëak omën muntarö mempaat. ²³ Namp ne sant naalnëën yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sëpsëpörö wa top naën yaë pipop pi sëpsëpörö rep yamë.”

*Urmerap kaalak waisëpna pöta ngönte
(Matiu 12:43-45)*

²⁴ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök mëëa. “Urmer namp omën nampökaan oröak së kosangöök wë urre korumön ap wesak epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ ²⁵ Pël kön wiak së itaangkën ka tapët koore katëp ëak ë rangi ulmëën kos wieëa. ²⁶ Pël ëën pi kaalak së urmer muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëërö koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël ëën omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa utpet pan sa. Pöta ök namp pim lupmeri ne won kos wiaapna pöt pi ënëmak utpet pan ëëpnaat.”

Ërëpsawiarang wëauta ngönte

²⁷ Yesu pi pël yemaan öng nampök omnaröa tekraakan ngön ëak epël mëëa. “Niwilak kapa nina

pöpön kön wiin erëpsawi yaë.”²⁸ Maan Yesuuk epël mēëa. “Pipët yaap yaan. Nook pöt, Anutuu ngönte kat wiak wak wë piporöen kön wiin erëpsawiarung yaë.”

Omën narök Yesu ya retëng nant mëmpënëak mēëa

(Matiu 12:38-42; Maak 8:12)

²⁹ Omën kësang pan pim naë së wa top yaëën pi pitën epël mēëa. “Omën peene akun eptak wë eporö ar utpetarö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, ngaan Sona pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëët. ³⁰ Sona pim naë omën oröa pipët Niniwa kak wëauröaan Anutuuk pitën retëng pipët pet elmëa. Pipta ököt Omën Këëp nem elnëëpna pipët akun eptak wë eporö arën retëng pet elniimaat. ³¹ Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal ëak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ³² Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ëak peene wë eporö arim utpetat tekeri wasëpnaat. Pöt Niniwa omnarö pit Sonaak ngönën ök maan kat wiak lup kaip tiaurö pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Sona il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Tiarim lupötë ëwa wiaap
(Matiu 5:15; 6:22-23)

33 “Ar esuwes mangiak karök wiire kapita öngpök më pël naengan. Ngaarök wesirën ewa éaan omèn kakaati waisëpnaarö ewa pöön itaampnaat. 34 It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ewa ompyaö éaapnaat. Ën arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö oléaapnaat. 35 Pötaanök arim lupötë ewa wia pipët koö olapanëen ngarangk këékë ëen. 36 Pël ëen arim lupötë kout won, éwaat pëen wiaan pötak esuwesi yaë pöl ewa elniaan önëët.”

Yesuuk Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pitëm utpet yaaut war wesa

(Matu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 20:45-47)

37 Yesu pi ngön pöt më pet irak wëen Parisi ngönën omèn nampök kaömp nëmpënëak yas maan pim kaatak së ilëak wel aisëa. 38 Pël ëen omèn pöp itaangkën Yesu Yuta omnaröa yaaul kaömp akunetak i nairën éa pöten kön wiin pangk naën éa. 39 Pël yaëen Yesuuk itenak epël ök mëëa. “Ar Parisi omnarö kelönre söwarre pöt kasngaëël pëen i yairem öngpök i nairën ëen kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre utpet yaaut peö ëak wë. 40 Kaökaurö aë. Anutu omnantë koröpöt ket éaup pi lupötta ket naën éa ma? Ar pöt, arim koröp pëen kölam wasënëak kent yeëetak Anutu pöt, tiarim lupötta kölam sëpenëak kent yaë. 41 Ar arim lupötëaan kësangën yaat mëmpunë pötak arim lupötë kout won sëpnaat.

42 “O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar éwamre kaëkoöre këënre pöt

wa top äak moresiar wesak nokoliil nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil omën ompyaut ëere Anutuun lup sant elmë pöt naën yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. ⁴³ O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën tupötë kakaati së omnaröa itëkëel wel aisanëeten kent yaaurö. Pël äak omnarö wa ronganöök koirak ërëpsawi ngön niapnaaten kent yaaurö. ⁴⁴ O yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö yangaöökë ongpök weera pöta ök. Pël äaan omnarö utpet wia pöten köpëlëk roro sak waisak yaë.”

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt maan ngön kosangötë ngarangk nampök epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim ngön pipët tenta yaniö.” ⁴⁶ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arta arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngön kosang nant pit ngar öpënëak arim könöokaan mangkën pit ngar öpënëak këlangön kat yawiin arimënt kaamök naën yeë. ⁴⁷ Yakömpe. Arim ëaröak tektek ngön yaaurö mënaut. Pël ëën arök pitëm yangaö wa ngolöp wesak ë yemorangi. ⁴⁸ Pël yeem arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pitök tektek ngön yaaurö mëngkën wel wia. Ën arök yangaö ë yemorangi. ⁴⁹ Pötaanök Anutu ewatöpök epël äaut. ‘Ne tektek ngön yaauröere nem ngön yaaö omnarö pitëm naë wes mëën narö këlangön kat mowiire narö mëmpö pël ëëpnaat.’ ⁵⁰ Ar arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pötaanök omën ngaan tektek ngön yaaurö mëmpö waiseima pöröa saunatë könömët akun eptak wë eporö ar önëët. ⁵¹ Ngaanëër arim ë nampök ngës

rëak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia pi kiri ar yaaö kaata kakaati mënaud. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Mëneima pöta könöm pöt peene ar akun eptak wë eporöa naë pet irëpnaat. ⁵² O ngön kosangötë ngangkörö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën kat yawiauröa kanö il yemowariaurö. Arimëntta kan pöök nasën wë omnarö sëpanëak kan yemowariaurö.”

⁵³ Ngön pöt mëak yesën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö ngës rëak pim ököök ë yesem morök elmë sa. ⁵⁴ Pël yeem pim këmtakaan ngön nent kat wiin korar aan pöt pötak utöpënëak ngarangk këëkë pan ëa.

12

Kaarötön ngarangk ëëpenaata ngönte (Matiu 10:26-27)

¹ Omën selap pan Yesuu naë wa top ëak teptep ëak naröa ingötë rangk naröaat mësäak wëa. Pël ëën Yesuuk pim ruuröen wet rëak epël mëëa. “Parisi omnarö pit kaar yaaurö. Yis kaömp peret ket yaaö pöt korupaë kas möautë öngpök ëlëëp repak yes pöl pitëm kaar yaaö pöt repak yes. Pötaanök arim naë repak waispanëën ngarangk këëkë ëën. ² Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ³ Pötaanök arim koutak ngön yak pipot omnarö pit ëwaatak kat wiipnaat. Ën arim kaata kakaati ngön laöök yak pipot ënëmak omnaröa tekarak wë kaö wesak orööpnaat.”

*Omën kopët nampönökëer kas elmëëpa
(Matiu 10:28-31)*

⁴ “Ngöntörö, ne niamaan. Ar koröpö pëen nimëmpnaaröen kas eëngan. Pit pël ëak rangkël munt nant naalniipan. ⁵ Ën arim kas eënë pöpön nook ök niamaan. Ar Anutu nimënak ënëmak kaalak es parëaöök wa nuulapna pöpönökëer kas eën. ⁶ Omnarö tiar int sêpër mor nas pörö 2 toea pötak sum eëpenaatak Anutu pi int kot ke pëlöröenta kat nokolön yaaup. ⁷ Ën omnarö ar pöt, arim kepön epötönta ewat wëaup. Pötaanök ar kas eëngan. Anutuuk kön wiin arök int koturöa sum pöt il mowasën arën kat nokolön yaaup.”

*Yesuu yapinte apenaata ngönte
(Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnaröa eöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë,’ pël apna pöp Omën Këep nookta kangiiir Anutuu enselöröa eöetak, ‘Pi nemop,’ pël amaat. ⁹ Ën namp pi omnaröa eöetak neen yak newasëpna pöp nookta Anutuu enselöröa eöetak piin yak mowasömaap. ¹⁰ Namp pi Omën Këep neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëëngk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim sauneta kangit ent ë nemoolapan. ¹¹ Ën omnaröak ngönën ngarangköröere yang ngarangköröa naë mës nuwak sê ngön yaatak niulëepënëak yaëen pöt ngön nokoliit tolël menet ëak kön selap eënganok. ¹² Akun pötak ngön anë pöt Ngëëngk Pulöök tekeri wes nimpnaat.”

Mon omën kaökaupë ngönte

13 Omnarö pitëm tekrakaan nampök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nem nanëp pi ten-pim pepapë mor kolöt pimënt wak wë. Pötaan ni ök ma. Pël èën nent kom ëak ne nampnaan.”

14 Maan Yesuuk epël mëëa. “Talëpök ne arim ngön ë pet irööre omnant kom ë pël ëëmëak yaö neea? Pël naëngan.” 15 Pël mëak yal menak pitën epël mëëa. “Ar ngarangk èën. Ar omnantëën kentre kaur ëënganok. Omnarö pitëm omën kësang wa pipotök wëwëet koir nemangkën yaaut.” 16 Pël mëak watëpang ngön nent epël mëëa. “Omp ak namp pim yaak kaömp kësang pan oröa. 17 Pël èën pi epël kön wia. ‘Ne kaömp kaat wonöp. Oröptak kaömp epot wa wiim? 18 Ne epël ëëm. Kaömp kaat töölak kaö wes ök rëak nem kaömpre omnant pout wa wiimaan. 19 Pël ëak epël kön wiimaat. Peene akun eptak nem kaömpre omnant kësang pan wia. Pötaanök akun wali wak wë në pël ëeimeë ërëpsawaring kë seim ömaat.’ 20 Pël maan Anutuuk epël mëëa. ‘Kaökaup, ni röök eptakëër wel wiimëëp. Talëpök kopëta wes wian pöt öpën?’ ” Pël mëak Yesuuk ngön kaut epël mëëa. 21 “Omën narö Anutuu naëaan ulöpre moup pöt pitëm lupötë won wiaan yangaakë omnant ulöpre moupring öpna pörö omën pöpë ök sëpnaat.”

*Koröpöökë omnantëën kön selap naën ëëpa
(Matiu 6:25-34)*

22 Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Pötaanök ne niamaan. Ar arim wëwëetaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömp tarëkaan öpen?’ Èn koröpöonta kön selap ëak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ 23 Kaömp pöt këët won,

wewëetakëer këet. Ën ulpëenre poë koröp pöt këet won, koröpöökëer këö. ²⁴ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömpöt ngëntööre wa peram wi pël naën yaauröak Anutuuk kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁵ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wewëeten kön selap ëak kot nent wali wasëpën sa ma? Won. ²⁶ Arök kot ke pëlöt naënöröak tol ëënak omën muntatëen kön selap yeë? ²⁷ Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëen waur naën yaë. Pël yaëëtak ne niamaan. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. ²⁸ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. ²⁹ Pötaanök ar iire kaömp nënë pötön kön selap ëëngan. ³⁰ Yangerak köpël omnarö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirënëen iire kaömp nënë pöten kön wia. Pötaanök omën pötëen kön selap ëëngan. ³¹ Ar pöt, Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaataan weë ngentiin. Pël ëën puuk omën pipotta koir nimpnaat.”

Kutömweri omën ompyaut wa top ëëpenaata ngönte

(Matiu 6:19-21)

³² “Sëpsëp rongan kot epët ar kas ëëngan. Pep pi ar wa ngaöök nimëëpënëak kön wiin pangk yaë.

³³ Arim omnant pout sum ëak mon kangiiir önë

pöt wonörö meneë. Pël ëak ar mon weë panëët wak weën utpet nasëpanëët. Titi teëre kain wë pël naëpanëët. Mon pöt arimëën kutömweri wiaapnaat pötaanök. ³⁴ Arim omën ompyaut wia pörekël könötta wiaapnaat.”

Lup itit öpenaata ngönte

³⁵ “Ar poë koröp mënt wes urak es rangiak kopëta weseë. ³⁶ Ar pël ëak inëën omën narö pitëm kaöap wa topöökaan wais kanwer körang elmëën të mowiipënëak kor wakaima pöta ök ëëë. ³⁷ Pël ëën inëën ruurö ka naurön wiaan wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. Ne yaap niamaan. Kaöap pi poë koröp mënt wes urak urötë wa moulmëak kaömp nëmpnaataan inëën elmëëpnaat. ³⁸ Ën pi röök lupöök ma ëlpam walëpënëak yaëën pit ka naurön weën wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. ³⁹ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë waisëpna akuneten ëwat wëanëën pi itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁰ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin weën pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

*Inëën ru ompyaupre utpetapë ngönte
(Matiu 24:45-51)*

⁴¹ Yesu pi ngön pöt maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni watepang ngön pipët tenimëntëën ma ten omën pouröaan yaan?” ⁴² Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök pim karurö ngarangk ëëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴³ Ënëmak inëën ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim weën kaöap wais

itaangkën pöt pi erëpsawi eëpnaat. ⁴⁴ Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk eëpënëak moulmëepnaat. ⁴⁵ Ën inëen ru pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël weseë inëen koont yokot muntarö tang mö kaömpre i ngaat nak kön irikor ëeim wë ⁴⁶ pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt pi yokot pöp möak utpet wesak omën ngön wa yoolëauröa naë moulmëepnaat.

⁴⁷ “Inëen ru namp pim kaöapë këm ngönten ewat wëak kangk naën kat koko öpna pöp kaöapök pës kaö panë mööpnaat. ⁴⁸ Ën ru namp kaöapë këm ngönten köpël wë omnant pës mööpna salöt eëpna pöp kaöapök pës kaö namöön eëpnaat. Pötaanök nem kaalak waisuma pötak ko ëak ön. Namp pi omnant kësang mampnaap këet kësang tapël koirën pangk eëpnaat. Ën namp pi ya kaö tapël menaupök kosang ngentiak ya kaö mëmpna pöp kësang tapël koirën pangk eëpnaat.”

Yesu pi omnarö kom elniin kööre tok eëpenëak irëaup

(Matiu 10:34-36)

⁴⁹ “Ne esuwes marën ulölöt yokot pöta ök ar omnarö kom elniimëak yangerak waisaup. Pötaanök esuwes teëntom wëlëng kotöpnaaten kent yaë. ⁵⁰ Ne këlangön kat wiimëak ëautak pël naën wë. Pötaan ya ngësring wë pet irumaaten kent yaalnë. ⁵¹ Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne omnarö kom elniin kööre tok eëneëk waisaup. ⁵² Pötaanök peene ngës rëak ka nentak omën mor nas önëerö ar kom elniin naar namp ëak nal naar nal pël ëak neneraan kööre tok eëneët.

⁵³ Epël eëneët. Pepapök ruupön kööre tok yeëa. Ruupök pepapön kööre tok yeëa. Ëlëpök korömpëen kööre tok yeëa. Korömpök ëlëpëen tapël yeëa. Pël yaëen öng lëlamringaarta nampnampön kööre tok eëpnaat.”

*Omën orööpnaatön ewat sëpenaata ngönte
(Matiu 16:2-3; Maak 8:11-13)*

⁵⁴ Yesuuk pël mëak omën pouröen epël mëëa. “Ar uröam yewariin itenak, ‘Kopi waisëpënëak yaë,’ pël yaan yok wais yaë. ⁵⁵ Ën yanget ompyaö ëak yesën itenak, ‘Kët mapnaan yaë,’ pël yaan yok kët më yaë. ⁵⁶ Kaar omnarö, ar mopöök uröamre kepilötön itenak ewat yaauröak tol eën akun wë eptak Anutu pim yaauta songönten köpël yeë?”

*Omën nimëen ngön apnaapring ngönte wotpil wasum
(Matiu 5:25-26)*

⁵⁷ “Tol eënak utpetre ompyaö pötepar kom naën yeë? ⁵⁸ Ni ngön yaatak sumëak yeem pöt wet rëak niiring ngön wieëaupring ë kopëta wasum. Ni pël naën së niiring ngön wieëaupök ë pet yairaupë naë niulëen puuk ë pet irak polisöröa naë niulëen pitök wii kaatak niulëëpan. ⁵⁹ Ne niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naarööngan. Nim karipë kangut pout pet ir olëakök oröömëëp.”

13

Omnarö lup kaip natiin eëpena pöt kö sëpenaat

¹ Akun pötak omën naröak Yesuu naë së epël mëëa. “Kalili yangerakaan omën narö ngaan animao iit Anutuu kiri eëpënëak yaëen Pailatök maan pim ngaaröak mëngkën wel wia.” ² Maan Yesuuk

kangiir epël mëäa. “Ar epël kön wiingan. ‘Pitëm saunat Kalili omën muntaröaat il yemowasën yak mëngkën wel wia,’ pël wasnganok. ³ Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëet. ⁴ Ën ngaan Yerusalem kak Siloam ka waliimpel töölak omën 18 ëäk ngep ëën wel wia pöröeta pitëm saunat Yerusalem omën muntaröaat il yemowasënak ëa wasngan. ⁵ Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëet.”

Këra ulöp nautön yaauta watepang ngönte

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak watepang ngön nent epël mëäa. “Omën namp pim ya lupöök kem nement ngëntën wëa. Pël ëën ënëmak ulöpörö tööpënëak së itaangkën won wieëa. ⁷ Pël ëën inëën yaaupön epël ök mëäa. ‘Krismaki nentepar nent pötë öngpök këra epment töömëak wais itaangkën won yaë. Pi këpök yang kolapöt yen. Pötaanök ni ku ti ola,’ pël mëäa. ⁸ Pël maan inëën ruupök epël mëäa. ‘Pël ëënganëp om öp. Pël ëën krismaki kopët epëta öngpök nook songöntak yang inin ëäk pol yaat köm lëëmaat. ⁹ Pël ëën krismaki ootak utöpna pöt yok pangk. Nautön ëëpna pöt ku tiimëet.’ ”

Yesuuk kë yesa akun ngëëngk nentak öng namp ompyaö wesa

¹⁰ Yesu pi kë yesa akun ngëëngk nentak ngönën tup nentak së omnaröen ngönën ök mëäa. ¹¹ Pël yaëën omnaröa tekarak öng namp urmerap piik wëen yauman sësë eim wëen krismaki 18 ëäk won saup wëa. Öng pöp kasngelö pak ëäk wë wotpil tau naön yaaup. ¹² Pël ëën Yesuuk öng pöpön ngön mëak epël mëäa. “Öng epop, nook nim yaumante

wa yoolak.” ¹³ Pël mëak moresiar pim rangk mowiin tapëtakëer wotpil sak Anutuun yaya mëëa. ¹⁴ Pël yaëen ngönën tup pöta ngarangkëp Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö yemowasën itenak ya sangën ëen omnaröen epël mëëa. “Kët 6 pipot ya akumat. Pötaanök ar ompyaö niwasëpënëak pöt akun pipotë waisën. Ën akun ngëëngktak pipotëen waisngan.” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Kaar omnarö ar, akun ngëëngkötë ar pol purmakaöre tongkiiröa kaatak së kan tē mowiak mësak sëen i na yaë. Ar kön wiin arim animaurö pël yaalmëem ya yamëngk pipët ompyaut pël yewas. ¹⁶ Pël ëaap öng epop pöt tiar Yuta omnaröa kar namp Apramë ëapök Setenök krismaki 18 pötë öngpök wii motëak wakaima. Pötaanök nook akun ngëëngktak wil yemoulmëep pangk naën yaë ma?” ¹⁷ Pël maan pimëen kööre tok yaaurö pit ëö sa. Ën omën ëlörö pöt pim ya ompyaö yamëngka pötëen ërëpërëp ëa.

*Këra lëlëpre yis pöteparë ngönte
(Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)*

¹⁸ Yesu pi yal menak epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëelte? Ne oröp nantë ök ëëm? ¹⁹ Pipët këra lëlëp nampë ököt. Omën nampök lëlëp pöp pim yaak së ngëntën oröak kaö sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

²⁰ Pël mëak munt nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöten oröptak ök ëëm? ²¹ Pöt yis pöta ököt. Öng nampök yis pöt korupaë kas möautring wa irikor ëen pötak ekek sëpnaat.”

*Kan koturakë ngönte
(Matiu 7:13-14, 21-23)*

²² Yesu pi Yerusalemë sêpênëak yesem ka kotre kaö poutë ngönën ök maö sa. ²³ Pël yaëën omën nampök pëël mëak epël mëëa. “Aköp, Anutu pi omën kopët nampnamp utpetetakaan öpën sa ma?” Maan Yesuuk pitën epël mëëa. ²⁴ “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sënëëtaan weë panë ngentiin. Ne niamaan. Omën selap pan kan pörak ilapênëak weë ngentiipnaatak pourö neilapan. ²⁵ Ka pepap pi pim kaat kan wariak öpnaat. Pël ëën ar tomökël wë pomp ëak taueë körang elmëak epël manëët. ‘Aköp, tenimëen kan të niwi.’ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö?’ ²⁶ Pël niaan ar epël manëët. ‘Ten niiring kaömpre i ngawi naut. Ni tenim kak wais rë nuuleimënte.’ ²⁷ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö? Utpet omnarö, ar mop newiak kama seë,’ pël niapnaat. ²⁸ Pël ëën ar itaangkën Apramre Aisakre Yakopre tektek ngön yaaurö pit Anutuu naë wëën itaampunëët. Ën ar pöt kaaö yaaurö. Pötaanök tomökël wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim önëët. ²⁹ Pël ëën omën yang we naöökaan naöök, këtëp yengampiaulaanre yeilëaulaan pourö wais Anutuu naë wel aisëëë kaömp neim öpnaat. ³⁰ Kat wieë. Tiar yang omnaröa naëaan kot narö kutömweri së kaö sêpnaat. Ën kangiir kaö narö kot sêpnaat.”

*Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm ngön mëëa
(Matiu 23:37-39)*

³¹ Akun taptak Parisi omèn narö së Yesuun epël mëëa. “Yang omp ak Erot pi ni nimpënëak ya. Pötaanök ni eprek sêp wesak nal së.” ³² Maan Yesuuk epël mëëa. “Ar kaalak së kent tok utpet pöpön epël man. ‘Yesuuk pimtën epël ya. Pi akun eptak omèn urmerarö wëaurö waö ë momëak yauman omnarö ompyaö mowesak akun kot nent won sêen pet irëpnaap pël ya,’ pöt man. ³³ Peeneere ëlpamök yesem muntetak Yerusalem kak oröömaap. Pöt tol ëënak? Tektek ngön yaaö namp Yerusalem kak naaröön wiaan namëngkën ëëpnaat.” ³⁴ Pël mëak pimtëen epël mëëa. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaurö mëmpöore ngönën omèn arim ngësë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaurö. Kët ël epotë ne kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëeimauro. ³⁵ Pötaanök ne sêp niwasën ngarangk won önëët. Ne yaap niamaan kat wieë. Ar it nenengaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëët. ‘Aköpök wes nimëen yewais epopön yaya mepa.’ ”

14

Yesuuk omèn namp kë yesa akun ngëëngk nentak ompyaö mowesa

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi Parisi omèn kaö nampë kaatak së kaömp yenën omnarö pit iteneëa. ² Pël yaëen omèn koröpö pön mena namp pim naë wëa. ³ Pël ëen Yesuuk itenak ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnaröen

epël mäak pëel mëëa. “Tiar yok pangk akun ngëëngktak yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma won?”⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëen omën pöp moröak ompyaö mowesak wes mëen sa.⁵ Pël ëen pitën epël mëëa. “Arim naëaan namp akun ngëëngktak pim rungaap ma pol namp yang öngöpöök ilëaan sëp wasëpen ma yok pangk akun ngëëngk taptak öpën?”⁶ Pël maan pit kangiir mapënaat ap wesak sëp wesa.

Omnarö irëak öpenaat

⁷ Yesuuk omën kaömp nëmpënëak së wëa narö itkëël wel aisapënëak yaëen itenak watëpang ngön nent epël mëëa.⁸ “Ni omën nampë këere imëntak yas niaan së pöt itkëël wel aisanganok. Pël ëëmë pöt omën yapinring namp ni il niwasëpna pöp waisën pöt⁹ omën yas niaa pöpök epël niapnaat. ‘Ni itkëël ur epët omën epop man.’ Pël niaan ëö kaö sak kasngaëël së ömëët.¹⁰ Ën nampök pim këere imën nentak yas niaan së pöt kasngaëël pan wel aisam. Pël ëen këere imën pepapök wais itenak epël niapnaat. ‘Ngöntöp, ni itkëël wais wel aisa.’ Pël niaan ni omën muntaröa ëöetak itkëël wëen niin kön wiin isëpnaat.¹¹ Namp pi pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaat. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isëpnaat.”

Këere imën nëmpënëak yas mëëauta ngönte

¹² Pël mäak omën yas mëëa pöpön epël mëëa. “Ni këere imën numëak nim ngöntre kar, sasre nanre nim kak omën mon wieëa piporöen yas manganok. Ni pitën mamë pöt pitök kangiir niin yas niak kangut nimpnaat.¹³ Pötaanök pël ëënganëp. Ni

këere imën ar äak pöt omën omnant won, ingre mor il tēaare it il tēa piporöen yas mam. ¹⁴ Omën ke pilörökëer kangut nanimpan. Pötaanök ni erēpsawi eēmëet. Om wiaan wē enēmak omën ompyaurōa weletakaan wal eēpna akunetak Anutuuk nim kangut nimpnaat.”

*Këere imën kaö äauta watepang ngönte
(Matiu 22:1-10)*

¹⁵ Yesu pi pël maan kaömp yenaurö pit kat wiak pitēm naēaan nampök epël mēea. “Omën Anutuuk wa ngaöök mēaan piiring kaömp nēmpna pörö erēpsawi eēpnaarö.” ¹⁶ Pël maan Yesuuk ngōnaak nent piin epël ök mēea. “Omën nampök këere imën kaö nent nēmpenēak omën kēsang pan yas mēea. ¹⁷ Pël äak nēmpēna akunet temanöm sēen pim inēen ruup wes mēen sē yas mēauröen epël mēea. ‘Yok waiseē. Omnant pout yok wa kön ē pet iraut.’ ¹⁸ Pël maan pit pourö omën pasutēel utak om öpēnēak nampök epël mēea. ‘Ne yang nent sum äaut yak pötak wer yeneön sumaan yeē. Pötaanök nemop newaisngan sa.’ ¹⁹ Pël yemaan nampökta tapël mēea. ‘Ne pol purmakaö moresiar ya kaamök elnēepēnēak waut yak sē ya ökre was ē pet eēmaan yeē. Pötaanök nemop ne newaisngan sa.’ ²⁰ Yemaan nampök epël mēea. ‘Ne peene tapēt öng waup. Pötaan newaisngan sa.’ ²¹ Pël maan inēen ruup sē pim kaöapön ök mēea. Pël eēn kaöap pi kat wiak ya kēlangön eēn inēenēpön epël mēak kaalak wes mēa. ‘Ni teent sē kaatē omën omnant won ingre mor il tēaare it il tēa piporö pourö koirak nem kaatakē waisum.’ ²² Pël maan inēen ruup pim mēea pöl äak sē kaöapön epël mēea. ‘Kaöap,

nim aan pöl äautep omnarö pangk naën ur nant om wiaap.’ ²³ Maan kaöapök kaalak epël mëëa. ‘Ni kan kaö poutë së pël äak wilëngkë kaatë së öngpök ilëak omën pouröen këkre tö mëak koirak wais ulmëen nem kaat peö ëëp. ²⁴ Ne niamaan kat wi. Omën wet rëak nem yas mëëa piporö nem kaömp pöt nanëmpan pan.’” Yesu pi watepang ngön pipët yamëem yas maan pim naë sëpnaten kaaö yaaurö kutömweri piiring kaömp nanën ëëpën pël mëëa.

*Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte
(Matiu 10:37-38; 5:13; Maak 9:50)*

²⁵ Omën kësang pan Yesuring sa. Pël ëën pi kaip ti pitën itneë epël mëëa. ²⁶ “Omën namp nem ënëm ëëpënëak pim ëlre pep, öngre ru, sasre nan pimoröen kent äak neen kaaö elnëëpna pipop ma pimtë koröpöökë wëwëeteta kasëng nemangkën ëëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁷ Pötaanök omën namp pi, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër wak ënëm naalnëen ëëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁸ Arim naëaan namp pim ka kaö nent ök rapën pël kön wiak pöt wet rëak monet ka pöt pangk ëëpën ma won pöten sangk kelëpnaat. ²⁹ Ën pël naënrek köntak wap wesirak mormor ë yesem luptak së pangk naën ëën sëp mowasën om wiaan pöt omnaröak itenak ökre was epël mapnaat. ³⁰ ‘Omën epop pi kaat ök rapënëak ngës rëaupök pet nairën ëa.’ ³¹ Ën yang omp ak namp pi yang omp ak munt nampring nga elëpënëak wet rëak pimëntë nga omnaröa saarëet sangk kelën pimtëet 10,000, ën muntapëet 20,000. Pël ëën pimënt kön wiipnaat. Pi yok pangk muntapring nga elëpën ma

won pöten kön wiipnaat. ³² Pël äak pi kön wiin pangk naën een pöt pim kööre toköp kamaarek wëen omën narö wes meën sê ngön äak nga pöt wiap wasëpnaat. ³³ Pötaanök arim naëaan omën namp pi pim omnant pout kasëng nemangkënëpök nem ru nasëpan.

³⁴ “Tomun pöt omën ompyaut. Pël äautak pim misëngö won sak wiaan tiar tol äak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. ³⁵ Tomun ke pëltak ya lupöök olaöre purmakaö yaatring irikor ë pël naëngan om moolapenaat. Katëëpringëpök ngön epët kat wiip.” Pöta ök tapël narö yaap Yesu pim ënëm naën ëëpna pöt Anutuuk wa moolapnaat.

15

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte (Matu 18:12-14)

¹ Akun nentak omën takis yewaare utpet yaaö munt narö Yesuuk ngönën ök yemaan kat wiipënëak pim naë sa. ² Pël yaëën Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun yak këëpöt ngön mëak epël mëëa. “Omën epop omën utpet yaaurö ngöntre kar elmëak kaömp ngawi yen.”

³ Pël yemaan Yesu pimënt kat wiak watepang ngön nent epël mëëa. ⁴ “Ar nampë pol sëpsëpörö 100 äak wëauröak kopët namp kö sëpnaat. Pël ëën sëpsëpöröa pepap pi 99 pörö we naöökël kaömp neim wëen pi we naöökël kö sa pöpön ngaöl ë sê koirëpnaat. ⁵ Pël äak ya kë sak wa kuröpweri waalak ⁶ kak sê oröak karuröen ngön äak epël ök mapnaat. ‘Nem sëpsëp epop kö sëen ngaöl ë sê koirak yewais.

Pötaanök ërëpsawi ëëpa.’ ⁷ Ne ök niamaan kat wieë. Pöta ök omën wotpil 99 pörö lup kaip tiipënëak kön nawiin yaaurö omën kutömweri wëaurö pitëmëën ërëpsawi kotkot yaë. Ën utpet kopët epop lup kaip yati pötaan kutömweri wëaurö ërëpsawi kaö yaë.”

Mon kö sauta watepang ngönte

⁸ “Öng namp pi mon 1 kina wak wëën 10 toea nent kangk ngentiin pöt pi kalaö rangiak kakaati katëp ilak këëkë panë ap wesak koirëpnaat. ⁹ Pël ëak pim karuröen epël mapnaat. ‘Nem 10 toea irikor ëën ap weseim pöt peene yokoir. Pötaanök ërëpsawi ëëpa.’ ¹⁰ Ne ök niamaan kat iweë. Pöta ök omën utpet kopëtap lup kaip tiin Anutuu enselörö ërëpsawi yaë.”

Yokot pim pepap sëp wesak maimerekë saupë watepang ngönte

¹¹ Yesu pi pël mëak munt nent epël mëëa. “Omën namp pim yokot naar wëa. ¹² Wë yokot ënëmapök pepapön epël mëëa. ‘Nim monere uröm tenpimëën yaö ëan pöt kom ëak nemëën ëaut nan.’ Pël maan pepapök pim omnant pout kom ëak yokottaar mena. ¹³ Pël ëën akun kot nent wë yokot ënëmap pi pimot wak yang wali nerekël sa. Pörek së wë omnantëën kentre kaur ëak pim monat pout won wes olëa. ¹⁴ Pël ëak omnant pout won wesak wëën ënëmak yang pörek këën kësang nempel oröa. Pël ëën pi ngöntök panë ëën ¹⁵ yang pörek omën nampë naë së wëën omën pöpök pim polöröa ngarangk moulmëën wakaima. ¹⁶ Pël ëak polöröa kaömp karut mangkën nak kep ëëpën wesak itaangkën pötta nemangkën ëa. ¹⁷ Pël ëën pi

kön tektek sak epël kön wia. ‘Nem pepapë inëen ruurö kaömp kësang pan neim wëen ne eprek wë këenëen wel wiimëak yeë. ¹⁸ Pötaanök nem pepapë ngësë kaalak sumaat. Së oröak epël memaat. “Pep, ne Anuture niire ëak utpet elniaut. ¹⁹ Pötaanök peene pöt nim ru panëep pël neangan. Om nim inëen ru newasën ömaat.” ’ ²⁰ Pël wesak wal ëak pim pepapë ngësël sa. Seim së kak temanöm yesën pepap itenak ya utpet ëen naë së kapariak tot na. ²¹ Pël ëen ruupök epël mëëa. ‘Pep, ne Anuture niire ëak utpet elniaut. Pötaanök peene pöt nim ru panëep pël neangan.’ ²² Pël maan pepapök pim inëen ruuröen epël mëëa. ‘Ar teëntom nem ulpëen wali ompyaup momëak mor ëngö wak wais moresi momëak ing körtepar wak wais ingesiare momëak pël ëëë. ²³ Pël ëak purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möëë. Pël ëen ar ëak yenem ërëpsawi ëëpenaan. ²⁴ Nem ruup wel wia wesaupök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë.’ Pël mëak pit ërëpsawi ëa.

²⁵ “Wëen yokot kaöap pi yaak wakaim olëak kaalak wais kaat temanöm yewasem kat wiin intö ngönre tanre pöt yeëa. ²⁶ Pël ëen inëen ru nampön maan sëen, “Tol ëënak ya?” pël mëak pëël mëëa. ²⁷ Pël maan puuk epël mëëa. ‘Nim nangap kaalak waisa. Pi irikor ëak saupök kaalak wais oröa. Pötaanök ar pim pepapök maan purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möak ar ëak yen.’ ²⁸ Pël maan pi kölöp ëak kakaati sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëen pepapök wais wiap wesak ngön ök mëëa. ²⁹ Pël ëen pi kangiir epël mëëa. ‘Kat wi. Ne krismaki selap pan nim naë pas ya mëneimeë nim ngön nent wa noolaan ëaut. Pël ëen ni pol meme ru namp nem

karuröaring ärëpsawi ëëmaan nenangkën äaupök
³⁰ nim ru pipmor pi öng paspas yaauroöaan nim
 omnant pout won wes olëak kaalak waisën ni
 pimëënökëër purmakaö ru ompyaö mësëpringëp
 yamöön.’ ³¹ Pël maan pepapök epël mëëa. ‘Yokot
 epop, ni kët ël epotë tepër wëaup. Pötaanök nem
 omnant epot pout nimot. ³² Ën nim nang epop wel
 wia wesaupök kaalak waisa. Irikor äaupök kaalak
 orö yarë. Pötaanök tiar pimëën ärëpsawi ëën pangk
 yaë.’ ”

16

Ngarangk utpetapë watepang ngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen ngönaak nent epël ök
 mëëa. “Omën omp ak namp pim inëën ru omnant
 ngarangk yaaö namp wëa. Pël ëën wë akun nentak
 omnaröak omp aköpön epël mëëa. ‘Nim omnant
 ngarangk yaaup pi nimot köntak pentak yaë,’ pël
 mëëa. ² Pël maan kat wiak omnant ngarangk
 yaaupön yas mëak epël mëëa. ‘Ni tol yaëën omnarö
 nimëën yaan kat yawi? Pöta songönte iteempan
 nem omnant nim ngarangk yaën pötë pepewer
 wak wais nan. Ke pilëpök nem omnant ngarangk
 naëngan.’ ³ Pël maan inëën ru omnant ngarangk
 yaaup pim könök epël wesa. ‘Nem kaöapök nem
 omnant ngarangk yaauten nga neak wes nemëën
 tol ëëm? Ne yang kelumaata weëre kosang won.
 Ën sumatön kimang memaatenta ëö yaë. ⁴ Peenök
 nem ëëmaaten kön yokoir. Pël ëëma pötak nem
 kaöapök wes nemëën pöt kaamök elmëëmaaröa
 naë sëën sant elnëëpnaat.’ ⁵ Pël kön wiak omën pim
 kaöapë naë kangut wieëauröen ngön maan pöppöp

waisa. Pël eën wet rëak waisaupön pëel mëëa. ‘Nem kaöapë kangut nim naë tolëël wia?’ ⁶ Maan pi epël mëëa. ‘Kolap tram 100,’ pël mëëa. Pël maan ngarangkepök pep nent menak epël mëëa. ‘Nim pep eptak 100 pöt kërëak 50 retëng ë.’ ⁷ Pël mëak nampön pëel mëëa. ‘Nim naë nem kaöapë kangut tolëël wia?’ Pël maan puuk epël mëëa. ‘Rais kër 100,’ pël mëëa. Pël maan pep nent menak epël mëëa. ‘Ni eptak 100 pöt kërëak 80 retëng ë,’ pël mëëa. ⁸ Pël eën kaöap pi ngarangk utpet pöpë ewat ëa pöten itenak piin ping wesak mëëa. Pöt tol eënak? Omën yangerakë omnantön kentre kaur yaaurö pit pitëm omnant ngarangk eëpënëak pitëm ewat pöt omën Anutuu ewaatak wë pöröa ewatöt il yewas.

⁹ “Pötaanök ne niamaan. Ar tapël monere uröm omën pasut omnarö menak ngöntre kar rëak önë pötak omën pas pöt pet irën Anutuuk yas niaan wëwë kosangta kaatak së önëët. ¹⁰ Ën namp pi omën pasut ompyaö wesak ngarangk eëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk eëpnaat. Ën namp omën pasut ompyaö wesak ngarangk naën eëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk naën eëpnaat. ¹¹ Ar yangerakë monere uröm pasut ompyaö wesak ngarangk naën yaëen talëpök omën këët arök ngarangk eëneën nimpën? ¹² Ar omnaröaat yaam ninaut ompyaö wesak ngarangk naën yaëen Anutuu yaö niia pöt naningkën eëpnaat. ¹³ Inëen ru kopëtapök kaö naarë inëen naëpan. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëepnaat. Won eën pöt, nampë naë rë olëak wë namp kasëng

mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mêngkre mêngk namêngkan.”

*Yesuuk Parisi omnaröen pepanöm mëäa
(Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)*

¹⁴ Yesu pi ngön pöt maan Parisi omnarö pit monere urömen kent yaaurö yak kat wiak ökre was mëäa. ¹⁵ Pël yemaan Yesuuk epël mëäa. “Arimtok arimtën omnaröa itöök ping wesak yaaurö. Pël äaap Anutuuk arim lupötë ityaangk. Omnaröak ompyaut pël yewas pipot Anutuuk itaangkën kömkëenring yaë.

¹⁶ “Moses pim ngön kosangötre tektek ngönöt im wais Son pim naë oröak pet ira. Ën Sonë naëaan wais peene wë epetak pöt Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pöta ngön ompyaut yaan omën pourö kat wiak pötak ilapënëak weë yengenti. ¹⁷ Wë ënëmak kutömre yang epraar won sêpënëak pöt yok pangk won sêpnaat. Ën ngön kosang pöt nent won nasëpan, pout om wiaapnaat.

¹⁸ “Omp namp pi pim öngöp wes mëak munt namp öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëaup öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat.”

Mon omnampre Lasaras piarpim ngönte

¹⁹ “Mon omën namp wakaima. Pël äaup pi akun poutë ulpëen retëngretëng äa ompyaut mëak wë kaömp ompyaut neim wakaima. ²⁰ Pël ëen omën elek yaaö namp wëa yapinte Lasaras. Pöp koröp pouuk ëmpöl pep saup pi mon omnampë kaata kanra naë wëen ²¹ mon omën pöp kaömp yenën

lupöt ngentiin wa nämpenëak kön wieim wëaakë yeëa. Pël yaëen kentöröak wais pim ëmpölöt öngör neim yeëa. ²² Pël ëen wë elek yaaö omën pöp wel wiin enselöröak koirak së Apramë naë moulmëa. Pël ëen wë mon omën pöpta wel wiin yang kel weera. ²³ Pël ëen pi es parëaöök së wë këlangön kaö kat yawiem ool itaangkën Apram maimerek wëen Lasaras pim naë wëa. ²⁴ Pël ëen mon omën pöpök Apramön ngön ëak epël mëëa. ‘Pep, ni neen yaköm kön wiak Lasaras wes mëen wais pim mor wotö iitak wariak nem yangapöök wa nemëen kot nent ëp sëp. Ne esuwesi öngpök wë këlangön kaö kat yawi.’ ²⁵ Pël maan Apramök epël mëëa. ‘Nem ruup, ni kön wi. Ni ngaan yangerak wë omën ompyaut ëeim wëen Lasaras pi pöt utpetat pëen eima. Pötaanök peene pöt pi kak eprek wais ya kë sak wëen ni kangiir këlangön kat yawiin. ²⁶ Pël ëaap Anutuuk tiarim tekrak parë naö wiau wia. Pötaanök eprekaanörö pipël yeiraan pirekaanörö epël yaaprën pël naëngan.’ ²⁷ Pël maan mon omnampök epël mëëa. ‘Pep, ne kosang wesak ök yeniak. Ni Lasaras wes mëen nemoröa naë sëp. ²⁸ Nem nangarö mor nas wë. Pötaanök Lasaras pi së pitta eprek wais këlangön kat wiipanëen nga map.’ ²⁹ Pël maan Apramök epël mëëa. ‘Won. Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngön pitëm naë wia pipot kat wiip.’ ³⁰ Maan mon omnampök epël mëëa. ‘Apram nem pepap, pöt pangk naëpan. Omën wel wiaö nampök weletakaan wal ëak së ngön ök mapna pöt pit kat wiak lup kaip tiipnaat.’ ³¹ Pël maan Apramök kaalak epël ök mëëa. ‘Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngönöt wa olapna

pöt weletakaanöpök wal äak sē mapna pöteta wa olapnaat.’ ”

17

*Utpetatök kön wi kosang yewesaut utpet yewas
(Matiu 18:6-7, 21-22; Maak 9:42)*

¹ Yesuuk pim ruuröen ngön nent epël ök mēëa. “Morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël äaap omën morök elmēën omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? Yaköm. ² Omën ke pilëpök runga kotup morök elmēën saun koirpanëen ar kël kaöaö wii ngan äak omën pöpë mese-tak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt ompyaö. ³ Ar ngarangk kēëkē ëën. Arim kar namp saun yokoirën pöt nga man. Pël ëën pi lup kaip tiin pöt saun pöta kangit ent ë moolan. ⁴ Pël ëën arim kar namp pi kët kopët nenta öngpök akun 7 äak utpet elniak akun 7 tapël arim naë wais, ‘Ne lup kaip yati,’ pël niaan pöt ar pim saun pötë kangut ent ë moolan.”

Kön wi kosang yewesauta ngönte

⁵ Yesuu ngön yaaö omnarö pit Yesuun epël mäak kimang mēëa. “Ni tenim kön wi kosang yewesaut kaö wes nin.” ⁶ Pël maan Yesuuk epël mēëa. “Ar kön wi kosang yewesa kot panë nent wieëan talte këra kaö epmentën, ‘Ni kaam tiak i kaöökë öngpök sē orö,’ pël maan yok pangk kat wiak pël ëëpën.”

Inëen yaauta ngönte

⁷ “Arim tekrakaan nampë inëen ruupök ya lupöök sē yang mëmpën ma polörö ngarangk ëëpën pël ëeim olëak yewaisën yok pangk epël mam ma? ‘Ni kakaati wais kaömp numëen,’ pël mam ma?”

⁸ Pël naëpan. Pi epël mapnaat. ‘Ni nem kaömpöt ar elnëem. Pël äak poë koröpö mënt wes urak kaömpre iit wak waisën numaan. Pël ëen ënëmak nimtëet ar äak numëen.’ ⁹ Pi inëen ruup pim ngan rë menaul ëa pötaan yowe mapën ma? Yok pangk pël naëpan. ¹⁰ Pötaanök arim naë tapël ëëpnaat. Anutuu ya ngön niaut ë pet irak pöt epël an. ‘Ten inëen ru katkoko yaaurö. Ya ngön niaut pëen yaaurö,’ pël an.”

Yesuuk omën kësë ëa moresiar pörö ompyaö mowesa

¹¹ Yesu Yerusalem kakë sëpënëak Kalili yanger nal, Sameria yanger nal pël ëaan teköök sa. ¹² Pël äak së kak nerek oröön omën kësë ëa narö moresiar pörö pit kamtaöök së koirak pëlëer tauëë ¹³ ngön äak epël mëëa. “Yesu, Kaöap, ni tenën yaköm kön wi.” ¹⁴ Pël maan pi pitën epël mëëa. “Ar së kiri ar yaauröen arim koröpöt pet elmëen pit ar ompyaö san pël apnaat.” Pël maan yesem koröpöt ompyaö sa. ¹⁵ Pël ëen pitëkaan kopët namp pi pim koröpöön itaangkën ompyaö sa. Pël ëen kaalak së ngön ë olëak Anutuun yaya mëëa. ¹⁶ Pël äak Yesuu ingesiarë së tok oriak ë koset yangaak wesirak wë yowe mëëa. Omën pöp Sameria yangerakaanëp. ¹⁷ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Omën moresiar ompyaö sauröep 9 pörö tarëk wë? ¹⁸ Pit kaip tiak së Anutuun yoöre ërëp mapnaaten kön nawiin. Katkoko äak sëen Sameria yangerakaan omën maim epop pimënt waisa.” ¹⁹ Pël mëak omën pöpön epël mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek wal äak së.”

*Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaata ngönte
(Matiu 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Parisi ngönën omnaröak Yesuun, “Anutu taan wa ngaöök nimëepën?” pël mëak pël mëëa. Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök nimëepna pöt yoolök pël yaalniin itnaangkan.

²¹ Kat wieë. Anutu pi peene arim tekarak wë wa ngaöök yanimë. Pël yaëën naröak, ‘Anutuu wa ngaöök yanimë pöt e yaarö,’ pël yaan naröak, ‘O ëngk yaarö,’ pël naëpan.”

²² Pël mëak ruuröen epël mëëa. “Wë ënëm akun nent temanöm sëën ar këlélre ngön epël anëët. ‘Omën Këëp yaaröön ten itaampun,’ pël anëëtak yok pangk itnaangkan. ²³ Pël yaëën akun pötak naröak, ‘Eprek yaaröörek iteneë,’ pël yeni-aan naröak, ‘Ëngkrek yaaröörek iteneë,’ pël yeni-aan kat wiak pitëm ënëm ëënganok. ²⁴ Kent tangarët kopëter tar elmëën yang poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem waisuma akunetak pël ëëm sa. ²⁵ Pötaanök omën peene wë eporö kasëng nangkën këëmre këlängön kësang kat wi-imaat. ²⁶ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat. ²⁷ Pit iire kaömp në, öngre omp ë, pël ëeim Anutu kasëng menak wëën Noa wangaöök yeilaan i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. ²⁸ Lot pim naëëta tapël ëaut. Omnarö iire kaömp në, omnant sumre kap ë, ëmre ya ë, ka ök raö, pël ëeim Anutu kasëng menak wëa. ²⁹ Pël ëën Lot pi Sotom kak sëp wesak yesën akun tapëtak kutömweriaan esutre kël es ngaat kopiitë yepel pöl ëën omën pourö won sa. ³⁰ Pöta ök omnarö tapël eim wëën Omën Këëp nem tekeri suma akunetak tapël ëëpna sa.

³¹ “Akun pötak omën ka tomök öpnaapök kakaati

së pim omnant öpan. Ën yaak öpnaapta tapël kaalak kakë sëpan. ³² Ar Lot pim öngöp Anutuu ngön wa olëak wel wia pöten kön wieë. ³³ Omën namp pi pim wëwëet keimön ëëpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp pim wëwëet këëpöt wasën pöt orö morëëpnaat. ³⁴ Ne niamaan kat wieë. Akun pötak omën naar rö kan ur kopëtetak ka uraan namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁵ Öng naarta kaömp koröp yokoëem wëen namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁶ Ën omp naar ya lupöök wëen namp yeweem namp sëp wasumaat.” ³⁷ Pël maan ruuröak epël mëak pëel mëëa. “Tarëk pël ëëpën?” Maan Yesuuk omën piin kön wi kosang newasën yauröa këlangön kat wiipnaataan kön wiak watepang ngön nent epël mëëa. “Omnantë söp kam-paöök wer moön tuparö wa top yaë.”

18

Öngöp ngön ë pet yiraupön kimang mëëauta ngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen kaaö köpël kimang maim öpënëak watepang ngön nent epël mëëa. ² “Kak nerek ngön ë pet yira namp wëa. Omën pöp pi Anutüre omën pouröen kas naën yaaup. ³ Kak taprek öng kapir namp wëaup pi kët poutë omën pöpë naë së, ‘Nemëen kööre toköpëen ngön yaatak kaamök elnëem,’ pël më yeëa. ⁴ Pël ëeimën omën pöp pim lupmeri epël kön wia. ‘Ne Anutüre omën pouröen kas naën yaauppe. ⁵ Öng kapir epop ke urak neaim. Pötaanök kaalak wais neaan kaaö kön wiingönëen kaamök elmëëmaat.’ ”

⁶ Yesu pi ngön pöt mäak kaalak epël mëä. “Ar ngön ë pet yaira utpetapë ngön ök yeniak epëten kön wieë. ⁷ Ën Anutuun tol yewes? Omën pimëen yaö wesaurö kët kanaan rö kanë piin kimang maim wëen kaamök naalmëëpan ma? Ma kat wiak kat nawiin koröp oröak öpën ma? Pël naëpan. ⁸ Ne niamaan. Pi teënt kaamök elmëëpnaap. Omën Këëp nem waisuma akun pötak yangerakë omnaröa naë kön wi kosang yewesaut koirum ma won?”

Parisi omnampre takis yewaö omnampë watepang ngönte

⁹ Omën narö pitëmtok pitëmtën kön wiin wot-pilörö pël kön wieë muntaröen wak irëak ya pöröaan Yesuuk watepang ngön nent epël mëä. ¹⁰ “Omën naar piarip ngönën tup kaöetak së Anutuun ök mapënëak sa. Namp Parisi ngönën omën namp, namp takis yewa namp. ¹¹ Pël ëak Parisi omnampök taueë pimtën weseë epël mëä. ‘O Anutu, ne omën naröa ök wonöp. Pötaanök niin yowe yeniak. Pit këkain ëëre omën utpet nant ë, öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaaurö. Ne pitëm ök wonöp. Pël ëak omën takis yewa epöpë ök wonöp. ¹² Pël ëak sant poutë akun nentepar pöteparë kaömp ngës olëak wëaakë yaaup. Pël yeë omnant koirak pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent nimëen yaö yaalniaup.’ ¹³ Pël yemaan takis yewa pöp pëlëer taueë kutömweriil itaampnaaten ëö ëën tok oriak epël mëä. ‘O Anutu, ne saun omnamp. Pötaan yaköm kön newi.’ ¹⁴ Kat wieë. Takis yewaup pi Anutuuk pim saunatë kangut won wes moolëak piin, ‘Omën

wotpilëp, pël maan kaalak pim kaatakë sa. Ën Parisi pöp pim saunatë kangut om wiaan sa. Omën namp pimtök pimtën wak isak apna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap.”

*Yesuuk runga koturö welaköt elmëa
(Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)*

¹⁵ Omnarö pit pitëm runga koturö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëepënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa. ¹⁶ Pël ëën Yesuuk rungaaröen ngön mëak pim ruuröen epël mëëa. “Nga mangan. Wes mëën nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëepënëak yaö yema pötaanök. ¹⁷ Ne yaap niamaan. Namp runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.”

*Ngarangk monere urömaringëpë ngönte
(Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)*

¹⁸ Ngarangk nampök Yesuun pëlpël mëak epël mëëa. “Rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Tol ëënak neen, ‘Ompyaup,’ pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. ²⁰ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni omën mëngkanok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.’ ” ²¹ Maan ngarangkëpök epël mëëa. “Nem kotuukaan pipot ë waiseimaut.” ²² Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak epël mëëa. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël

ëen kutömweri omnant kosangöt orö nirëepnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.”²³ Pël maan omën pöp pi monere uröm kaö panë wieëaup yak ngön pöt kat wiak ya utpet ëa.²⁴ Pël yaëen Yesu itenak epël mëea. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë.²⁵ Pol kamel namp wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëaurök Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëet.”²⁶ Pël maan omën ngön pöt kat wia pöröak epël mëea. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëepna pöt omën tolëëlöpök wëwë kosangët öpën?”²⁷ Maan Yesuuk epël mëea. “Omnarök omnant pangk naën ëënë pipot Anutuuk yok pangk ëepnaat.”²⁸ Pël maan Pitaak epël mëea. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut.”²⁹ Maan Yesuuk kangiir epël mëea. “Ne yaap niamaan. Namp pi Anutu wa ngaöök yamëauta yaat mëmpënëak pim kaare öngre ru, sasre nan, ëlre pep pörö sëp wasëpna pöt³⁰ pi peene akun epöök kangut selap wak wë ënëm akunaöök wëwë kosangët öpnaap.”

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaaten ök maan akun nentepar nent ëa

(Matu 20:17-19; Maak 10:32-34)

³¹ Yesu pi pim ruurö wa top elmëak epël mëea. “Kat wieë. Tiar Yerusalem kakë yewais. Pël ëen Omën Këep nemëen tektek ngön yaaurök ngön epël retëng ëa pöt kë rapnaat.³² Pit ne newak ngönën köpëlöröa moresi neulëen pitök ökre was neak utpet newesak waasöp ngës nampnaat.³³ Pël

ëak pës nemöak mën wel newiin akun nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal eëmaap.” ³⁴ Pël maan ngön pöta songönte ilëep ilaan pit ëngk ma e wesak ewat nasën ëa.

*Yesuuk omën it il tēja namp ompyaö mowesa
(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)*

³⁵ Yesu pi yesem Yeriko kak temanöm së itaangkën omën it il tēja namp kan eöök wel aisëëë monatön kimang maim wëa. ³⁶ Pël ëak pi kat wiin omnarö yesem yaan omën muntaröen epël mëëa. “Pit tol yaë?” ³⁷ Maan pitök epël mëëa. “Yesu Nasaretöpök yewais.” ³⁸ Pël maan pi ngön ëak epël mëëa. “Yesu, Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi.” ³⁹ Pël yemaan omën wet rëak yesauröak leng eëpën mëak nga yemaan pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök, neen yaköm kön newi.” ⁴⁰ Pël maan Yesu pi leng ëak kamtaöök taprek taueë epël mëëa. “Nem ngësël wak waiseë.” Maan mësak sëen piin epël mëak pëël mëëa. ⁴¹ “Nook ni tol elniimëak yaan?” Maan puuk epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.” ⁴² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “It nga së. Nimtë neen kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën.” ⁴³ Pël yemaan tapëtakëer itöörar nga sëen Yesuu ënëm yesem Anutuun yaya mëëa. Pël yaëen omën pörek wëaurö pöten itenak pitta Anutuun yaya mëëa.

19

Sakias pim ngönte

¹ Yesu pi Yeriko kak së oröak el wesak sëpënëak yaëen ² kak pörekaan omën takis yewauröa

ngarangk namp wëa yapinte Sakias. Pöp pi mon kaö wieëaup. ³ Pi Yesuu möönre koröp itaampënëak kent elmëa. Pël ëaap pi omën mëntëp yak omën muntaröak il mowariin pomp ëak itnaangkën ëa. ⁴ Pël ëak wet rëak pöömpö së, “Eprek yewaisën itaampaatak,” pël wesak këra nementë ngaarëk isa. ⁵ Pël ëën Yesuuk pörek së oröak ngaarëk itenak epël mëëa. “Sakias, teënt ira. Ne peene nim kaatak wais ömaat.” ⁶ Pël maan pi ya kë sak këraamentëkaan irë ngentiak Yesu koirak pim kaatakë sa. ⁷ Pël yaëën omën pörek wëaurö pit pöten itenak kaaö mëak epël mëëa. “Pi tol ëënak saun omnampë naë së ilëak wë,” pël mëëa. ⁸ Pël ëën Sakias pi Yesuu naë taueë epël mëëa. “Kaöap, ni kat wi. Nem omnant kom ëak tok nentepar wesak nent omën omnant wonörö mempaat. Pël ëak omnaröen morök elmëak monat waut pötë kangiiir peene nook il wesak maim oorek mempaan.” ⁹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën epop niinta Apram pim körööp yak Apram pim ök Anutuun kön wi kosang yewasën. Pötaanök niire nim kaatakörö Anutuuk utpetetakaan yaniö. ¹⁰ Ne Omën Këëpök omën epopë ök Anutuu naëaan kö saurö wa rongan ëak ompyaö mowasumëak waisaup.”

*Inëën ru moresiar mon wa pöta watepang ngönte
(Matiu 25:14-30)*

¹¹ Yesu pi ngön pöt ök maan omnaröak kön epël wia. “Pi Yerusalem kak temanöm yewasën Anutu peene wa ngaöök nimëëpnaan yaë,” kön pël yewasën Yesuuk itenak yal menak watepang ngön nent epël mëëa. ¹² “Omp kaö namp yang

wali nerak sēen omp ak wes moulmēen wē kaalak waisēpēnēak sa. ¹³ Pi sēpēnēak yeem pim inēen ru moresiar pōroen yas maan waisēn mon 20 kina, 20 kina pēl pangkpangk menak epēl mēea. ‘Ar mon epot wak ya mēnak kaō wes wiak wēen waisumaat.’ ¹⁴ Pēl mēak yesēn pim kaatak narō kaaō ēak piin epēl mapēnēak omēn narō pim ēnēm wes mēea. ‘Ten nuuk omp ak sak ngarangk elniimēeten kaaō.’ ¹⁵ Pēl maan pi sē wēen pit pi omp ak wes moulmēen wakaim olēak kaalak waisa. Pēl ēak inēen ru mon menak sa pōroen ngōn ēak epēl mēea. ‘Ar nem mon ninak san pōtōk ya mēngkēn muntat tolēel koirak wē pōten itaampaan.’ ¹⁶ Pēl maan nampōk wet rēak wais epēl mēea. ‘Kaōap, ne nim mon 20 kina nangkēn pōtak nook ya mēngkēn 200 kina pēl orōa.’ ¹⁷ Pēl maan epēl mēea. ‘Inēen ru ompyaup, ni ya ompyaō mēnan. Ni omēn pasut ompyaō wesak ngarangk ēan. Pōtaanōk nook ka moresiar pōtē ngarangk niulēemaan.’ ¹⁸ Pēl ēen inēen ru munt nampōk wais epēl mēea. ‘Kaōap, ne nim mon 20 kina nangkēn pōtak nook ya mēngkēn 100 kina pēl orōa.’ ¹⁹ Maan omp akōpōk epēl mēea. ‘Nook, ni ka mor nas pōtē ngarangk niulēemaan.’ ²⁰ Pēl maan inēen ru munt nampōk wais epēl mēea. ‘Kaōap, nim mon 20 kina nangkēn pōt e wia. Ne poē korōp kautak kōr koē wiak wakaimaut e wia. ²¹ Ne niin itaangkēn ni nga yaaup yak muntarōa naēaan omnant yewaup. Ni omnant omēn muntarōak ngēntēn yewetaup. Pōtaanōk niin kas ēak kō sēpanēak poē korōp kautak kōr koē wiak wakaimaut.’ ²² Maan omp akōpōk epēl ōk mēea. ‘Ni inēen ru utpetap. Nimtē ngōn

yaan taptak nimënt utpet äaup pël yeniak. Ni neen, “Nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant wëere omnant omën muntaröak ngëntën watö pël yaaup,” pël yenëaan pöt yaap. ²³ Ni nem songönte pipël ewat wëak tol ëënak nem monet mon kaatak nawiin äaup? Pël äanëën ne wais kangitaring wan tapön.’ ²⁴ Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëëa. ‘Ar mon 20 kina epët piikaan wa ëp äak 200 kina wa epop meneë.’ ²⁵ Pël maan pit epël mëëa. ‘Kaöap, pi yok 200 kina waap.’ ²⁶ Maan puuk epël mëëa. ‘Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnant menaut ngarangk äak wëën pöt muntant erën wes mempaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën tapët wak wëën pöt wa ëp ëën om pas öpnaat. ²⁷ Peene pöt, nem kööre tokörö nook pitëm omp ak sumaaaten kaaö äa pörö mësak wais nem itöök mëngkën wel wiip.’ ”

Yesu pi pol tongkiipë rangk wel aisëak Yerusalem kakë sa

(Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Son 12:12-19)

²⁸ Yesu pi ngön pöt më pet irak Yerusalem kakël ko wesak wet rëak isa. ²⁹ Pël äak yesem Olip tomök is oröak Petepasiire Petani ka pöteparë temanöm yesem ru naarën epël mëak wet rëak wes momëa. ³⁰ “Arip ka ëngköök së oröak öngpök së itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëën öpna pipop wilak mësak waisën. ³¹ Arip së pël yaëën omën nampök aripön, ‘Oröp ëënëak yawil?’ pëël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya.’ ” ³² Pël maan piarip së itaangkën Yesuu mëëa pöl ëëëa. ³³ Pël ëën itenak yawilën tongkiipë peparöak itenak epël mëëa.

“Arip oröp eëneäk yawil?” ³⁴ Maan piaripök mëea. “Aköpök epopön yaanak yeë.” ³⁵ Pël mëak Yesuu naë mësak sê tongkiipë rangk pitëm ulpëenöt përe mourak Yesu wa ngaarëk moulmëa. ³⁶ Pël eën wel aisëak yesën ulpëenöt përeäk kamtaöök mourö sa. ³⁷ Pël eën Olip tomökaan ngemë Yerusalem kak temanöm yewasën omën pimëen saö rongan pötak wëauröak pim ya it ngolöpöt yaaö pötëen ngön ëak epël maö Anutuun yoöre ërëp mëea.

³⁸ “Yowe.

Omën omp aköp Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Kutömweri mayaap wiaap.

Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isak mepa.”

³⁹ Ëlak wiak pël yemaan Parisi omën narö pitëm öngpök wëauröak Yesuun epël mëea. “Rë yanuu-laup, nim ruuröen pël epan ma.” ⁴⁰ Pël maan Yesuuk mëea. “Ne niamaan kat wieë. Pit yaya yenëa pöt ompyaö ya. Leng ëëpna pöt kël epotök yaya neapnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröaan ing ëa

⁴¹ Yesu pi pël mëak yesem Yerusalem kaöökë tomök sê oröak kakën itenak yaköm eën ing yeem epël mëea. ⁴² “Yerusalem wëaurö, ar peene ep-takëer mayaap önë kanöön ewat wë talte yok pangk ön. Pël ëaap kan pö ëlëëp wia. Pötaanök itnaangkën yeë. ⁴³ Kat wieë. Wë akun nentak arim kööre toköröak wais taap elniak ëm ket ëak kaö poutë il niwariipnaat. ⁴⁴ Pël ëak arimëntre arim ruurö pourö won niwesak arim kaat töölak wapötta ti olaan ur kosat wiaapnaat. Pöt tol eënak? Anutuuk kaamök elniipënëak wes nemëen arim

ngesë yewaisën köpël äak kaaö äan. Pötaanök pël elniipnaat.”

Yesu ngönën tup kaötakaan omën narö waö ë momëa

(Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Son 2:13-22)

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt më pet irak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë yemomëem epël mëea.

⁴⁶ “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem ka pipët kimang yenëa kaat pël ëëpnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.” ⁴⁷ Pël äak pi akun poutë ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere omën kaöarö pit mëmpënëak kanten ngaöl ëa. ⁴⁸ Omën pourö pim ngönëntaan pim naë rë olëak wëen sëp wesa.

20

Yesure ngarangkörö neneren pëel elmëa

(Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33)

¹ Kët nentak Yesu pi ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit së epël mëea. ² “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ³ Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël mëea. “Nookta arën kangiir nent pëel niamaatak ök nean. ⁴ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima. Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?” ⁵ Pël maan pitëmënt neneren epël mëea. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ⁶ Ën, ‘Son

pimtok,' pël mepenaatep omnarö pit Sonön. 'Pi tektek ngön yaaö namp,' pël weseë kël nimööpan."
 7 Pël mëak Yesuun kangiir epël mëëa. "Sonë i mëeima pöta songönten ten köpël." 8 Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt neniangan."

*Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte
 (Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12)*

9 Yesu pi ngön pöt ök mëak watepang ngön nent omnaröen epël mëëa. "Omën namp wain ya newer ngënta. Pël ëak ya omnarö ngarangk ëëpënëak moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima.
 10 Pël ëak wë kë jaaröa akunet temanöm sëen ngarangk moulmëauröak ulöp narö tö mampënëak inëen ru namp wes mëen sa. Së oröön pit möak waö elmëen elek kaalak sa. 11 Pël ëen pepapök kaalak munt namp wes mëen sëen pöpta möak utpet mowesak waö elmëen elek tapël sa. 12 Pël ëen pepapök kaalak wa ngolöp wesak wes mëen sëen pöpta këlangön kat mowiak ke ur mëen elek sa. 13 Pël ëen ya pepap pi epël wesa. 'Ne tol ëëmete? Nem ru ulöpöököp wes mëëmaan. Pit yok pangk pim ngönte kat wiak ngar öpën koröpök.'
 14 Pël ëak wes mëen sëen yaakë ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. 'Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sëpnaan.' 15 Pël mëak pit wain yaaweriaan wa wilëngkël moolëak mëna." Yesu ngön pöt mëak epël pëël mëëa. "Yaaweri pepapök ngarangköröen tol elmëëpën?
 16 Pi wais ya ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat." Pël maan

pit ngön pöt kat wiak epël mēēa. “Won. Pël ēēpan.” ¹⁷ Pël yaan Yesu pi pitēn iteneē epël mēēa. “Ngönēn pepeweri ngön nemēēn epël wia pöt tol nentaanök?”

‘Wap omēn ka ök yarëauröak wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’ ¹⁸ Omēn namp wap epëtak söē urak kawi ngentiip-naap pi koröp ilak utpet ēēpnaap. Ën wapëtak pim rangk ngentiipna pöt omēn pöp ilak unön ëak utpet panë sēpnaap.”

*Yesuun Sisa takis yemengkauten pëël mēēa
(Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)*

¹⁹ Pël maan ngön kosangötē ngarangköröere kiri ar yaaö kaöarö pit Yesu pim wain ya ngarangk utpetaröaan watepang ngön mēēa pöt pitēmël ko wesak yemaan kat wiak mor öpēnëak ëäkök omnaröen kas ëēn sēp wesa. ²⁰ Pël ëak Yesu moröak Rom yang ngarangkepë moresi moulmëepēnëak it wawaö ëeim wëa. Pël ëëë omēn narö wes mēēn Yesuu naë sē ngönēn kat yawia koröp oröak wë ngön nent maan pöt öpnaat weseë Yesuun morök elmëak epël mēēa. ²¹ “Rë yanuulaup, ten niin ëwat wë. Ni ngön wotpil yaaup, omnaröenta wotpil wesak ök yeniaup. Ni omēn isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmēēn yaaup, omēn ompyaut pëēn Anutuuk ök niaut omēn pourö yaap wesak rë yanuulaup. ²² Pötaanök ni kön wiin Rom omp aköp Sisa takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” ²³ Pël maan pitēm morök yaalmëa pöten itenak epël mēēa. ²⁴ “Mon kël nent koirak neneë. Könre yapin epot talëpëët?” Pël maan pit epël mēēa. “Sisaëët.” ²⁵ Pël maan puuk

epël mëëa. “Omnant Sisaën yaö ëa pipot Sisa mam-pun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.”
²⁶ Pël maan omnaröa itöök pi aan wali öpna nent nokoirën ëa. Pël ëak pit kaip ti mangkën kat wiak yaan sak këm ur wariak wëa.

*Weletakaan wal yaauten Yesuun pëël mëëa
 (Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)*

²⁷ Akun nentak Satusi ngönën omën narö Yesuu naë sa. Omën pörö weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaurö. ²⁸ Pit së Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëën ngön kosang nent epël retëng ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’ ²⁹ Pël wiaap omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. ³⁰ Pël ëën nang pim rakëp öng tapöp wak wë wel wia. ³¹ Pël ëën ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. Pël ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wia. ³² Pël ëën ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ³³ Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sëpën?”

³⁴ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Peene yangerak wë epöök öngre omp yeë. ³⁵ Ën wë ënëm akun kaöaöök Anutuuk kat mowiin wëwë kosangtak weletakaan wal ë rëëpnaarö pit yok pangk öngre omp naëpan. ³⁶ Anutuuk pit weletakaan wal ë moulmëëpnaat. Pötaanök pit pim ru sak enselöröa ök wë kaalak wel nawiipan. ³⁷ Weletakaan wal ëëpena pöta ngönte Mosesök

ngönën pepeweri retëng äaut. Këra kotumentëk es wëlëng koteima pöta ngöntak Anutuuk piin epël mëëa. ‘Ne Apramre Aisakre Yakopre pörö pitëm Anutu.’ ³⁸ Omën wel wia pourö Anutuuk wëwëetaring wë pël wesa. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won. Pi omën öp wëauröa Anutu.” ³⁹ Pël maan ngön kosangötë ngarangk narök, “Rë yanuulaup, ni aan ompyaö yes,” pël mëëa. ⁴⁰ Pit kaalak pëël mapnaaten kas ëën sëp wesak pipët pëën mëëa.

*Yesuuk Kristo pötaan Parisi onnaröen pëël mëëa
(Matiu 22:41-46; Maak 12:35-37)*

⁴¹ Pël ëën Yesu pi epël mëak pëël mëëa. “Tol ëënak, ‘Kristo, Yaö Mëëaupön pi Tewitë körööp’ pël aim? ⁴² Tewit pimtök Sam pep pöweri tan nent epël ëa.

‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

“Ni wais nem yaapkëetakël öm.

⁴³ Pël äaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök moul-mëëmaat.” ’

⁴⁴ Tewit pimtök piin, ‘Nem Aköp,’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë äap pël yaë?”

*Ngön kosangötë ngarangköröa ngönte
(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 11:37-54)*

⁴⁵ Pël mëak Yesu pi onnaröa ëöetak pim ruröen ngön epël ök mëëa. ⁴⁶ “Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk ëën. Pit ulpëën waliit mëak wa topöök koirak ërëpsawi mapnaaten kent yaaurö. Pël äak ngönën tupötëere këere imën akunatë omën kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaaurö. ⁴⁷ Pit pël yeem öng kapiröröa omnant

pout pitëmëen weimeë morök elmëak omnaröak pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit wë kangiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat.”

21

*Öng kapir nampë Anutuun kiri wiauta ngönte
(Maak 12:41-44)*

¹ Yesu pi ngönën tup kaöetak wë we riak itaangkën omën monaringörö pit Anutuun monat kiri yawia. ² Pël yaëën Yesu pi itaangkën öng kapir omnant won nampta pim mon kot köp möa nentepar wia. ³ Pël yaëën Yesuuk itenak epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Öng kapir omnant won epopë mon yawi epëtak omën muntaröaat il yemowas. ⁴ Omën monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë.”

Yesuuk ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:1-2; Maak 13:1-2)

⁵ Yesu pim ru narö pit ngönën tup kaöetak këlöt retëng ke nalre nal ëak ök rëëëa pötön itenak aöre mon Anutuun kiri mowia pötë ngönöt aö pël ëeim wëën Yesuuk epël mëëa. ⁶ “Wë akun nent temanöm sëën omën ityaangk epot epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat.”

*Yesuuk könöm nentere nent orööpnaat pël mëëa
(Matiu 24:3-14; Maak 13:3-13)*

⁷ Pël maan pit epël mëak pëel mëëa. “Rë yanulaup, nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanöm yesën oröpöt oröön ten itenak ewat sën?” ⁸ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ar omnaröak lup wa irikor elniipanëën këëkë ngarangkëën. Pit morök elniak naröak nem yapintak wais, ‘Ne Kristo,’ pël aöre naröak, ‘Kristo pim orööpna akunet yok temanöm yes,’ pël yeniaan pitëm ënëm elmëënganok. ⁹ Ar nga yapinte kat wiak kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëën omën pipot wet rëak orööpnaat.”

¹⁰ Pël mëak yal menak epël mëëa. “Omën kur nementëkaanöröak kur nementëkël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak nampëëröaan nga ëëpnaat. ¹¹ Pël yaëën moup kësang pan yangerak mööpnaat. Pël ëak yang we nantë këënre yauman kaöat orööpnaat. Pël yaëën mopöök oorek omën retëng ke nentere nent jaaröön ar kas ëënëët. ¹² Omën pöt naaröön wiaan pit wet rëak wa niulëak këlangön kat niwiipnaat. Pël ëak ngön kaatë së niulëak wii kaatë niulëëpnaat. Pël ëak omën omp akre yang ngarangköröa naë niulëëpnaat. Ar nem yapinte wak wë pötaanök pël elniipnaat. ¹³ Akun pötak ar nem songönten ök manëët. ¹⁴ Ar epël kön kosang wiaan. Ar wa nanuulëën wiaan tol man pël ëak kön selap ëënganok. ¹⁵ Nemtok arim këmötë ngön anëëtë wetetöt nimpaat. Pël ëak ompyaö elniin kööre tokörö arim ngönöt wak irëak ke ur noolepan. ¹⁶ Arim ëlre pep, sasre nan, ngöntre kar, pöröak arim kööre toköröen kup mowiin arim tekrakaan narö nimpënaat. ¹⁷ Pël ëak nem yapinte wak wë pötaan omën pourö ya sangën ëak kööre tok

elniipnaat. ¹⁸ Nook ngarangk elniak wëen ar kö nasëngan pan, arim ngan ëp naööta mop nerapan. ¹⁹ Weëre kosangring wakaim olëak wëwë kosangët önëët.”

Yesuuk Yerusalem kaö utpet ëëpnaata ngönte ök mëä

(Matiu 24:15-21; Maak 13:14-19)

²⁰ “Ar itaangkën ngaarö Yerusalem kaö taap yawiin pöt ka töölak utpet wasëpna akunet te-manöm yes pël wasënëët. ²¹ Pël ëak Yutia yangerak wëaurö ar kas rosiraöökël sën. Yerusalem kak wëaurö ar kaö sëp wasën. Ën yang nantë wëaurö ka kaöaöökël sëngan. ²² Ngönëntak retëng ëa pöt kë rapnaan Anutuuk akun piptak kangut wes mëen orööpnaat. ²³ Elei, öng ru kepringöröere ru kapa yemaurö, tol ëënëerö? Akun pötak Anutuuk omnaröen ya sangën elmëen yangerakë omnarö këlangön kaö panë kat wiipnaat. ²⁴ Ngaaröak narö öp wesir olapnaat, narö moröak wii tëak wak pitëm kaatë së inëen wesak ulmëak öpnaat. Pël ëak ngönën köpëlörö pit Yerusalem kaö utpet weseim wëen Anutu pimtë akun mampna pötak sëak pet irëpnaat.”

Omën Këep orööpnaata ngönte

(Matiu 24:29-31; Maak 13:24-27)

²⁵ “Këtre ngoonre ari pötë omën it köpëlöt yaaröön yangerak i kaö maat kësangöt yamöön omnarö kas kaö ëëpnaat. ²⁶ Pël yaëen kutömwer ëtëp ëen ariat tiak yesën omnarö yangerak omnant orööpna pötaan kor wë kas kaö panë ëak it köpköp tiak së wiaapnaat. ²⁷ Pël yaëen Omën Këep ne nem weëre kosangre iere kasir nemotring

kutöm kepiltak jaaröön itaampnaat. ²⁸ Omën ke pöt jaaröön, ‘Anutuuk niöpna akunet temanöm yes,’ pël wesak wal ë tauëë we riak itaampun.”

Këra nantön itenak akunet ëwat yes pöta watepang ngönte

(Matu 24:32-35; Maak 13:28-31)

²⁹ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Ar këra wasre munt nantön itenak wa weswes ë yeë. ³⁰ Ar itaangkën kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³¹ Pöta ök omën yeniak epot jaaröön itenak pöt, ‘Anutu wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël wasën. ³² Ne yaap niamaan. Omën e wë eporö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³³ Kutö mre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Pim ruuröen wa korkor ngön ök mëëa

³⁴ “Ar iire kaömp na olëölë imeë yangerakë omnantëën kön selap pötëën lupre kön arimot wes mëak wëën akun kaöaö kalaapöökë yaë pöl teënt pan niöpanëën ngarangk këëkë ëeimeëak ön. ³⁵ Akun kaö pöt yang ël epotë wë eporö ar pouröa naë orö nirëëpnaat. ³⁶ Pötaanök ar kët el epotë ngaire wa kom eimeë Anutuun kimang ngaangan maim ön. Pël ëën omën könöm orööpënëak yeniak pöt jaaröön Anutuuk weëre kosang ningkën ing mës ngep ëak Omën Këëp nem ëöetak tauanëët.”

³⁷ Akun poutë Yesu pi këtëkötë ngönën tup kaöetak omnaröen ngönën ök maim olëak pöt rö kanötë Olip tomöntak së ka ur pël ëeima. ³⁸ Pël ëën omnarö pit ngönën kat wiipënëak wangam kan röökëerötë ngönën tup kaöetak pim naë seima.

22

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak kosang wes mena

(Matiu 26:1-5, 14-16; Maak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)

¹ Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët pitök Anutuuk mait elmëaut pël yamëëa pöt temanöm sa. ² Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit omnaröen kas ëen Yesu ëlëöp mëmpëna kanten ap weseima. ³ Pël yaëen Seten pi Yutas Keriot kakaanëp pim lupmeri ilëa. Pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. ⁴ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröa naë së Yesuun kup mowiak pitëm moresi ulmëëpnaata ngönte pitring ëa. ⁵ Pël ëen pit ërëpërëp ëak mon mampnaata ngönte ë kopëta wesa. ⁶ Pël ëen Yutas pi makre ku mëak ngës rëak akun nentak omnarö Yesu ent ë mëen pimënt wëen kup mowiipna kan ap weseima.

Ru naar mait elmëa akun ngëëngktakëen kaömp kopëta wesa

(Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Son 13:21-30)

⁷ Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngktak Anutuu mait elmëautaan kiri sëpsëpörö yamöa akunet temanöm sa. ⁸ Pël ëen Yesuuk Pitaare Sonön epël mëak wes mëëa. “Arip së mait elmëauten kön wiipenaan kaömpöt kopëta wes wiin. Pël ëen ten waisën nëmpenaan.” ⁹ Pël maan piarip epël mëëa. “Ka taltak kopëta wes wiinëak kent kön yawiin?” ¹⁰ Maan puuk kangiir epël mëëa. “Kat wieë. Arip kak së oröak itaangkën omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim

ënëm sê ka ilapnaatak ilan. ¹¹ Pël äak ka pepapön epël man. ‘Rë yanuulaupök, “Ne nem ruuröaring ka taltak Anutuuk mait elmäuten kön wiinaan kaömp nën?” pël ya,’ pël man. ¹² Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön äak ompyaö wesauten pet elniin pötak kaömp ar äak kopëta wasën.” ¹³ Pël maan piarip sê mëëaul äak mait kaömpöt ar äak kopëta wesa.

Mait kaömp nak kë mena

(Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Nëmnpna akunetak Yesure pim ngön yaaö onnarö pit kakaati sê kaömp yenautak wel aisëak wëa. ¹⁵ Pël äak Yesuuk epël ök mëëa. “Nem këlangön kat wiima akunet temanöm yenewas. Pötaanök wet rëak mait kaömp epët arring ngawi numaataan kent pan yaalnë. ¹⁶ Ne yaap niamaan kat wieë. Ne mait kaömp epët kaalak nanën wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaatak kaömp pöta këet tekeri sëen numaat.” ¹⁷ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak epël mëëa. “Ar epët wak ngawi neë. ¹⁸ Ne niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak Anutuuk wa ngaöök nimëak wëën piiring nëmpenen ëa.” ¹⁹ Pël mëak kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak epël mëak mena. “Epët nem mësepët. Ar kaamök elniipnaan këëröt wes nimpaat. Pötaanök nënëel neen kön wieim ön.” ²⁰ Kaömp pöt nëën wain kelönte wak tapël äak epël mëak mena. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu onnaröaring sulöp ngolöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. ²¹ Iteneë. Omën

kup newiak kööre toköröa moresi neulëepnaap neering kaömp ngawi yen. ²² Omën Këep ne pöp nem Pepapë kan yaö neeaöök sê wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, pi kangut kêsang pan öpnaap.” ²³ Pël maan ngön yaaö omnarö pit, “Talëpök ëëpnaaten ya,” mëak neneren pëel mëëa.

Ruurö pit pitëm naëaan talëpök isëpën pötaan ngön nga ela

²⁴ Ruurö pit, “Talëpök tiarim naëaan isak wë,” pël mëak ngön nga ela. ²⁵ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Yang omp akörö pit omën pitëm iri wëaurö ngarangk elmëeimeë pitök kangiir pitëmëen ping wesak, ‘Kaamök yaurö,’ pël mapënëak kent yaurö. ²⁶ Ar pël ëënganok. Ar pöt, kaöaröak koturöa ök sak ön. Ën wotöököröak inëen yauröa ök sak ön. ²⁷ Ma ar aë. Talëpök isa? Wel aisëëë kaömp yen pöpök ma ar ëak korak wais yemangk pöpökëër isa? Wel aisëëë kaömp yen pöpökëër. Pël ëaap ne pöt, arim tekarak wë inëen yauröa ök koröp oröak wëaup.

²⁸ “Akun poutë këemre këlangön pöt nem naë yaaröön ar sëp nenasen yaurö. ²⁹ Nem Pepapök ar wa ngaöök nimëëmëak wes nemëaut nook ar tapël wa ngaöök momëënëak yeniak. ³⁰ Ne wa ngaöök nimëak wëen ar neering këere kaömp ngawi neimeë omp aköröa urötë wel aisëëë Israel kur 12 pötëaanöröa ngönte ë pet irënëët.”

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa (Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Son 13:36-38)

³¹ “Saimon, Saimon kat wi. Seten pi raisatë koröp koëak wël yeë pöl ar morök elniipënëak

ya. ³² Pël èen nook nim kön wi kosang yewesaut won sèpanëak kaamök elniak Anutuun kimang mëëaut. Pötaanök ni ènëmak kaalak kaip tiak pöt nim karurö taè mowasum.” ³³ Pël maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni weletak ma wii kaatak yesèn pöt ne tepër sèpëaap.” ³⁴ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Pita ne niamaan kat wi. Ni peene röök epetak kokor ngön naèn wiaan akun nentepar nent èak neen wonwon mamëep.”

Kërre monere öpre pötön mëëa

³⁵ Pël mëak pim ruuröen epël mëëa. “Ngaan ne ar wes yanimëem, ‘Monere kërre ing kërre pöt wak sengan,’ pël niaut. Pël èa akun pötak omèn nantön elek èaurö ma won?” Pël maan pit, “Won,” mëëa. ³⁶ Pël maan kaalak epël mëëa. “Peene pöt nga akunaö yaaröön namp monet wiaan pöt pangk waap. Èn namp kërëep wiaan pöt yok pangk wetaap. Èn namp öpwer won èen pöt ulpëen rangkëp pèrè omnamp mangkën öpwer kangiir mamp. ³⁷ Ne niamaan kat wieë. Ngönën pepeweri ngön epël èa pöt nem naë kë orööpnaan yaë. ‘Pit pi utpetap wesak utpetaröa öngpök moulmëaup.’ Ngön nemëen retëng èa pipot kë orööpnaat.” ³⁸ Maan ruuröak epël mëëa. “Kaöap, ni itan. Ten öp neweriar wia.” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ngönte sèp weseë.”

Yesuuk Kesemani ngësöök sè kimang maima (Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42)

³⁹ Pël mëak wë olëak kakaan oröak pim è yaaul Olip tomöntakël yesèn ruurö ènëm sa. ⁴⁰ Pël èak sè oröön Yesuuk ruuröen epël mëëa. “Ar moröktak wiap senganëen kimang maë.”

⁴¹ Pël mäak këlötë mööna yaë pöl äak së rar rë wesirak Anutuun kimang epël mëäa. ⁴² “Pep ni kat wiin pangk eën pöt këlängön nem naë orööpënëak yaë epot keker elnäep. Nem könöök won, nim kentöökë wiaul eëm.” ⁴³ Pël yemaan kutömweriaan ensel namp irë pim naë oröak kosang mowesa. ⁴⁴ Pël eën Yesu pi lupmer këlängönring wë ke urak kimang yemaan köömöt omën iitë ök sak oröak yangaak il gentia.

⁴⁵ Kimang më pet irak wal äak së pim ruuröen itaangkën pit piin yaköm pan eën ka uraan ⁴⁶ epël mëäa. “Ar tol eënak ka ureim? Moröktak wiap senganëen wal äak Anutuun kimang maë.”

*Yesu kööre toköröa moresi moulmäa
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Son 18:3-12)*

⁴⁷ Pël yamëem wëen omën kësang pan pim naë oröa. Pël äak pim ru 12 pöröakaan namp Yutas pöp Yesu tot nempënëak pim naë sa. ⁴⁸ Pël eën Yesuuk epël mëäa. “Yutas, ni Omën Këep neen kup mowiin nempëna pötaan tot yenenën ma?” ⁴⁹ Pël eën pim ruurö pit omën orööpënëak yaaö pöten itenak piin epël mëäa. “Aköp, ten öp möön ma?” ⁵⁰ Pël mäak pitëm naëaan nampök kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim kat yaapkëep per olëa. ⁵¹ Pël eën Yesuuk itenak epël mëäa. “Ar sëp weseë.” Pël mäak omën pöpë katëep moröak ompyaö mowesa. ⁵² Pël äak Yesu kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröere kaöarö pi öpënëak sa pöröen itenak epël mëäa. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? ⁵³ Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël eën ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap

peene akun epët arim akunet. Akun eptak kouta weëre kosangët tekeri yaarö.”

Pitaak Yesuun wonwon mëëa.
(*Matiu 26:57-58, 69-75; Maak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ Pël maan pit Yesu wali wak kiri ar yaaö wotöököpë kaatakë sa. Pël ëën Pita pi ënëmënëm sa. ⁵⁵ Pël ëäk itaangkën ngaarö ëmöököë kakaati së ilëak ka tomök es merak mor yesem wëën Pita pi pitëm tekarak së wel aisëa. ⁵⁶ Pël ëäk es ëwaöök wel aisëaan inëën koont nampök piin itneë epël mëëa. “Omën epopta Yesuring wëaup.” ⁵⁷ Pël maan Pitaak wonwon mëäk epël mëëa. “Koont epop, ne piin köpëlöp.” ⁵⁸ Pël mëäk kot nent wëwë yaëën kaalak omën nampök piin itenak epël mëëa. “Niinta pitëkaan nampök.” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Omp epop, ne wonöp.” ⁵⁹ Pël mëäk wë ngöpngöp yaëën kaalak omën munt nampök kosang wesak mëëa. “Yaap, omën epopta Yesuring wëaup. Pi Kalili omnamp.” ⁶⁰ Maan Pitaak mëëa. “Omp epop, ne nim ngön yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël maötaring kokor ngön ëa. ⁶¹ Pël ëën Aköp kaip ti Pitaan itena. Pël ëën Pita pi Aköpë ngön epël mëëa pöten kön wia. “Ni peene röök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëäk neen wonwon mamëëp.” ⁶² Ngön pël mëëa pöten kön wiak ya ilak sëën tomökël së ing kaö pan ëa.

Ngaaröak Yesuun ökre was mëäk tang momöa
(*Matiu 26:67-68; Maak 14:65*)

⁶³ Yesuu ngarangk wëaurö pit piin ökre was mëäk tang momöa. ⁶⁴ Pël ëäk itöörarë poë koröpöök kör

mokoëak epël mëëa. “Ni tektek ngön yaauppe. Talëpök yanimö?” ⁶⁵ Pël mëak ngön utpetat kësang mëëa.

*Yesu kansolöröa naë moulmëak ngön ya mëna
(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Son 18:19-24)*

⁶⁶ Ëlpam walën omën kaöarö, kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö, wa top ëak wë maan Yesu mësak pitëm naë sëën epël mëëa. ⁶⁷ “Ni tenën ök nia. Ni Yaö Niiaup Kristo tapöp ma?” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne niamaatep ar kat wiak wa yaap newasngan. ⁶⁸ Ën nookta pëël niaan yok pangk ök nenëangan. ⁶⁹ Peene pöt Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkeël wel aisëaama akunet temanöm yes.” ⁷⁰ Maan pit pouröak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup ma?” Pël maan kangüir epël mëëa. “Yok yak pil.” ⁷¹ Pël maan pit epël mëëa. “Oröpmorëën ngön ya mëmpen? Pimtë këmtakaan yok aan kat yawi.”

23

*Pit Yesu Pailatë naë së ulmëak ngön ya mëna
(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Son 18:28-38)*

¹ Omën pourö wal ëak Yesu mësak Rom yang ngarangkëp Pailatë naë sa. ² Pël ëak Pailatën ngës rëak epël mëëa. “Tenim itöök omën epmor ten omën pourö morök elnieimeë pi omp ak Sisa takis mangkanëak nga niameë pimtök pimtën, ‘Ne Kristo Yaö Neeaup,’ pël aöre ‘Ne omën omp aköp,’ pël yaaumor.” ³ Pël maan Pailat pi Yesuun pëël mëak epël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan kangüir epël mëëa. “Yok yaan pi tapët.” ⁴ Pël maan Pailat pi kiri ar yaaö

kaöaröere omnaröen epël mëëa. “Ne omën epopë saun nent nokoirën.” ⁵ Maan pit kosang wesak ke urak epël mëëa. “Pi omnaröen ngön ök mëak lup es nga mowasën Yutia yang pourak akak yes. Pi Kalili yangerak ngës rëak pël ë waisaumorök eprekta tapël yaë.”

Pit Yesu Erotë naë së ulmëak ngön ya mëna

⁶ Pël maan Pailat pi pöten kat wiak pitën epël mëëa. “Omën epop Kalili yangerakaanëp ma?” ⁷ Maan pit kangüir mëëa. Pël ëën Pailat pi omën omp ak Erot pim yang ngarangk ëëëaurekaanëpök ëa pël wesak akun pötak Erot piita Yerusalem kak wëën yak Yesu wes mëën pim ngësël sa. ⁸ Pël ëën Erot pi Yesuun itenak ërëpërëp ëa. Pöt pi Yesuu yaautön kat yawiem itaampënëak kent kön yawia. Pël ëak pim itöök retëng nent ëën itaampën pël wesak ërëpërëp ëa. ⁹ Pël ëak Yesuun pëël ke nentere nent yemaan Yesu pi ngön kangut nemaan ëa. ¹⁰ Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit pim naë së tauak kosang wesak pi utpet ëa pöt mëëa. ¹¹ Pël ëën Erotre pim ngaarö pit piin ököök elmëak ökre was mëëa. Pël ëak ulpëën wali retëngretëng ëa ompyaö namp wa momëak kaalak wes mëën Pailatë ngësë sa. ¹² Erotre Pailat piarip ngaan pöt nampnampön kööre tok yaauwaarök akun pötak ngöntre kar ëa.

Pailat pi Yesu këra yetaprak mööpënëak kat mowia

(Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Son 18:39–19:16)

¹³ Pailatök maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröere omën muntarö wa top ëa. ¹⁴ Pël

ëen epël mëëa. “Ar omën epopön, ‘Pi omnarö wa irikor yaalmëaup,’ pël aö nem naë wak waisan. Pël ëen nook pim songönte tekeri wasëpënëak arim ëöetak pëël mëëaut. Pël äautak ne piin kat wiin pim utpet yaëen arim ngön yaatak moulmëan pöt nokoirën yeë. ¹⁵ Erotta tapël äak kaalak wes mëen waisa. Kat wieë. Omën epop pi utpet tiarim mëmpena nent naën. ¹⁶ Pötaanök ne maan ngaarök om tang pëen möak wes mëëpnaat.”

¹⁷ [Krisimaki poutë Anutuu mait elmëa akun ngëengktak Pailatök omën namp wes më yeëa.] ¹⁸ Pël maan pit omën pourö ëlak wiak epël mëëa. “Pipmor mëngkën wel wiip. Parapasökëer wes nimë.” ¹⁹ Parapas pöp kak wë omën naröaring nga yaalem namp mëngkën wii kaatak ulmëaup.

²⁰ Pël maan Pailatök kaalak epël mëëa. “Ne Yesu wil momëëmaat.” ²¹ Maan pit ngön äak epël mëëa. “Këra yetaparak möön wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip.” ²² Pël maan Pailat pi akun nentepar nent pötak epël mëëa. “Omën epop pi utpet oröp nent ëa? Ne itaangkën pi mëmpena nent naën. Pötaanök ne maan ngaarök tang pëen möak wii kaatakaan wes mëëpnaat.” ²³ Pël maan pit ke ur olëak ngön äak, “Pi këra yetaparak möön wel wiip,” pël mëak ngön kaëpre ngön äak Pailatë ngönte wa irikor ë olëa. ²⁴ Pël ëen Pailat pi pitëm ngön mëëa pöt kat wiak möön wel wiipënëak mëëa. ²⁵ Pël äak pitëm këk mëëa pötaan omnamp mëngkën wii kaatak ulmëaö pöp wil moulmëak Yesu pitëm kentöök möön wel wiipënëak pëël elmëa.

*Yesu këra yetaparak möa
(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Son 19:17-27)*

²⁶ Pit Yesu mäsak yesem kamtaöök omën namp yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, pi yaakaan yewaisën koirak wali wak këra yetapër mangkën waalak Yesuu ënëm sa. ²⁷ Pël ëen omën selap ënëm yesem öng narö Yesuun ingre tanëer sa. ²⁸ Pël ë yesën Yesu kaip ti epël mëea. “Yerusalem öngörö, ar neen ing angan. Arimëntre arim ruuröaanökëer ing aë. ²⁹ Kat wieë. Ënëmak akun nent temanöm sëen epël anëët. ‘O, öng ru köpëlörö. Pit ru wilööre kapa mampö pël naën yaaurö. Pötaanök pitökëer ërëpërëp yaë,’ pël anëët. ³⁰ Akun pötak rosir kaöatön, ‘Pelak ngep elnieë,’ pël mëak kotutön, ‘Kör elnieë,’ pël manëët. ³¹ Këra iiringöt es yemaren pangk naën yaë pöta ök ne omën ompyaö yaaup wel newiinë pöt pangk naën yaëetak ar wel newiinëak kent yeë. Pötaanök këra umönöt es marën pangk yaë pöta ök ar utpet yaauröak wel wiinëët.”

³² Pit omën utpet yaaö naarta Yesuring mööpënëak mäsak sa. ³³ Pël ëak yang lup nent yapinte “Kepön Kos” pël yamëea pörek së oröak pi këra yetaprak momöa. Pël ëak utpet omën naarta, namp yaapkëel namp katnëel, mö ulmëa. ³⁴ Pël ëen Yesu pi epël mëak kimang mëea. “Pep, pitëm yaalnë epot köpël wë yaalnë. Pötaan pitëm saun epotë kangut won mowas.” Pël yemaan ngaarö pit pim ulpëenre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. ³⁵ Pël yaëen omnarö itenaan omën kaöarö pit epël mëak ökre was mëea. “Pi omën muntarö kaamök yaaupök peene pimtök pimënt kaamök ëëp. Pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup pöt pël ëëp.” ³⁶ Pël yemaan ngaaröakta ökre was mëak naë së wain i somit menak epël mëea. ³⁷ “Ni

yaap Yuta omnaröa omën omp aköp pöt nimtok nimënt kaamök ë.” ³⁸ Pël mëak pim kepön löötak epël retëng ë ulmëa. “Omën epop Yuta omnaröa omën omp aköp.”

³⁹ Pël yaëen utpet omën naar piiring möa pöaar nampök utpet wesak epël mëëa. “Nim ök pilëpta Kristo ma? Ni yaap pöp pöt nimënt kaamök yeem tenipta pël elni.” ⁴⁰ Pël yemaan ngöntöpök nga mëak epël mëëa. “Nim këlangön kat yawiin tapël yaëep ni Anutuun kas naën yaan ma? ⁴¹ Tepër pöt, tepërim saunatë kangiir ompyaö yaalni. Ën omën epop pöt, saun wonöp.” ⁴² Pël mëak Yesuun epël mëëa. “Yesu nim omp ak sak waisumëetak neen kön wiim.” ⁴³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Peene tapëtakëer ni neering ngës ompyauuk ömëët.”

Yesu wel wia

(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Son 19:28-30)

⁴⁴ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëen kët itte utpet ëen yanget koö olëak wieë së wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁵ Pël yaëen ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel luptak keliak nempelnempel ëak sa. ⁴⁶ Pël ëen Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Pep, nem könöp nim moresi yanuulë.” Pël mëak yok wel wia. ⁴⁷ Pël ëen ngaaröa wotöököp pi omën oröa pötön itenak Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Omën epop pi yaap saun wonöp.” ⁴⁸ Pël yaëen omën itaampënëak së wa top ëa pörö pit omën oröa pötön itenak yaköm kön wi kakë sa. ⁴⁹ Pël yaëen Yesu pim karuröere Kalili yangerakaan ënëm sa pörö pit pëlëer wë omnant oröa pötön itena.

*Yesu yang kel weera**(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Son 19:38-42)*

⁵⁰ Omën namp yapinte Yosep pöp Yutia yangerak ⁵¹ Arimatia kakaanëp, pi omën ompyaup yak wotpil wë Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak kor wakaima. Pi kansol wotöököröaring wëaup. Pël ëaupök pim karurö Yesu mëmpënëak ngön yaan pi nerek wak nemaan ëa. ⁵² Omën pöpök Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. ⁵³ Pël ëën kat mowiin së yetaprakaan ent ëak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak kël öngöp naö omnarö wa wiipënëak tëau wieëa pörekël wak sa. Kël öngöp pö omën namp wa nawiinö. ⁵⁴ Pöt kë yesa akun ngëëngkët ëlpamök wiaan omnant kön ëa. ⁵⁵ Pël ëën öng Kalili yangerakaan Yesuring saurö pit Yosepë ënëm së omën yangaöön itena. Pël ëak Yosep pi sokur tolëël yawi pöten itena. ⁵⁶ Pël ëak kaalak kak së kolap köp nga kamp ompyaut Yesuu sokurak wa mëëpnaan wak sëpënëak kopëta wes wiak akun ngëëngktak ngön kosangta wieëaul koröp kë sa.

24*Yesu kaalak wal ëa**(Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Son 20:1-10)*

¹ Sante wangam kan röökëer pan öngörö kolap köp nga kamp kopëta wes wia pöt wak yangaöökë sa. ² Së oröak itaangkën kël kësang kan wari ulmëaumpel wa olaan kan tē wieëa. ³ Pël ëën pit kël öngöpöökë kakaati së itaangkën Yesuu sokur won wieëa. ⁴ Pël ëën ap wesak ëngk ma e wasö yaëen omën naar ulpëen kölam panëëpëaar mëauwaar piarpim naë oröak taua. ⁵ Pël ëën öngörö itenak kas ëën tok oriak yangaakël itenaan omën

pöaarök epël mëëa. “Ar oröp eënak öp wëaupön welaaröa naë ap yewas? ⁶ Pi eprek won. Yok wal ëa. Ar pim ngaan Kalili yangerak wë ngön epël ök niaaö pöten kön wieë. ⁷ Pi epël niaaup. ‘Omën Këëp ne saun omnaröa naë neulëën pitök këra yetaparak nemöön wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal eëmaap,’ pël niaaup.” ⁸ Pël maan öngörö Yesuu ngaan ngön ök mëëa pöten kön wiak ⁹ yangaöökaan kaalak kak së Yesuu ru 11 pöröere omën muntaröen pitëm omën itaampööre kat wi ëa pötön ök mëëa. ¹⁰ Öng pörö Maria Matala kakaanëpre Soanaare Maria Semsë ëlëpre öng munt naröere pël ëak öng pöröak së Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëëa. ¹¹ Pël eëen pit ngön pöt kat wiak, “Öngre yokot ngön ya,” pël mëak wa yaap newasën ëa. ¹² Pël ëak Pita pi wal ëak pöömpö së yangaöök oröak tok oriak kël öngöpöök itaangkën poë koröp kör koëau pëen wiaan itena. Pël ëak omën oröa pöten kön selap ë kakë sa.

*Omën naar Emeasë kanöök Yesuun itena
(Maak 16:12-13)*

¹³ Kët tapëtak Yesuu ingre mor sauröakaan naar Emeas kakë sëpënëak sa. Ka pö Yerusalem kak naë 11 kilomita pöta ök wieëa. ¹⁴ Omën pöaar kamtaöök yesem omnant oröa pötë ngönöt aö yesa. ¹⁵ Pël yaëen Yesu pimënt piarpim naë oröak piaripring sa. ¹⁶ Pël eëen omën pöaar itenak Yesuun pi newasën ëa. ¹⁷ Pël eëen pëël mëak epël mëëa. “Oröp nantëen nampnampön maö im?” Pël maan piarip leng ëak tok orieë yaköm ë sak ëa. ¹⁸ Pël ëak namp Kliopas puuk epël mëëa. “Elei, ka ël epotëaan omën pourö Yerusalem kak wëëp ni kopëtapökëer omën pörök

oröauten köpël wëen ma?” ¹⁹ Pël maan Yesuuk piaripön pëël mëak epël mëëa. “Pöt tol ëa?” Pël maan piarip kangiir epël mëëa. “Yesu Nasaret kakaanëpë elmëa pöten yak. Pi tektek ngön yaaö namp, Anuture omnaröa ëöetak ngön kosang aöre ya weëre kosangringöt mëmpö pël yaaupök ²⁰ kiri ar yaaö kaöaröere tiarim ngarangköröak Rom yang ngarangkepë naë wes mëen puuk mëmpënëak maan këra yetaprak möaup. ²¹ Ten pöt, puuk Israel omnarö tiar utpetetakaan niöpnaat pël weseëan pöt pitök möön wel wia pöta ngöntere kët nentepar nent ëen munt nant oröa pötë ngönöt yak. ²² Tenim naëaan öng naröak Santeetak röökëer yangaöök së itenak wais ök niaan yaan saut. ²³ Pit së sokuren ap wesak wais epël niiaut. ‘Ten së itaangkën ensel naarök, “Yesu pöp öp sak wë,” pël yenia.’ ²⁴ Pël niaan benim naëaan omën naar piaripta së yangaöök itaangkën öngöröa aan kat wia tapël itena. Pël ëaap pimtën itnaangkën ëa.” ²⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Arip kön won pan. Arip oröp ëënak tektek ngön yaaö omnaröa ngön retëng ëautön kön wi kosang newasën yeë? ²⁶ Kristo Yaö Mëëaup pi këlangön kat wiak kaalak pim ëwaare weëre kosang pimot öpna pöten arip köpël ma?” ²⁷ Pël mëak Moses pim ngön ëa pötak ngës rëak tektek ngön yauröak ngönën pepatë pimëën ngön ëa pöt pout ök mëëa.

²⁸ Piaripring kak së oröak el wesak sëpënëak yaëen piarip epël mëëa. ²⁹ “Këtëp ilaan köö olapënëak yaëërek tenipring öpa.” Pël maan piaripring kakaati sa. ³⁰ Pël ëak wë kaömp nëmpënëak wel aisëë puuk kaömpöt wak Anu-

tuun yowe mäak pelak piarip mena. ³¹ Pël yaëen piarip pörekök kön tektek sak iten sokola. Pël ëen pi ëlëep ilëa. ³² Pël ëen piarpimënt namnampön epël mëëa. “Tepër kamtaöök yewaisem pi ngönën pepatëaan ngön songönöt ök niaan kat wiak ya kë saut.” ³³ Pël mäak akun tapëtakëer wal ëak kaalak Yerusalem kakël sa. Pël ëak pörek së itaangkën ru 11 pöröaring piarpim karurö wëen itena. ³⁴ Pël ëen pitök epël mëëa. “Yaap pan, Aköp wal ëak wë Simonön ë pet elmëen itena.” ³⁵ Pël maan piaripök piarpim kamtaöök yesën ëa pöta ngönte ök mäak kak së kaömpöt yepelën piarpim piin këëkë itena pöta ngönteta ök mëëa.

Yesuu ruurö pit piin itena

(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Son 20:19-23)

³⁶ Pit ngön pöt aim wëen Yesu pimënt pitëm tekarak orö rëak epël mëëa. “Arim lupötë mayaap wiaap,” pël mëëa. ³⁷ Pël ëen pit yaan sak, “Yesuu könöpök yaë,” wesak kas ëa. ³⁸ Pël ëen pi epël mëëa. “Ar oröp ëen yaan utpet sak kön selap yeë? ³⁹ Nemënt tapöpök wë. Ar nem ingre morötön iteneë. Pël ëak morö pat ëak këëkë it nengëneë. Ne koröpre mësëpring wë. Kön pörö epël wonörö.” ⁴⁰ Pël mäak pim ingre moröt pet elmëa. ⁴¹ Pël ëen pit ya kë sak pim ngönte kat wiak kön wi kosang newasën om yaan sak yeem wëen epël mäak pëël mëëa. “Arim kaömp nant eprek wia ma?” ⁴² Pël maan pit i kaö imën kota kaö nent mangkën ⁴³ wak pitëm itöök na.

⁴⁴ Na pet irak epël mëëa. “Ne arring wë epël niaimaut. ‘Ngaanëer Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaauröa pepatë ngön wia pipotre tan

pep Sam pöweri nemëen ngön ëa pipot pout kë rapënaat,' pël niiaut.” ⁴⁵ Pël mëak pimtok ngönën pepeweri ngön wia pöt ök maan kat wiak pitëm lupöt kan tëa. ⁴⁶ Pël ëen Yesuuk epël ök mëea. “Ngönën pepeweri epël wia. ‘Yaö Mëëaup, Kristo, pi këlangön kat wiak wel wiak akun nentepar nent pël wieë kaalak yangaöökaan wal ëëpnaap. ⁴⁷ Pël ëen omnarö lup kaip tiin pitëm utpetat kërë moolapëna pöt pim yapintak ök maan Yerusalem kak ngës rëak aö yesem yang poutë së pet irëpnaat,' äaut. ⁴⁸ Pötaanök arim itenan puot tekeri wesak ök man. ⁴⁹ Kat wieë. Nem Pepapök ngaan omnant arimëen yaö niia pöt nook wes nimëëmaat. Pötaanök ar om kak eprek wëen kutömweriaan weëre kosang pöt arim naë irapnaat.”

*Yesu kutömweri isa
(Maak 16:19-20; Ngön 1:9-12)*

⁵⁰ Pël mëak pit mësak Petani kak naë së oröak pim moresiar ngaarëk weë pit welaköt elmëa. ⁵¹ Pël yeem wil moulmëak kutömweri isa. ⁵² Pël ëen pit piin yaya mëak ërëpsawi kaö ë kaalak Yerusalem kak së ⁵³ wë kët ël epotë ngönën tup kaöetak wakaimë Anutuun yaya maim wakaima.

CXX

NGÖNËN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2